

MIDDLE EAST JOURNAL OF REFUGEE STUDIES

Cilt/Volume: 1 ■ Sayı/Number: 1 ■ Bahar/Spring 2016

ISSN: 2149-4738 • DOI: 10.12738/mejrs

Middle East Journal of Refugee Studies uluslararası ve hakemli bir dergidir.

Yayımlanan makalelerin sorumluluğu yazarına/yazarlarına aittir.

Middle East Journal of Refugee Studies is the official peer-reviewed, international journal of the International Refugee Rights Association. Authors bear responsibility for the content of their published articles.

İHH İnsan Hak ve Hürriyetleri İnsani Yardım Vakfı Adına İmtiyaz Sahibi/Owner

F. Bülent Yıldırım

Uluslararası Mülteci Hakları Derneği Adına Yazı İşleri Müdürü/Chief Executive Officer

Uğur Yıldırım

Genel Yayın Yönetmeni/Executive Editor

Muaz Yanılmaz

Baş Editör/Editor-in-Chief

Ahmet Ulvi Türkbâğ (Galatasaray Üniversitesi)

Alan Editörleri/Section Editors

Berdal Aral (İstanbul Şehir Üniversitesi)

Yusuf Adıgüzel (İstanbul Üniversitesi)

Değerlendirme Editörleri/Review Editors

Muhammed Veysel Bilici (Kırklareli Üniversitesi)

Ömer Faruk Ocakoğlu (Kırklareli Üniversitesi)

Çeviri Editörleri/English Language Editors

ENAGO

John Zacharias Crist

A. Kevin Collins

Yayın Sekreteri/Managing Editor

Zeynep Yokmaç

Yayın Kurulu/International Editorial Board*

Hasan Köni (İstanbul Kültür Üniversitesi, İstanbul)

Ayhan Ceylan (İstanbul Ticaret Üniversitesi, İstanbul)

Sedat Aybar (İstanbul Aydın Üniversitesi, İstanbul)

Yusuf Çalışkan (İstanbul Şehir Üniversitesi, İstanbul)

Ahmet Hamdi Topal (Medipol Üniversitesi, İstanbul)

Bilgenur Erson Asar (İstanbul Kültür Üniversitesi, İstanbul)

Hakem Kurulu/Board of Reviewing Editors*

Ahmet Koyuncu (Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya)
Ali Zafer Sağıroğlu (Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Ankara)
A. Teyfur Erdoğan (Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul)
Bülent Dilmaç (Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya)
Derya Aydın Okur (İstanbul Kültür Üniversitesi, İstanbul)
Fusun Ekşi (Marmara Üniversitesi, İstanbul)
Harun Ceylan (Yalova Üniversitesi, Yalova)
Murat Şentürk (İstanbul Üniversitesi, İstanbul)
Mustafa Otrar (Marmara Üniversitesi, İstanbul)
Ömay Çokluk (Ankara Üniversitesi, Ankara)
Ömer Miraç Yaman (İstanbul Üniversitesi, İstanbul)
Yusuf Alpaydın (Marmara Üniversitesi, İstanbul)

***Ada göre alfabetik sırada In alphabetical order by name**

Akademik İçerik Danışmanlığı/Content Advisor

EDAM (Eğitim Danışmanlığı ve Araştırmaları Merkezi)

Telefon: +90 (216) 481-3023 **Web:** www.edam.com.tr **Elektronik posta:** edam@edam.com.tr

Tasarım ve Uygulama/Graphic Design

Nevzat Onaran
Semih Edis

Tashih/Proofreading

Mehmet H. Ramazanoğlu

Baskı Öncesi Hazırlık/Prepress

EDAM (Eğitim Danışmanlığı ve Araştırmaları Merkezi)

Yayın Türü/Type of Publication

Yerel Süreli Yayın

Yayın Dili/Languages of Publication

Türkçe ve İngilizce/Turkish and English

Yayın Periyodu/Publishing Period

Altı ayda bir Ocak ve Haziran aylarında yayımlanır/Biannual (January & June)

Baskı ve Cilt/Press

Pelikan Basım

Adres: Gümüşsuyu Cad. Odin İş Merkezi No: 28-1 Topkapı İstanbul

Telefon: +90 (212) 613-7955 **Web:** www.pelikanbasim.com **Elektronik posta:** info@pelikanbasim.com

Basım Tarihi: Aralık 2015



İletişim/Correspondence

Uluslararası Mülteci Hakları Derneği

Ali Kuşçu Mah. Büyük Karaman Cad. Taylasan Sok. Toprak Apt. K: 1 Fatih İstanbul

Telefon: +90 (212) 531-2025 **Web:** http://mejrs.com/ **Elektronik posta:** admin@mejrs.com

İçindekiler Table of Contents

MAKALELER ARTICLES

Ayrımcılık ve Sömürü: Kumkapı'daki Afrikalı Sığınmacıların Çalışma Koşulları ve Sığınmacılara Yönelik Tutumlar	5
Discrimination and Exploitation: Workplace Conditions and Treatment of African Asylum Seekers Residing in Kumkapı	7
Ayşe Gür Geden	
İç Göç Yaşayan Ergenlerin Deontik Adalet Anlayışı ve Akran Sapmalarının Şiddete Yönelik Tutumlarını Yordama Düzeyi.....	19
Comprehension of Deontic Justice in Adolescents Who Have Moved Domestically: Peer Deviance as a Predictor of Attitudes toward Violence.....	33
Halil Ekşi, Nesrullah Okan, Halim Güner	
Mülteciler ve Mülteci Çocukların Ruhsal Durumu	43
Refugees and Mental State of Refugee Children	57
Serhat Nasıroğlu, Veysi Çeri	
Türkiye'deki Katılımcı Sözlüklerde Suriyeli Sığınmacıların Sosyal İnşası: Sosyal Medya ve Açıklayıcı Repertuarlar	77
Social Construction of Syrian Refugees in Daily Speech in Turkey: Interpretative Repertoires and Social Media	103
Sümeyye Yıldırım, Göklem Tekdemir Yurtdaş	

DEĞERLENDİRMELER REVIEWS

Politik Üyeliğin "Öteki" Yüzü: Mülteciler, Sığınmacılar, Göçmenler ve Yabancılar	125
Abdül Samet Çelikçi	
Göç Araştırmalarına Eleştirel Bakışlar: Dünden Bugüne Göç Araştırmaları	129
Kübra Hidroğlu Alarçın	
İnsanlık Trajedisine Düşülen Notlar: Kentin Yeni Misafirleri	133
Mehmet Ali Aydemir	
Yazarlara Notlar	139
Instructions for Authors	141

Ayrımcılık ve Sömürü: Kumkapı'daki Afrikalı Sığınmacıların Çalışma Koşulları ve Sığınmacılara Yönelik Tutumlar*

Ayşe Gür Geden^a

Öz

Türkiye, coğrafi konumundan dolayı göçmenler için hem bir geçiş hem de hedef ülke olarak algılanmaktadır. Bu göçmenler arasında en belirginleri deri renklerinden ötürü Afrikalı sığınmacılardır. Avrupa'yı ya da gelişmiş dünya ülkelerini nihai hedef olarak tayin etseler de Afrikalı sığınmacılar Türkiye'de bulundukları süre zarfında geçimlerini sağlamak durumundadırlar. Kayıt dışı ekonominin çeşitli sektörlerinde ve çalışma şartlarının iyi olmadığı işlerde istihdam edilen Afrikalılar, çoğu zaman tacize ve dolandırıcılığa maruz kalmaktadırlar. Bu makale, Afrikalıların iş yerinde karşılaştıkları ayrımcılığı ve sömürüyü ele almakta; ırkçı tutumların, fiziksel ve cinsel tacizlerin yanı sıra grubun çaresizliğinin ve savunmasızlığının altını çizmektedir. Makalede, öncelikle sığınmacılara odaklanılarak düzensiz ve geçiş göçü incelenmektedir. İkinci olarak, Afrikalı sığınmacıların Türkiye algılarını ortaya koymak ve Türkiye'ye göç nedenlerini incelemek amacıyla, Türkiye ve Afrika arasındaki politik ve ekonomik ilişkiler ele alınmaktadır. Ardından araştırmanın bulguları sunulmakta ve tartışılmaktadır. Son olarak, Afrikalı sığınmacıların karşılaştıkları problemlere yönelik birtakım çözüm önerileri ve mevcut durumlarını iyileştirmek için politika tavsiyeleri sunulmaktadır.

Anahtar Kelimeler:

Sığınmacı • Transit göç • Ekonomik sömürü • Ayrımcılık • Afrika • İstanbul

* Bu makale yazarın 2014 yılında İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Bölümüne sunduğu yüksek lisans tezinin dayalı olarak hazırlanmıştır.

a King's College London'da yükseköğrenimini sürdürmektedir.
Elektronik posta: ayse.geden@gmail.com

Discrimination and Exploitation: Workplace Conditions and Treatment of African Asylum Seekers Residing in Kumkapı^{*}

Ayşe Gür Geden^a

Abstract

Due to its geographical position, Turkey has long been regarded by immigrants as a transit and destination country. Among these immigrants, the most noticeable, due to their skin color are the African asylum seekers. Though the majority of African asylum seekers ultimately aim to settle in Europe and other First World countries, they need to earn a living during their stay in Turkey. As this research shows, they are typically employed in various sectors of the informal economy, doing less desirable jobs, and are commonly victims of fraud and abuse. This article addresses the issues of the workplace discrimination and exploitation they face, noting racist attitudes, sexual and physical harassment, and the group's helplessness and vulnerability. We first examine irregular and transit migration to Turkey, focusing on asylum seekers. Next, to portray Turkey's image among them and explain their reasons for the migration from Africa to Turkey, we explore political and economic relations between Turkey and African countries. We then present and discuss the findings of the research. Finally, we offer solutions to the problems African asylum seekers face and report suggestions for improving their conditions.

Keywords:

Asylum seekers • Transit migration • Economic exploitation • Discrimination • Africa • Istanbul

* This article is based on the author's M.A. Dissertation submitted in 2014 to the Department of Sociology, Istanbul University.

^a King's College London
Email: ayse.geden@gmail.com

Because of its strategic and geographic position, Turkey has become a crossroads for migration. Over its history, Turkey has borne witness to various internal and external population movements, which have transformed and enriched the country as well as its culture, language, and traditions. However, because the country has become both a transit and a destination country owing to the growing inflow of migrants, the country now faces serious challenges and problems managing migrants and migration-related issues arising in the society. Because the European Union (EU) protects its territory with “The Fortress Europe” construct and takes strict measures to control immigration, Turkey has also adapted its immigration policies accordingly, as it still strives for the EU membership. However, considering the lack of support and assistance from the EU, Turkey needs to refine its current practices and develop its own immigration policies to create more effective solutions to its ongoing problems. To achieve this, Turkish policy makers must understand the realities and issues present in their society, which now includes both Turkish citizens and immigrants. My aim in this article is to shed light on one of the most pressing issues: the economic exploitation and discrimination of the most noticeable immigrant group, African asylum seekers. Compared to other non-European immigrants in Turkey, Africans are more vulnerable owing to intense stigmatization, social marginalization, and racism manifested through physical and verbal violence. By documenting and discussing autobiographical stories and experiences told by African asylum seekers in Kumkapı, I aim to highlight the grim reality the group faces in the work place on a daily basis. In highlighting these details, I display a concern for the humane and fair treatment of Africans, emphasizing the need to implement and reinforce essential regulations and laws.

Methodological Remarks

The site of the research was Istanbul’s Kumkapı district, where Africans, along with the immigrants from other nations (e.g. Georgia), live. The aim of this research was not only to explore discriminatory practices in the workplace but also to focus on the interaction and conflict between Turkish citizens and Africans residing in the area. Because the findings are too extensive to fit into one article, the present article addresses only one aspect of the research findings.

Research Design

Initial literature review, which suggested discrimination against the African asylum seekers, helped the formulation of hypotheses prior to the actual field research. Also, before designing the research I made observations about the area, Kumkapı, during my numerous visits. I talked to some officials such as Katip Kasim Mosque’s Imam who provided food and support for the Africans, local governors who mentioned the demographic profile and history of the Africans in the area, and quite a few residents

sharing the same space with the Africans. Additionally, I had informal conversations with more than ten African asylum seekers who provided me essential information about their pressing issues and problems. Consequently, I had a considerable amount of data and preferred qualitative research to achieve a detailed and multidimensional analysis of the issues. Thus, for recording the stories and attitudes of individuals and groups about their lives and problems in Turkey, and for a close face-to-face interaction, I decided to conduct semi-structured in-depth and focus group interviews, which had an open-ended format, despite a set of pre-prepared questions and prompts based on the themes identified during the initial research and observations in the field. Semi-structured interviews seemed to be the most suitable form of research, because they allowed the interviewees elaborate on their responses in an exploratory manner. Based on the aforementioned initial research, I determined the number of interviewees (twenty) and potential limitations for the research, such as the difficulty to reach the Africans and the language barrier. I tried to eliminate the problems by taking measures accordingly and finalized my research design.

Universe and Sampling

The universe of the research is the African asylum seekers in Turkey. It is important to note that the individual legal status of interviewees was diverse: Some were recognized or rejected asylum seekers while the others did not have any legal documents. Therefore, I will use “asylum seeker” as an umbrella term for the whole group. Asylum seekers were also ethnically diverse, and included Anglophone, Francophone, and Arabic speakers.

Because the research aimed to discover and understand specific issues such as the treatment of the Africans at workplace, I used non-probability sampling. Due to their security concerns, i.e. fear of being detained and deported, Africans were unwilling to participate in the research, unless someone they trusted agreed to be interviewed first. Therefore, regarding the difficulty of contacting undocumented immigrants and their concern for confidentiality, I had to undertake snowball sampling, in which an initial interview with an asylum seeker paved the way for contact with many others.

Data Collection

The data discussed here were gathered between October 2013 and March 2014. The results drew largely on the data collected from twenty-one participants, three women and eighteen men from various African nations. During the interviews, for the sake of validity and reliability, I was accompanied by another sociologist as an observer who took notes and shared the important points of the interviews, and an African interpreter who spoke English, Turkish, Arabic and French.

Limitation of the Research

A limitation of the research is the low number of female participants, although the few that did participate provided valuable and sometimes disturbing information about workplace conditions and the treatment of women. Because of frequent verbal and physical harassment in the streets, the majority of the African women (except for those with jobs), especially the Somalis, preferred to stay at home. The female informants I was able to contact agreed to be interviewed only with their male friends or family members present.

Data Analysis

For the qualitative data collected, I used “content analysis” (Krippendorff, 2004) and employed a “direct approach” in which my prior research in the context had guided the analysis in initial coding (Hsieh & Shannon, 2005). The data analysis process included transcribing, coding, building patterns, interpreting the data and drawing conclusions. In other words, the data was analyzed according to the pre-established themes from the interview guide which was based on the initial research, and refined during the iterative process of the research, as I incorporated unanticipated themes emerging from my field notes and reflection on the data.

Irregular and Transit Migration to Turkey

The categories *transit*, *illegal migrants*, and *asylum seekers* overlap and fluctuate, as migrants move from one category to another depending on circumstances and opportunities (İcduygu, 2006, p. 1). Bearing this in mind, I would like to reiterate that I will use the term “asylum seeker” as an umbrella term to eliminate any confusion.

In the first few years of the Turkish Republic, during the creation of the nation-state, immigrants to Turkey were mainly Muslim-Turks. The recent immigration trend presents a totally different immigrant profile: A wide range of ethnicities, religious groups, and nationalities with an array of reasons for leaving their motherland (İcduygu & Yüksek, 2012). Although Turkey was previously a migrant-sending country, it has become a migrant-receiving nation for the last three decades. Because of its strategic position at the intersection of many migration routes, immigrants have been coming from the Middle East, Asia, Eastern Europe and Africa since the 1980s. In addition to its geographic position, another crucial reason why Turkey attracts large numbers of immigrants is its location at the very center of a conflict zone. During the Cold War, about three million Iraqi Kurds and Shiites escaped from Saddam Hussein’s attacks to the Turkish border. The country also experienced a massive flow of immigrants (2.5 million people) running away from ethnic cleansing in the former Yugoslavian countries. Somalis fleeing from civil war and famine in their homeland have also passed through Turkey. Finally, the revolution in Iran and the war in

Afghanistan pushed a huge number of people into Turkey (Loescher, 1993). Because Turkey seems to be one of the few (comparatively) stable and peaceful countries in the region and its location allows easy passage to Europe, it has become a transit country as well (Biehl, 2008).

Returning to the problems of African asylum seekers, it is important to note some key legal facts. According to the 1951 Refugee Convention, for the groups migrating from non-European countries, Turkey does not grant refugee status. However, one can apply for asylum, which according to Jastram and Achiron,

“[is] not defined in international law; but has become an umbrella term for the sum total of protection provided by a country to refugees on its territory. Asylum means, at the very least, basic protection - i.e., no forcible return (refoulement) to the frontiers of territories where the refugee's life or freedom would be threatened - for a temporary period, with the possibility of staying in the host country until a solution outside that country can be found.” (2001, p. 15).

While asylum seekers face many challenges in receiving social services and finding shelter, they must also cope with complicated and ineffective bureaucracy. Because they are not recognized by the state (hence also known as *Sans Papiers* or “without papers”) and lack the legal standing to complain to any officials, they are even more vulnerable to discriminatory attitudes and exploitation at the workplace (Lloyd, 2003). Considering the grave risks and dire conditions they face, it is puzzling that an increasing number of Africans are crossing the borders into Turkey, where they are not even granted refugee status. To shed light on this phenomenon, the next section briefly explores the image of the country in the African continent.

Turkish-African Relations

Due to the prolonged period of integration and frustration with the EU membership process, Turkey has directed its attention to new markets for trade available in Africa. After Turkey launched its 1998 Africa Action Plan, investments and commercial relations increased. Turkey declared 2005 the “Year of Africa” and the Africa Union (AU) granted Turkey observer status in the same year (Özkan & Akgün, 2010). In 2008, the AU declared Turkey a strategic partner and constructive efforts yielded economic benefits for both sides. To illustrate, while Turkey's trade volume was 5.4 billion USD in 2003, by 2008 it exceeded 16 billion USD (Özkan & Akgün, 2010, p. 534). Turkey also expanded its trade zone in Africa, thanks to institutions such as the Confederation of Businessmen and Industrialists of Turkey (TUSKON), enhanced its social impact with effective work by non-governmental organizations, and reached out to those in need through its international aid trusts and organizations. Interviews with Africans showed that Turkey's aforementioned economic, political and

humanitarian strategies, along with its initiatives and investments for Africa, deeply influenced immigrants' decision-making process. The increasingly positive public image of Turkey projected by the media in African countries shaped immigrants' ideas and expectations about Turkey and Turkish people, before they set out on their difficult journey across continents.

Findings and Discussion

Before examining the research findings, readers must bear in mind that Turkish citizens in Kumkapı, where the surveyed African asylum seekers live, are also mostly unemployed and poor. Therefore, because the Africans provide cheap labor and consequently drive down wages, they are regarded as a threat to employment and accused of unfair competition. The overrepresentation of Africans in low-paying service and manufacturing sectors is alarming to citizens sharing the same space, because they can no longer obtain certain jobs easily. Thus, locals perceive a sense of *foreign invasion* in their community. Therefore, the findings of the research suggest a link between the treatment of the Africans and the locals' opinions and sentiments resulting from the aforementioned situation in the area.

Demographic Profile of the Interviewees

Participants' ages ranged from 19 to 39 years. Of 21 interviewees, 18 were male and 3 were female. While all the female and 13 male interviewees were single, 5 male interviewees were married with children. However, they had left their families behind until they could obtain jobs with a regular income and build a stable and safe life in their target countries. Seven interviewees were from Mali, six were from Cameroon, three from the Ivory Coast, two from Senegal, and the rest were from Uganda, Gambia, and Togo. Their education levels were also diverse: two never attended school, seven graduated from or left secondary school, six were high school graduates, four left university, one left primary school, and one did not answer the question.

Reasons for Coming to Turkey

When asked about how they gathered information about Turkey, some participants reported that they had consulted businessmen or influential people in their communities who had been to Turkey before; others reported conducting their own research online and getting the impression that obtaining visas for Turkey was easy and that officials would not deport them even if their visas expired. Such misconceptions seem to have encouraged Africans, but media coverage of Turkish football teams, and Turkish-African economic and political relations definitely had a considerable impact on their decision-making process.

"I heard that Turkey had quite good economic conditions, and I thought it could be a credible alternative to the European countries." (Yani, Mali, 33 years old)

"I knew about projects by TUSKON and learnt that African businessmen were traveling to Turkey a lot." (Sema, Mali, 24 years old)

"When I was in Cameroon, my initial plan was not to come to Turkey. I was prepared to travel to Canada. But the Turkish President Abdullah Gul visited Cameroon and signed a convention with my country, which made it very easy to visit Turkey. So, I thought that might be an advantage, and why not take it?" (Rosine, Cameroon, 27 years old)

In addition to these accounts, some interviewees highlighted the fact that human smugglers convinced them to choose Turkey as their destination, and the prices that they had to pay were lower for Turkey than for the European countries.

"I was a junior rugby player in Cameroon. A human smuggler told me that he had arranged a meeting for me with prestigious rugby players in Turkey. So, I paid him extra for this. But now I realize that it was all a lie." (Antoine, Cameroon, 20 years old)

For Muslim interviewees, the fact that the majority of Turkey's population is Muslim made it appear safe and promising. Turkey was already helping the needy in African countries; so the interviewees could have never foreseen the issues they would face in the country.

Unbearable conditions in their homelands also triggered the thought of immigration in the Africans. Civil wars, political unrest, dictator rule, extreme poverty, and massive unemployment, which naturally come to mind when we think of Africa, were the major reasons given. Other reasons included the opportunities to conduct trade, become a football player, find a decent job to support their families back home, and receive an education.

Finding Employment

The interviewees reported that they were illegally employed to make leather shoes and bags in the manufacturing sector, sew and iron clothes in textile factories, do construction work, or work in retail sales. Their salaries ranged between 600 and 1000 Turkish Lira a month:

"They pay us twice a month, each time 400 Turkish Lira." (Mohammed, Senegal, 24 years old)

"I get 150 Lira per week." (Samoy, Ivory Coast, 31 years old)

"It is up to the boss, he pays as he likes." (Yani, Mali, 33 years old)

"They sometimes pay and sometimes don't." (Donald, Cameroon, 24 years old)

Because immigrants are regarded as a cheap labor supply, manufacturers prefer them over Turkish citizens. As a result, due to fierce and unfair competition and greater job opportunities offered to immigrants, a conflict of interest is inevitable (Dedeoğlu & Gökmen, 2011). Although poor locals sharing the same space with Africans know that the immigrants are employed in the least desirable jobs under horrible working conditions, they still want these positions. They thus feel disappointed and exploited to see immigrants filling up positions and earning money that they need.

The immigrants being illegally employed and devoid of any legal standing to complain to any official body, also cannot object to long working hours:

"We start working at 8 a.m. and finish at 9 p.m. They give no breakfast, lunch, or dinner. We have 10 minutes break every 3-4 hours, that's it. It's non-stop work there." (Mohammad)

"We start at 8 a.m. and finish at 10 p.m. I even sleep there at night. I lose track of time at my workplace. And they don't pay me regularly." (Samoy)

It is ironic that one of the interviewees who had moved to Turkey to become a football player, complained that he could not even find the time and energy to train, as he always felt exhausted after long hours of work -doing ironing- at a textile factory. The Africans also felt compelled to tolerate the harsh conditions because of their promise to support their families. They were expected to send money back to their countries and save their families from misery.

Discrimination and Exploitation at the Workplace

The Africans interviewed were quite anxious when asked whether they faced any discrimination at the workplace. Even though the interviews were conducted in a safe environment, the Africans were worried that their stories could be heard by co-workers or employers. A common feature of all their accounts was the humiliation experienced in their encounters with co-workers and employers. This is reflected in the attitudes, behaviors, and even in the type of work they are assigned:

"They pay the white workers better. They also treat them better. For example, everyone finishes work at 8 p.m. The whites leave, but we the blacks have to stay to do extra work such as sweeping the floors." (Emina, Cameroon, 30 years old)

"We do the hard work while the whites are given easier jobs. But they are paid better." (Yasa, Mali, 26 years old)

“In my workplace, the things blacks and whites use are segregated. For instance, we cannot drink from the same type of glass; we cannot sit in the same area.”
(Kanagnte, Ivory Coast, 32 years old)

The discrimination, racism, and economic exploitation of Africans disrupt their emotional well-being. Because of their feeling of responsibility toward their families back home, the burdensome immigration process and experience, their language and adaptation problems, the lack of family support, and integration into a totally new social environment, the majority of asylum seekers experience psychological trauma and extreme stress (Cole, Espin, & Rothblum, 1992). Scientific research suggests that loneliness, isolation, and uncertainty about the future even cause serious mental problems in the first six months following immigration (Fekete, 2001). Women suffer far more distress and face even worse conditions finding and maintaining decent jobs. Because of the common Turkish stereotype of Black women as prostitutes, they need to fight prejudice both in the streets and at the workplace. As the African female interviewees observed, the stereotype justifies the sexual assaults in sex offenders' minds. Sexual offenders at the workplace are oftentimes employers who expect the women either to serve their sexual needs or to risk dismissal.

“When I was working at Topkapi, my boss wanted me to fetch him some girls for sex, but I didn't. So I was dismissed a week later. For those involved in prostitution or this kind of illegitimate sexual relation at work, 90% of them start off with the intention of earning money only, in a normal way. But because of the employers' insistent harassment and threats of rape, they give up and accept the situation. Otherwise you have to go back to your country or find a way to Europe.” (Cecile, Cameroon, 39 years old)

Accounts by both male and female interviewees confirmed that women often do not receive payment after months of work until they have had sex with their employers. Cecile, Emina, and Rosine also related sexual and verbal assaults by male co-workers during breaks. Taking these stories and experiences into account, one could infer that the image in Turkish society of African women as prostitutes is actually perpetuated by such practices, which force these vulnerable women into the very positions they have been stereotyped for. In considering solutions to this problem, we need to examine the moral hypocrisy deeply rooted in the patriarchal structure of commerce that might be exploiting not only African but also Turkish female workers.

Conclusion

Based on the field research on African asylum seekers in Kumkapı, this article portrays the pressing issues of their employment in the informal economy. The analysis of the data reveals discriminatory and exploitative practices, as well as the sexual abuse of African women.

First of all, because of the human rights violations in this context, the involvement of United Nations Human Rights Council (OHCHR) and International Human Rights Commission (IHRC) is of utmost importance. The reports based on more detailed data collected in a wider context and including more participants can help raise awareness about the issue faster and more effectively, so that official bodies take permanent steps towards the solution.

Secondly, legal regulations on the asylum seekers' employment should be revised so that neither Turkish citizens nor the asylum seekers are disadvantaged. State control over the employment process and work periods should be exerted to prevent and penalize abuse and exploitation of asylum seekers. Also, the government should recognize the skills and professional backgrounds of the asylum seekers and put them to use. Providing registered employment accordingly can decrease or eliminate their dependency on social bodies, and enable them serve both their own community and the host country. For vulnerable groups such as the widowed women and orphaned children, skills training in various subjects such as sewing can be useful to make them self-sufficient, financially secure and more confident (Martin, 1992). For this purpose, non-governmental organizations, churches, mosques and other local organizations can support the education and training (Dedeoğlu & Gökmen, 2011; Schuster, 2004), report asylum seekers' progress and needs directly to the government, engage employers through diversity policies and monitor the results (OECD, 2014).

Another pressing issue is the stereotype of African women as prostitutes which further victimizes them at the workplace. Intelligence reports gathered from African women and other workers, regular checks, and close surveillance of the workplaces could prevent physical and sexual assaults. At societal level, such stereotypes and discriminations can be challenged, provided that the state launches and runs vigorous campaigns for informing people about the plight of the asylum seekers.

Finally, the interviewees expressed their fear of the police and their lack of trust in the justice system, assuming that Turkish citizens would always be supported. Therefore, police officers should provide asylum seekers with essential information about their rights and ensure that they feel free to visit any police station if they are mistreated. Asylum seekers should be allowed to create their own organizations to foster direct and constructive dialogue between their community and the state via Turkish-speaking representatives (Sığınmacılar ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği [SGDD], 2011).

All in all, the findings of this research demonstrate the need for further research on the employment of different types of immigrants in a wide range of sectors and contexts.

Acknowledgement

The research for this paper was financially supported by Scientific Research Projects Department of Istanbul University, grant no. 36580. I also gratefully acknowledge the support of my supervisor Asst. Prof. Yusuf Adıgüzel, for the patient guidance, encouragement and advice he has provided throughout my time as his student.

References

- Biehl, K. (2008). *Migration 'securitization' and its everyday implications: An examination of Turkish asylum policy and practice* (2009/1). European University Institute.
- Cole, E., Espin, O. M., & Rothblum, E. D. (1992). *Refugee women and their mental health: Shattered societies, shattered lives*. New York, NY: Haworth Press.
- Dedeoğlu, S., & Gökmen, C. E. (2011). *Göç ve sosyal dışlanma: Türkiye'de yabancı göçmen kadınlar*. Ankara, Turkey: Efil.
- Fekete, L. (2001). The emergence of xeno-racism. *Race & Class*, 43(2), 23–40. doi:10.1177/0306396801432003
- Hsieh, H., & Shannon, S. (2005). Three approaches to qualitative content analysis. *Qualitative Health Research*, 15(9), 1277–1288.
- Icduygu, A. (2006). *The labour dimensions of irregular migration* (CARIM-RR 2006/05). Florence, Italy: European University Institute. Retrieved from <http://cadmus.eui.eu/handle/1814/6266>
- İçduygu, A., & Yüksek, D. (2012). Rethinking transit migration in Turkey: Reality and representation in the creation of a migratory phenomenon. *Population, Space and Place*, 18(4), 441–456.
- Jastram, K., & Achiron, M. (2001). *Refugee protection: A guide to international refugee law*. Retrieved from http://www.ipu.org/pdf/publications/refugee_en.pdf
- Krippendorff, K. (2004). *Content analysis: An Introduction to its method*. London, UK: Sage.
- Lloyd, C. (2003). Anti-racism, racism and asylum-seekers in France. *Patterns of Prejudice*, 37(3), 323–340. doi:10.1080/00313220307590
- Loescher, G. (1993). *Beyond charity: International cooperation and the global refugee crisis*. New York, NY: Oxford University Press.
- Martin, S. (1992). *Refugee women*. London, UK: Zed Books.
- Organisation for Economic Co-operation and Development. (2014). *How can migrants' skills be put to use?* Retrieved from <http://www.oecd.org/els/mig/migration-policy-debates-3.pdf>

Özkan, M., & Akgün, B. (2010). Turkey's opening to Africa. *Modern African Studies*, 48(4), 525–546.

Schuster, L. (2004). *The exclusion of asylum seekers in Europe*. Retrieved from https://www.compas.ox.ac.uk/fileadmin/files/Publications/working_papers/WP_2004/WP0401.pdf

Sığınmacılar ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği. (2011). *Askıdaki yaşamlar & algıdaki yaşamlar projesi araştırma raporu*. Retrieved from http://www.sgdd.org.tr/en/dosya/Askidaki_Yasamlar_Algidaki_Yasamlar.pdf

İç Göç Yaşayan Ergenlerin Deontik Adalet Anlayışı ve Akran Sapmalarının Şiddete Yönelik Tutumlarını Yordama Düzeyi

Halil Ekşi^a, Nesrullah Okan^b, Halim Güner^c

Öz

Bu çalışmanın temel amacı, iç göç yaşayan ergenlerin deontik adalet anlayışlarının ve akran sapmalarının şiddete yönelik tutumlarının yordama düzeyini belirlemek ve aynı zamanda şiddete yönelik tutumun cinsiyet ve coğrafik bölgelere göre farklılık gösterip göstermediğini görebilmektir. Araştırmanın örneklemini, İstanbul il sınırları içinde ortaokul ve çeşitli liselerde okuyan 259'u erkek ve 300'ü kız olmak üzere toplam 559 öğrenci oluşturmaktadır. Çalışmada; Ergenlerin Şiddete Yönelik Tutumları Ölçeği, Akran Sapması Ölçeği ve Deontik Adalet Anlayışı ölçekleri kullanılmıştır. Araştırmada elde edilen veriler incelendiğinde, kız öğrencilerin şiddet eğilimlerinin erkeklere oranla daha düşük olduğu tespit edilmekle birlikte, farklı coğrafik bölgelerden gelen öğrencilerin şiddete yönelik tutumlarında, adalet anlayışlarında ve akran sapmalarında da anlamlı bir fark bulunmuştur. Çoklu regresyon analizi sonucunda akran sapması ve deontik adalet anlayışının şiddete yönelik tutumu yordamada etkili oldukları görülmüştür ($F = 132,914$, $p < .001$, $R = .569$, $R^2 = .323$, $adj = .321$).

Anahtar Kelimeler:

Göç • Şiddet • Deontik adalet • Akran sapması

- a (✉) Prof. Dr., Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Göztepe Kampüsü, Kadıköy 34722 İstanbul
Elektronik posta: halileksi@marmara.edu.tr & h.eksi70@gmail.com
- b Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü
Elektronik posta: nesrullah.okan@marmara.edu.tr
- c Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü
Elektronik posta: halim.guner@marmara.edu.tr

Göç; kişisel, sosyal, iktisadi, politik ve bunun gibi başka nedenlerle kişi ya da kişilerin bir amaç için bir bölgeye kısa ya da uzun vadede yerleşmek veya yaşamak amacıyla yer değiştirme sonucu meydana gelen ve bu değişim neticesinde çeşitli sonuçlara yol açan toplumsal bir hareketlilik sürecidir (Güzel ve Meder, 2011). Kırsal kesimdeki insanların çoğunun fakir olması, ürünlerdeki gelirlerin az olması, tarımda makinenin kullanılması, insan gücüne olan ihtiyacın azalmasına neden olmuştur. Sağlık, eğitim, altyapı ve bunun gibi hizmetlerin şehirlere nispeten eksik kalması, kırsal kesimdekilerin kentlere doğru göç etmelerine neden olan etmenlerdendir (Adıgüzel, 2005). Sözü geçen nedenlerden ötürü ortaya çıkan göç gerçeği, oluşturmuş olduğu sonuçlar itibariyle, göçe uğrayan ve göçü veren coğrafyalar üzerinde çeşitli etkiler meydana getirmektedir.

Genel itibariyle bütün dünyanın bir gerçeği olan göç, özellikle 1950’li yıllardan itibaren Türkiye’de hızını artırarak bugünlere kadar süregelmiştir. Özellikle İstanbul, bu göçe maruz kalan en önemli şehirdir. 1950 yılında nüfusu yaklaşık 1 milyon olan İstanbul’da bu sayı, 2015 yılına geldiğinde 15 milyona nüfusa ulaşmıştır (TÜİK, 2015). *İstanbul nüfusunda meydana gelen böylesi bir yükselme, gelişmiş toplumlardaki gibi sanayileşme sonucu değil, göç veren yerlerdeki yoksulluk, işsizlik ve diğer sorunların şehre aynen aktarılmasıyla ortaya çıkmıştır. Şehirde bulunan iş olanaklarından fazla kişinin göç ederek gelmesi şehirleşmeyi düzenden uzak, sistemsiz ve çarpık bir hale getirmektedir. Böylelikle kentlerde çarpık şehirleşmeyle beraber iktisadi, sosyal ve toplumsal problemlerin baş göstermesi kaçınılmaz olmuştur* (Adıgüzel, 2005, s. 239). Göç eden bireylerde uyum problemleriyle beraber çeşitli sorunlar baş göstermektedir. Bu sorunların en başında ise şiddet gerçeği gelmektedir. Göç ve şiddet arasındaki ilişki, insanoğlunun varoluşundan günümüze değin birlikte süre gelen olgulardır. Bu birlikteliğin neticesinde; kimi zaman göç şiddeti, kimi zamansa şiddet göçü doğurmuştur. Dolayısıyla bu iki kavram arasındaki derin bağlar toplumsal hayatı ciddi anlamada etkilemektedir. Ayrıca toplumda meydana gelen çeşitli şiddet vakıaları, bireylerin yaşamlarıyla beraber toplumun yaşam kalitesi üzerinde de olumsuz etkilere neden olmaktadır. Bu nedenle İstanbul’la ilgili olarak sözü geçen olgular ve bunların toplumsal hayat üzerindeki etkilerinin irdelenmesi önem kazanmaktadır.

Bu bağlamda araştırmanın temel amacı, ailelerinde göç geçmişli bulunan ergenlik dönemindeki bireylerin göç, şiddete yönelik tutumlar, deontik adalet anlayışları ve akran sapmaları arasındaki ilişkiyi tespit etmek, sonuçlara dayalı olarak çeşitli tespitlerde bulunmak ve öneriler sunmaktır.

Şiddete Yönelik Tutum

“Şiddet” kavramı, ne bilimsel alanda ne de günlük yaşamda sınırları açıkça tanımlanmış ve çizilmiş bir olgu değildir. Hakaretler, zorbalık, şiddet suçları, Vandalizm, kitlesel olaylar, şiddetli ayaklanmalar, yabancı düşmanlığı vb. durumlar şiddet çeşitleri

olarak söylenebilir (Gugel, 2007). Dolayısıyla bilimsel olarak şiddet ile ilgili kabul edilmiş ortak bir tanıma ulaşılmış değildir. Şiddet ile ilgili kaynaklarda çok sayıda tanıma ulaşmak mümkündür. Bu tanımlardan biri de Dünya Sağlık Örgütü'nün tanımıdır: "Fiziksel gücün, belli bir amaç doğrultusunda kişinin kendisine ya da başkalarına karşı zarar ya da zararlar sonuclanma ihtimali doğurması; ruhsal yıkımlara, ölüme, olumsuz gelişime ya da ruhsal yoksunlukları meydana getirecek şekilde kullanılmasıdır" (2002, s. 4). İnsanın gelişiminin ve olgunlaşmasının her aşamasında şiddet kendine yer bulmuştur. Bu dönemlerden önemli olan bir tanesi de ergenliktir (Çetin, 2011). Ergenlik, insan yaşamının en fırtınalı olduğu dönemdir diyebiliriz. Dolayısıyla ergenlikte, bireylerin şiddette yönelik tutumları daha yüksek boyutlarda olabilmektedir. Kimlik kazanma döneminde olan ergenler, hayatlarındaki mana ve amaçları oluştururken, kuralları çiğneme ya da şiddete yönelme durumlarında bulunabilirler. Özellikle göç ederek yeni bir ortamda kabul görmeye çalışan bireylerin akranlarına göre daha çok şiddet yönelimlerinde bulunmaları muhtemeldir.

Almanya'da, göç ve şiddet arasındaki ilişkiyi anlatan ciddi çalışmaların yapıldığından söz edebiliriz. Göç ve entegrasyon yoluyla çevre değiştiren bireylerde stres, belirsizlik ve sosyal izolasyon daha yaygın hale gelir ve böylece çatışma ve şiddet riski artmaktadır (Mayer, 2007; Steiner, 2004). Göç eden aileler de bu durumu bazen normal karşılayabilmektedir. Bu normal karşılama ise, şiddetin tolere edilmesine yol açmaktadır (Godenzi, Müller ve Christen, 2001). 2003 yılında yaklaşık 10000 bin kadınla yapılan bir araştırmada, göç ederek Almanya'ya gidenlerin Alman vatandaşlarına nispeten daha çok şiddete maruz kaldıkları ve bu durumu normal karşıladıkları görülmüştür (Schrötte, 2003). Bir diğer araştırmada ise, göç geçmişi bulunan bireylerin şiddeti erkeklikle bağdaştıkları görülmüştür (Winter, 2008). Böylece birey, şiddeti kendisini çevresine ya da topluma bir şekilde ispat etme yolu olarak görebilir. Bunun elbette birçok değişik etmen ve nedeni olabilir. Ancak bu durumun ergenlik döneminde topluma yansıyan kısmı ne yazık ki şiddet olmaktadır. Ögel, Tarı ve Eke (2006) tarafından İstanbul'da yapılan bir çalışmada erkeklerin %68,8'inin, kızların %29,7'sinin fiziksel şiddete katıldıkları gözlemlenmiştir. Aynı çalışmaya katılanların %10'unun bir çeteye üye oldukları görülmüş ve çete üyesi olan bireylerin diğer akranlarına göre bıçak ya da ateşli silah taşıma oranlarının 8 kat daha fazla olduğu belirtilmiştir. Çeteleşmenin daha çok, farklı bölgelerden gelerek yerleşen bireylerin kendi aralarında dayanışma ve yardımlaşmayı sağlamak için kurdukları görülmektedir. Bu minvalden bakacak olursak, göçün bireyler üzerinde değişik etkiler neticesinde şiddeti doğurduğu muhakkaktır. Şiddeti etkileyen etmenler arasında, akran sapması yani bozuk arkadaş grubu ya da adalet anlayışındaki eksikliklerin de olduğu düşünülmektedir.

Akran Sapması ve Şiddet

Ergenlerin davranışlarının etkilenip şekillendiği önemli etkenlerden biri arkadaş çevresidir. Araştırmalar göstermektedir ki çocuğun varlık nedeni olan aile, istenilen dav-

ranışı kazandırmada arkadaş grubu kadar etkili olamamaktadır (Demir, 2005). Yine bazı çalışmalar ergenlerin, arkadaş ortamlarında kendilerini daha güçlü ve aidiyet duygusu içinde hissettiklerini gösteriyor. Onlar, bireysel anlamda elde edemeyeceğini düşündüğü şeyleri arkadaşlarıyla birlikte yapabileceklerine inanırlar. Her ne kadar aileler çocuklarını kısıtlama yoluna gitseler de, onların başarılı olabilmeye ihtimalleri oldukça zayıftır. Öte yandan akranların ergen üzerindeki etkileri olumlu olabildiği gibi, olumsuz da olabilmektedir (Kaner, 2000). Ailelerinden yeterli desteği alamayan ya da fikirleri dışlanan bireyler, muhtemeldir ki kendilerini daha değerli buldukları gruplarla bağ kurmaya meyilli olurlar. Ailelerin bu tarz davranışları kişileri anti-sosyal davranışlara ittiğinden, bu kişiler kendileriyle aynı yaşantıları deneyimleyen gruplara daha rahat yönelirler. Davranışlarında sapma olan gruplara katılanların da, davranışlarında aynı şekilde sapmalar meydana gelmesi ihtimal dâhilindedir.

Akran sapmaları içinde çok sayıda farklı durumdan bahsetmek mümkündür. Bunlardan bir tanesi de şiddete yönelik eğilimdir. Şiddete yönelik eğilimin artması, suç oranını da doğru orantılı olarak artırmaktadır. Akran sapması, şiddet ve suç arasındaki bağlantıları araştıran çeşitli araştırmalar bulunmaktadır. Araştırmalar gösteriyor ki arkadaşlardaki sapmalar bireyde de benzer sapmalara neden olmaktadır. İlgili araştırmalardan bir tanesi; Erdem, Eke, Ögel ve Taner 2006 yılında lise öğrencileri ile yaptıkları çalışmadır. Çalışmada akran özelliklerinin madde kullanımıyla olan ilişkisi incelenmiştir. Çalışma neticesinde, arkadaşlardaki sapmaların madde kullanımı ile doğru orantılı bir ilişki gösterdiği görülmüştür. Yine Baier, Pfeifer, Simonson ve Rabold (2009) Almanya’da yaptıkları çalışmalarda, ergenlerin kültürel benzerlik içinde oldukları gruplarla ilişki içinde olduğunu saptamıştır. Çalışmaya göre ergenlik dönemindeki öğrencilerin %16,8’i o yıl içinde ya şiddet davranışı göstermişler ya da şiddete maruz kalmışlardır. Ancak sapmaları yüksek olan gruplardaki bireylerin şiddete ve suça yönelik tutumları daha yüksek çıkmaktadır. Bu bağlamda bireylerin olumsuz davranışları arkadaşlarından öğrenmeleri, var olan bir gerçek olarak karşımıza çıkmaktadır. Nitekim bir atasözünde şöyle denilmektedir: “Arkadaşımı söyle sana kim olduğunu söyleyeyim.” (TDK, 2015). Aslında bu söz, arkadaşlık ilişkilerinin ne denli önemli olduğunu vurgulamaktadır. Zira iyi arkadaşlarla olan ilişkiler bireyde olumlu davranışlara yol açarken, istenmeyen davranışlara sahip olan arkadaşlar bireyde olumsuz davranışların kazanılmasına sebep olmaktadır. Ergenlik dönemindeki bireyler, kendileri için ödül değeri olan gruba katılma eğilimindedirler. Bu gruptaki kişilerin davranışları da birey için daha değerli hale gelir. Böylece o gruptaki davranışları taklit etme olasılığı daha fazla olmaktadır. Eğer ödül değeri olan o grupta akran sapmaları varsa, bir süre sonra gruba katılan kişide de aynı davranışları sergileme eğilimi gözlenebilmektedir. Son tahlilde, şiddet eğilimi olan gruba katılmayı isteyen ve katılan kişilerin şiddete yönelik tutumlarında artma gözlenmesi muhtemeldir. Böylelikle akran sapması ve şiddet tutumu arasında doğru orantılı bir birliktelikten söz edebiliriz.

Deontik Adalet Anlayışı ve Şiddet

Adalet, insanlığın varlığıyla beraber süregelen bir gerçektir. Yapılan savaş, zulüm, baskı ve bunun gibi her durum aslında adaleti sağlamak iddiasıyla yapılmıştır. İnsanoğlunun belki de en çok kullandığı adalet, yine insan eliyle zulme de dönüşebilmektedir. Adalet için ortak bir tanıma ulaşmak pek mümkün de değildir. Zira adalet anlayışı inançlara, toplumlara ve bireylere göre farklılıklar göstermektedir. Bu bağlamda adalet anlayışı, kimi zaman adaleti sağlama adına adaletsizliklere de dönüşebilmektedir. Öte yandan adalet ve şiddet birbirleriyle sıkı bir bağ içindedirler. Ancak bu bağ, ters orantılıdır. Yani adalet anlayışı arttıkça şiddetin azalması beklenir. Adalet anlayışıyla şiddet arasındaki ilişkiyi açıklayan ciddi araştırmalara literatürde rastlanmamıştır. Özdevecioğlu (2003), doğrudan adalet ve şiddet arasındaki ilişkiyi açıklamasa da bu konuda bir araştırma yapmıştır ve adalet ve şiddet arasında anlamlı ters orantılı bir sonuç bulmuştur. Nitekim adalet inancı olmayan bireylerin, kendi adaletlerini sağlamak amacıyla şiddet dâhil çeşitli yollar kullandıkları bilinmektedir. Kan davaları bunlara örnek olarak gösterilebilir. Bunun en büyük nedeniyse, kişilerin kendi adaletlerini sağlama arzusudur. Çalışmadan beklenen sonuç, adalet anlayışındaki azlığın ya da bozukluğun şiddeti artırmada etkili olduğu sonucuna ulaşmaktır.

Yöntem

Evren ve Örneklem

Bu araştırmaya, İstanbul il sınırları içinde bulunan ortaokulların 8. sınıf öğrencileri ve liselerde okuyan değişik sınıflardaki öğrenciler katılmıştır. Araştırmaya katılan öğrenci sayısı 579 iken çeşitli nedenlerden dolayı ölçeklerinde sorun tespit edilen 20 öğrenci elenerek toplamda 559 gönüllünün cevapları analize dâhil edilmiştir. Bunlardan 259'u (%46,3) erkek, 300'ü (%53,7) ise kız öğrencilerden oluşmaktadır. Katılımcıların 145'i (%25,9) ortaokullardan, 161'i (%28,8) Anadolu liselerinden, 129'u (%23,1) meslek liselerinden ve 124'ü (%22,2) de imam hatip liselerinden oluşmaktadır. Veri analizleri bu 559 kişi dikkate alınarak hesaplanmıştır.

Veri Toplama Araçları

Demografik Bilgiler: Araştırmaya katılanların; cinsiyetleri, kardeş sayıları, aile tipleri, ekonomik durumları ve gelmiş oldukları coğrafik bölgeler gibi bilgiler, ölçeklerden önce hazırlanmış olan demografik bilgiler ölçeğiyle tespit edilmiştir.

Akran Sapması Ölçeği: Akran Sapması Ölçeği, 14 madde ve 2 alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçeğin bütünü için güvenirlik değeri .90, hafif sapma alt ölçeği için .88, ağır sapma alt ölçeği için de .88 olarak bulunmuştur. Kalaycı'ya (2008) göre, Cronbach Alfa değeri .80 < 1.00 değerleri arasında ise, yüksek güvenirliğe sahip olduğu kabul edilir. Akran Sapması Ölçeği'nin birinci alt basamağı sekiz maddeden oluş-

maktadır. Birinci alt basamağın altında yer alan sekiz madde *takım hafif sapma* alt boyutu olarak ifade edilmiştir. Ölçeğin ikinci alt boyutu ise 6 maddeden oluşmaktadır. Bu 6 maddede *ağır sapma* alt boyutu olarak ifade edilmiştir.

Ergenler için Şiddete Yönelik Tutum Ölçeği: Bu ölçek, ergenlerin fiziksel şiddete yönelik tutumlarını ölçmeye yönelik geliştirilmiş ve bireyin kendisi hakkında bilgi vermesi esasına dayalı olan bir ölçme aracıdır. Ölçek, 10 maddeden ve tek boyuttan oluşmaktadır. Ölçeğin güvenirliği, Croanbach Alfa iç tutarlık güvenirlik katsayısı .85 olarak hesaplanmıştır. Ölçek, toplam puan vermektedir. Yükselen puanlar, şiddet eğiliminin yüksek düzeyde olduğunu göstermektedir. Ölçekte ters puanlanan madde bulunmamaktadır. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 50, en düşük puan 10'dur.

Deontik Adalet Ölçeği: Ölçek, deontik adalet ile ilişkili özellikleri ölçmeye yönelik geliştirilen ve bireylerin kendisi hakkında bilgi vermesi esasına dayalı bir ölçme aracıdır. Toplam 18 maddeden ve 3 alt boyuttan oluşmaktadır: *ahlaki zorunluluk* (8 madde), *ahlaki sorumluluk* (6 madde), *ahlaki zorbalık* (4 madde). Ölçek, Croanbach Alfa iç tutarlık katsayıları ahlaki zorunluluk alt boyutu için .89, ahlaki sorumluluk alt boyutu için .89, ahlaki zorbalık alt boyutu için .95 olarak bulunmuştur. Üç alt boyut-taki maddelere ait puanlar toplanarak alt boyutlara ait puanlar elde edilir. Ahlaki zorunluluk alt boyutu için en düşük 8, en yüksek 40; ahlaki sorumluluk alt boyutu için en düşük 6, en yüksek 30; ahlaki zorbalık alt boyutu için en düşük 4, en yüksek 20 puan; toplamda ise en düşük 18, en yüksek 90 puan alınabilir. Daha yüksek puanlar, ilgili alt boyuta ilişkin daha yüksek düzeyler olarak yorumlanmaktadır. Ölçekte ters puanlanan bir madde bulunmamaktadır.

Bulgular

Tablo 1
İç Göç Sonucu İstanbul'a Gelen Bireylerin Bölgelere Göre Dağılımı

Bölgeler	F	%	Kümülatif f	Kümülatif %
Karadeniz	188	33,6	33,6	33,6
İç Anadolu	110	19,7	53,3	53,3
Doğu Anadolu	139	24,9	78,2	78,2
Güneydoğu Anadolu	87	15,6	93,8	93,7
Diğer	35	6,3	100,0	100,0
Toplam	559	100		

Tablodan görüldüğü üzere, araştırmamızı oluşturan öğrencilerin 188'i (%33,6) Karadeniz Bölgesi'nden, 110'u (%19,7) İç Anadolu Bölgesi'nden, 139'u (%24,9) Doğu Anadolu Bölgesi'nden, 87'si (%15,6) Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nden, 35'i (%6,3) ise diğer bölgelerden göç ederek İstanbul'a gelmiş ailelerin fertlerinden oluşmaktadır.

Tablo 2

Erkek ve Kız Öğrencilerin Şiddete Yönelik Tutumlarının, Akran Sapmalarının ve Deontik Adalet Anlayışlarının Karşılaştırılması İçin t-Testi

Ölçek	Grup	N	Ortalama	ss	t	sd	p
Şiddet Tutumu	Erkek	259	32,1853	9,01143	7,344	557	.000
	Kadın	300	26,2800	9,86641			
Akran Sapması	Erkek	259	29,5019	10,88679	6,446	557	.000
	Kadın	300	24,3267	8,03878			
Deontik Adalet	Erkek	259	64,9228	19,40235	-7,060	557	.000
	Kadın	300	74,9467	14,04093			

Erkek ve kız öğrencilerin şiddete yönelik tutumlarını, akran sapmalarını ve deontik adalet anlayışlarını karşılaştırmak amacıyla yapılan t testi neticesinde, kız ve erkek öğrencilerin şiddete yönelik tutumlarında ($t = 7,3444$; $p < .001$), akran sapmalarında ($t = 6,446$; $p < .001$) ve deontik adalet anlayışlarında ($t = -7,060$; $p < .001$) anlamlı bir fark gözlenmiştir. Gözlemlenen farklılıkta, erkeklerin kızlara oranla şiddete ve akran sapmasına daha fazla meyilli oldukları görülmektedir. Nitekim erkeklerin şiddete yönelim ortalamaları 32,1853 iken kızlarda bu oran 26,2800 olarak tespit edilmiştir. Bunun gibi erkeklerin akran sapması ortalamaları 29,5019 iken kızlarda 24,3267 olarak bulunmuştur. Bu durum, daha önce yapılmış çalışmaları doğrular mahiyettedir. Deontik adalet anlayışlarda ise, kızların ortalamalarının erkeklere oranla daha yüksek olduğu saptanmıştır. Kızlarda ortalama 74,9467 iken erkeklerde 64,9228 olarak görülmüştür.

Tablo 3

Deontik Adalet Anlayışı Ölçeği Puanlarının Coğrafi Bölge Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan ANOVA Tablosu

f, $\bar{x}$, ss, Değerleri					ANOVA Sonuçları					
Puan	Grup	N	$\bar{x}$	ss	Var. K.	KT	Sd	KO	F	p
Deontik Adalet	Karadeniz	188	73,8191	13,99042	G. Arası	13384,668	4	3346,167		
	İç Anadolu	110	74,4818	12,90241	G İçi	156653,239	554	282,768		
	Doğu Anadolu	139	64,0288	20,20329	Toplam	170037,907	558		11,834	.000
	Güney Doğu	87	65,0345	21,59212						
	Diğer	35	76,2857	12,69917						
	Toplam	559	70,3023	17,45644						

Yukarıdaki tablodan görüldüğü üzere, deontik adalet ölçeğin aritmetik ortalamalarının coğrafi bölge değişkenine göre anlamlılık gösterip göstermediğini tespit etmek amacıyla yapılan ANOVA neticesinde, coğrafi bölgeler aritmetik ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($F = 11,834$; $p < .001$). Anlamlı farklılığın hangi coğrafi bölgeler arasında olduğunu belirlemek amacıyla ANOVA sonrası post-hoc LSD analiz tekniğine başvurulmuştur.

Tablo 4

İç Göç Sonucu Göç Eden Bireylerin Coğrafik Bölgelere Göre Adalet Anlayışlarının Farklılaşım Farklılaşmadığını Gösteren ANOVA Sonrası post-hoc LSD Tablosu

Coğrafik Bölge (1)	Coğrafik Bölge (2)	Ortalama	Ort. Fark	Sh	p
Doğu Anadolu	Karadeniz	73,8191	-9,79037*	1,88106	.000
	İç Anadolu	74,4818	-10,45304*	2,14591	.000
	Güney Doğu	65,0345	-1,00571	2,29880	.662
	Diğer	76,2857	-12,25694*	3,18015	.000
Güneydoğu	Karadeniz	73,8191	-8,78467*	2,18043	.000
	İç Anadolu	74,4818	-9,44734*	2,41264	.000
	Doğu Anadolu	64,0288	1,00571	2,29880	.662
	Diğer	76,2857	-11,25123*	3,36590	.001

Deontik adalet anlayışlarının bölgeler arasında nasıl farklılaştığını görmek için yapılan ANOVA sonrası post-hoc LSD testi sonucunda; Doğu Anadolu Bölgesi'nden göç edenlerin adalet anlayışlarının, Güneydoğu Anadolu Bölgesi hariç, diğer bölgelerden göç ederek gelenlerle anlamlı bir farklılık oluşturduğu tablodan anlaşılmaktadır. Aynı şekilde Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nden göç edenlerin adalet anlayışlarının diğer bölgelerden farklılık gösterdiği görülmektedir. Bu durum, Doğu Anadolu ($x = 64,03$) ve Güneydoğu ($x = 65,03$) Anadolu bölgelerinden göç edenlerin adalet anlayışlarının ya da adalet inançlarının daha düşük olduğunu göstermektedir.

Tablo 5

Şiddete Yönelik Tutum Ölçeği Puanlarının Coğrafik Bölge Değişkenine Göre Farklılaşım Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan ANOVA Tablosu

f, $\bar{x}$, ss, Değerleri						ANOVA Sonuçları				
Puan	Grup	N	$\bar{x}$	ss	Var. K.	KT	Sd	KO	F	p
Şiddet Tutumu	Karadeniz	188	28,1809	9,56985	G. Arası	1556,182	4	389,045		
	İç Anadolu	110	27,3273	9,93106	G. İçi	53348,673	554	96,297		
	Doğu Anadolu	139	31,3453	9,92633	Toplam	54904,855	558		4,040	.003
	Güney Doğu	87	30,2529	10,28684						
	Diğer	35	26,4857	9,03383						
	Toplam	559	29,0161	9,91947						

Tablodan da görüleceği üzere, şiddete yönelik tutum ölçeğinin aritmetik ortalamalarının coğrafik bölge değişkenine göre anlamlılık gösterip göstermediğini tespit etmek amacıyla yapılan ANOVA neticesinde, coğrafik bölgeler aritmetik ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($F = 4,040$; $p < .01$). Anlamlı farklılığın hangi coğrafik bölgeler arasında olduğunu belirlemek amacıyla ANOVA sonrası post-hoc LSD analiz tekniğine başvurulmuştur.

Tablo 6

Şiddetin Coğrafik Bölgelere Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Tespit Etmek İçin Yapılan ANOVA post-hoc LSD Tablosu

Coğrafik Bölge (1)	Coğrafik Bölge (2)	Ortalama	Ort. Farkı	Sh	p
Doğu Anadolu	Karadeniz	28,1809	3,16447*	1,09773	.004
	İç Anadolu	27,3273	4,01805*	1,25228	.001
	Güney Doğu	30,2529	1,09245	1,34151	.416
	Diğer	26,4857	4,85961*	1,85584	.009
Güneydoğu	Karadeniz	28,1809	2,07202	1,09773	.104
	İç Anadolu	27,3273	2,92560*	1,25228	.038
	Doğu Anadolu	31,3453	-1,09245	1,34151	.416
	Diğer	26,4857	3,76716	1,85584	.056

Şiddetin coğrafik bölgelere göre değişiklik gösterip göstermediğini saptamak amacıyla yapılan ANOVA sonrası post-hoc LSD sonuçlarında Doğu Anadolu Bölgesi'nin, Güneydoğu Anadolu Bölgesi hariç, diğer bölgelerle şiddete yönelik tutumlarında anlamlı bir fark olduğu anlaşılmaktadır ($p < .05$). Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nden gelen bireylerin şiddet eğilimleri, sadece İç Anadolu Bölgesi'nden gelenlerle anlamlı bir fark oluşturmaktadır. Diğer bölgeler arasında anlamlı bir farka rastlandığı söylenemez. Ortalamalara bakıldığında, Doğu Anadolu Bölgesi'nden gelen bireylerin ortalamalarının diğer bölgelere oranla daha yüksek olduğu görülmektedir. Aynı şekilde Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nden gelenlerde de ortalama daha yüksek bir şiddet eğilimi olduğu saptanabilmektedir.

Tablo 7

Göç Etme Süresine Göre Şiddet Tutumu, Akran Sapması ve Adalet Anlayışı ANOVA Sonrası post-hoc Tablosu

Göç Süresi (1)	Göç Süresi (2)	Ort. Fark	Sh	p
Şiddet Tutumu				
20 ve üstü	0-5	-1,31613	1,96061	.502
	5-10	-3,81294*	1,85853	.041
	10-15	-3,42761*	1,43003	.017
	15-20	-2,53378*	1,24161	.042
Akran Sapması				
20 ve üstü	0-5	-,47093	1,94065	.808
	5-10	-2,38241	1,83960	.196
	10-15	-2,56725	1,41547	.070
	15-20	-2,54279*	1,22897	.039
Deontik Adalet				
20 ve üstü	0-5	7,92497*	3,30713	.017
	5-10	9,05735*	3,12487	.004
	10-15	10,01913*	2,35113	.000
	15-20	4,83509*	2,00355	.016

Göç etme süresinin şiddet, adalet anlayışı ve akran sapması üzerinde etkisi olup olmadığını saptamak için yapılan ANOVA sonrası post-hoc analizlerine göre, 20 yıl ve üstü sürede göç edenler ile diğerleri arasında genellikle bir farklılık olduğu görülmüştür. Şiddete yönelik tutumlara baktığımızda, 20 yıldan fazladır göç edenler ile

5 yıldan az süredir göç edenler arasında anlamlı bir fark tespit edilmemiştir. Ancak diğer gruplarla anlamlı bir fark olduğu ($p < .05$) görülmektedir. Göç etme sürelerinin akran sapması üzerindeki etkilerine baktığımızda, sadece 20 yıl üstü ve 15-20 yıl arası göç edenler arasında bir farklılık göze çarpmaktadır. Diğerleri arasında herhangi bir anlamlılık görülmemektedir. Ancak göç etme süreleri ile adalet anlayışlarına baktığımızda, 20 yıl üstü ile diğer dönemlerin hepsi ile anlamlı bir fark olduğu tablodan anlaşılmaktadır. Buradan anlaşıldığı üzere, 20 yıl ve üstü süredir göç eden bireylerin hem şiddet anlayışları hem de akran sapmaları diğerlerine nazaran daha düşük seviyede çıkmaktadır. Bununla birlikte deontik adalet anlayışlarının diğerlerine oranla daha yüksek çıktığı, yani adalet inançlarının daha sağlam olduğu görülmektedir.

Tablo 8						
Araştırma Değişkenlerine		Ait Ortalama, Standart Sapma ve Korelasyon Değerleri				
Değişken	N	Ortalama	ss	1	2	3
1. Şiddet tutumu	559	29,0161	9,91947	1,000	-.478*	.450*
2. Deontik adalet	559	70,3023	17,45644		1,000	-.332*
3. Akran sapması	559	26,7245	9,80304			1,000

* $p < .001$.

Çoklu regresyon analizine geçmeden şiddete yönelik tutumların, deontik adalet anlayışı ve akran sapması ile ilişkisini görmek amacıyla bunlara ait korelasyon değerleri, ortalamaları ve standart sapmaları incelenmiştir. Bu durum Tablo 8’de gösterilmiştir.

Tablodan da anlaşıldığı üzere, şiddet tutumu ile deontik adalet anlayışı arasında ($r = -.478$, $p < .001$) anlamlı bir ilişki gözlenmektedir. Bu anlamlı ilişki ters orantılı olarak saptanmaktadır. Şiddet tutumu arttıkça adalet anlayışı azalmakta, adalet anlayışı yükseldikçe şiddet düşme eğilimi göstermektedir. Şiddet tutumu ve akran sapması arasında da ($r = .450$, $p < .001$) aynı türden fakat pozitif bir anlamlılık görülmektedir. Aynı şekilde deontik adalet anlayışı ve akran sapması arasında da ($r = -.33$, $p < .001$) orta düzeyde anlamlı negatif bir ilişki tespit edilmiştir.

Tablo 9
Şiddete Yönelik Tutum, Deontik Adalet Anlayışı ve Akran Sapması Arasındaki İlişkiyi Yordamak İçin Çoklu Regresyon Analiz Tablosu (N= 559)

	B	Standart Hata	Beta	t	Sig	R ²	F	Sig
Deontik Adalet	-.210	.021	-.369	-9,984	.000	.323	132,914	.000
Akran Sapması	.331	.037	.327	8,837	.000			

Şiddete yönelik tutumları yordamada deontik adalet anlayışı ve akran sapması değişkenlerin rolünü görmek için yapılan çoklu regresyon analizinde, bu değişkenlerin şiddete yönelik tutumları anlamlı bir şekilde yordadığı görülmektedir ($F = 132,914$, $p < .001$, $R = .569$, $R^2 = .323$, $adj = .321$). Bu analiz sonuçlarına göre, değişkenlerin varyansa katkısı %32,2’dir. Deontik adalet anlayışının varyansa katkısı anlamlı ($\beta = -.369$, $t = -9,9$, $p < .001$) bulunduğu gibi, akran sapmasının da varyansa katkısı anlamlı ($\beta = .327$, $t = 8,83$, $p < .001$) bulunmuştur.

Tartışma

Bu araştırma ile amacı, bazı demografik (cinsiyet, coğrafik bölge) bilgilerle birlikte ailelerinde göç geçmişi bulunan bireylerin; akran sapması ve deontik adalet anlayışlarının, şiddete yönelik tutumlarını yordayıp yordamadığını saptamaktır. Araştırmaya bakıldığında, şiddete yönelik tutumun cinsiyete göre anlamlı bir farklılık ortaya çıkardığı görülmektedir. Kız öğrencilerin şiddete erkeklere nazaran daha az eğilimli oldukları, deontik adalet anlayışlarının daha yüksek oldukları ve daha düşük akran sapmalarına sahip olduğu çıkan verilerden anlaşılmaktadır. Bu bulgular literatür araştırmalarıyla (Balkıs, Duru ve Buluş, 2005; Kodan Çetinkaya, 2013; Şenol ve Yıldız, 2013) paralellik göstermektedir. Alanyazınla paralel olarak, araştırma sonucu gösteriyor ki kızlar, erkeklere göre hem şiddete ve akran sapmasına daha az meyilli hem de kızların deontik adalet anlayışları daha yüksektir. Bu sonuç, söz konusu alanlarla ilgilenen uzman kişilerin aradaki farklılığı anlamaları açısından oldukça önemlidir. Aynı şekilde araştırma gösteriyor ki şiddete yönelik tutumda bölgeler arası farklar da vardır. Özellikle Doğu Anadolu Bölgesi kökenli bireylerin, diğer bölgelerdeki akranları göz önüne alındığında, hem şiddete yönelik tutumlarında hem de deontik adalet anlayışları ve akran sapmalarının karşılaştırılmasında daha anlamlı farklılıkların olduğu göze çarpmaktadır. Literatürde bu konuyla ilgili az sayıda çalışma vardır. Bunlardan bir tanesi Kargı'nın (Kargı, 2008) çalışmasıdır. Bu çalışmada, Güneydoğu Anadolu Bölgesi ve Doğu Anadolu bölgelerinde ki bireylerin şiddete yönelik algıları daha yüksek çıkmıştır. Dolayısıyla bu bölgelerden göç eden bireylerin ilgili davranışları sergilemelerine neden olan sebepleri bulmak, sorunu hem tespit etme hem de çözüme noktasında faydalı olacaktır.

Yine analizler sonucunda görülmüştür ki bölgesel farklılıkların adalet anlayışları arasında anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Doğu ve Güney Doğu Anadolu bölgesinden göç ederek gelmiş olan bireylerin adalet anlayışlarının, diğer bölgelere nazaran çok düşük olduğu görülmüştür. Elbette bunun temel nedenlerini çalışmamız verileriyle tespit etmek mümkün olmamaktadır. Ancak yapılacak iyi bir nitel analiz çalışmasıyla bunu belirlemek literatüre önemli anlamda katkı sağlayacaktır. Arabacı Yüksel'e (2009) göre yoksulluk ve sağlık alanlarından yeterince istifade edememek adalet anlayışlarında olumsuz etkilere neden olmaktadır. Ancak ilgili verilerin tek başına bu durumu açıklamayı düşünülemez. Dolayısıyla kapsamlı bir çalışmanın sorunu anlamada oldukça faydalı olacağı düşünülmektedir.

Yine analizlere bakıldığında; göç etme sürelerinin şiddet, adalet anlayışı ve akran sapmaları üzerinde etkili olduğu araştırmada görülmektedir. Özellikle 20 yıl ve üstü bir süredir göç etmiş olanların şiddet tutumlarının daha düşük olduğu gözlemlenmiştir. Aynı şekilde daha düşük akran sapmalarına sahip oldukları da yine araştırma verilerinden anlaşılmaktadır. Bununla birlikte deontik adalet anlayışları da daha yüksek çıkmaktadır. Bu veriler neticesinde 20 yıldan fazladır göç eden ailelerin bireylerinde topluma daha iyi bir adapteden bahsetmek mümkün olacaktır.

Öte yandan; şiddete yönelik tutumun diğer iki değişken tarafından (deontik adalet anlayışı, akran sapması) anlamlı şekilde yordandığı veriler sonucunda görülmektedir. Karşılaştığımız bu tablo, aslında alanyazındaki araştırmaları desteklemektedir. Deontik adalet anlayışındaki eksiklik şiddeti etkilemektedir. Özdevecioğlu'na (2003) göre algılanan adalet anlayışı arttıkça, şiddet tutumu azalır; adalet anlayışı azaldıkça, şiddet tutumu artar. Dolayısıyla adalet anlayışı ve şiddet arasında ters ilişki olduğu görülmektedir. Bu nedenle bireylerin adalet anlayışlarını ilerletmek ve tabii olarak şiddet eğilimlerini azaltmak için, eğitimcilerin ve eğitime yön verenlerin bu konulara eğilmesi toplumun geleceği açısından yararlı olacaktır. Özellikle bireylerde adaletle olan inancı azaltmaya ya da yok etmeye neden olan etkenlerin tespit edilmesi ve bu konuda ciddi çalışmalar yapılması, toplumsal barış ve huzura olumlu katkılar sağlayacaktır. Zira adaletin ve adalet algısının olmadığı yerlerde, bireyler kendi adaletlerini sağlama yollarına gideceklerdir. Araştırmalar bunu doğrular mahiyette sonuçlar vermektedir.

Çalışmamızda şiddete yönelik tutum ile akran sapması arasında doğru orantılı olacak şekilde anlamlılık saptanmıştır. Bu da akran sapmasına sahip bir çevrede olanların, sapan davranışları taklit etme ya da hayatlarına uygulama noktasında daha istekli olduklarını göstermektedir. Bu yönde yapılan çalışmalar da ilgili durumu desteklemektedir. Kocacık'a (2001) göre saldırganlık ve şiddet tutumları çevreden öğrenilebilir. Dolayısıyla olumlu davranışlara sahip olmayan akranlardan öğrenilen davranışlar da olumlu olmamaktadır. Akranlardan öğrenilen şiddet davranışları toplumun geneline etkilemektedir. Bu yüzden okullarda yapılan öğretimin yanında öğrencilere değerler eğitimi noktasında da eğitimler verilmelidir. Aynı zamanda okul dışında öğrencilerin enerjilerini boşaltabilecekleri uygun şartlar hazırlanmalıdır. Ekşi'ye (2013) göre okullar, zamanın sorunlarına göre öğrencileri doğru tercihlere yönlendirmeli ve onların doğruyu tercih edebilmeleri için uygun yollar da gösterilebilmelidir. Bu bağlamda ele alacak olursak okullar, sadece çeşitli derslerin anlatıldığı bir yer olmamalı; aynı zamanda iyi bir insan olmanın faziletlerinin kazandırıldığı bir ortam da olmalıdır. Şiddetin her geçen gün arttığı toplumumuzda bu sorunlara çözüm aramak ve bu konuda daha fazla araştırma yapmak gerekmektedir. Yapılacak çalışmalar ışığında uzman kişilerden alınacak yardımla toplumun geleceği olan gençler şiddet sarmalından kurtarılabilir ve toplumsal geleceğimiz daha aydınlık bir zemine oturtulabilir. Sadece öğrenciler değil aileler de bu konuda bilinçlendirilmeli ve eğitime tabi tutulmalıdır.

Cinsiyet, coğrafik bölge, akran sapması ve deontik adalet anlayışının şiddete yönelik tutum ile ilişkilerini ortaya koymak için yapılan bu çalışmamızın elbette çeşitli sınırlılıkları da vardır. Bunlardan bir tanesi, ailelerinde göç geçmişi olmayan ya da çok uzun zaman önce göç etmiş bireylerin bu çalışmada yer almıyor olmasıdır. Özellikle İstanbul gibi sürekli göç alan bir şehirde göç geçmişi olmayan bireylere rastlamak, çalışmamız açısından mümkün olmamıştır. Diğer bir sınırlılık ise, İstanbul gibi büyük bir şehirde İstanbul'un her semtinden bireylere ulaşamamış olmasıdır. Dolayısıyla yapılacak

benzer bir çalışmada, İstanbul ya da Türkiye genelinde göç almış bölgelerden alınacak sonuçlar daha faydalı sonuçlar gösterebilir. Bunun dışında, özellikle şiddet eğilimin yüksek olduğu bölgelerde bireylerle yapılacak nitel bir çalışma, sorunların nedenlerini tespit etmede ciddi faydalar sağlayacaktır. Bireyleri bu davranışlara iten sebeplerin detaylı bir şekilde irdelenmeye çalışılması, araştırmacılar için ufuk açıcı olacaktır. Sonuç olarak diyebiliriz ki deontik adalet anlayışı ve akran sapması, şiddete yönelik tutumu yordamayı anlamamıza ilişkin bilgiler vermektedir. Araştırma sonuçlarına göre, ergenlerin adalet anlayışları ve akran sapmaları üzerinde ciddi anlamda durmak gerekmektedir. Bireyleri şiddete yönelten nedenlerin saptanması için çok sayıda nitelikli araştırmalar yapılmalı ve tespit edilen sorunlara çözüm yolları aranmalıdır.

Extended Abstract

Comprehension of Deontic Justice in Adolescents Who Have Moved Domestically: Peer Deviance as a Predictor of Attitudes toward Violence

Halil Ekşi^a, Nesrullah Okan^b, Halim Güner^c

Abstract

The main aim of this study is to identify deontic justice comprehension in adolescents who have experienced domestic migration and determine if peer deviance is a predictor of attitudes towards violence; at the same time identifying whether differences based on gender and geographical region show attitudes oriented toward violence. The sample of this study consists of a total of 559 students, 259 males and 300 females, attending various high schools and middle schools in the province of İstanbul. In this study, the Attitude Scale for Adolescent Violence, the Peer Deviation Scale, and the Deontic Justice Comprehension Scale were used. In analysis of data obtained in the study, female students were found to have lower tendencies towards violence than males, and with the genders together a significant difference in attitudes towards violence, comprehension of justice, and peer deviation were also found for students from different geographical regions. Multiple regression analysis showed that comprehension of deontic justice and peer deviation is effective at predicting attitudes oriented towards violence. ($F = 132.914$, $p < .001$, $R = .569$, $R^2 = .323$, $adj = .321$).

Keywords:

Migration • Violence • Deontic justice • Peer deviation

- a (✉) (PhD), Department of Educational Sciences, Ataturk Faculty of Education, Marmara University, Göztepe Kampüsü, Kadıköy İstanbul 34722 Turkey
Email: halileksi@marmara.edu.tr & h.eksi70@gmail.com
- b Department of Educational Sciences, Ataturk Faculty of Education, Marmara University
Email: nesrullah.okan@marmara.edu.tr
- c Department of Educational Sciences, Ataturk Faculty of Education, Marmara University
Email: halim.guner@marmara.edu.tr

Migration happens as a result of the various consequences of the processes of social mobility or displacement which occur; a person or group of people settle for a long or short term in an area for personal, social, economic, and political purposes as well as other reasons like these in order to survive (Güzel & Meder, 2011). In rural areas, the fact that people are mostly poor, earned income is meager, and agricultural machinery is used has led to a reduction in the need for manpower. Compared to cities, services like health, education, and infrastructure remain lacking, which is one of the reasons that rural regions migrate to cities (Adıgüzel, 2005). Migration, being an overall fact of life, has continued to increase in Turkey, in particular since the 1950s until the present day. Istanbul especially is the most important city exposed to this migration. The population in Istanbul, which was around 1 million in 1950, has reached 15 million coming into 2015 (TÜİK, 2015). An increase such as the one that came about in the population of Istanbul is not like the result of industrialization in developed societies; it has emerged as a migration that transfers poverty, unemployment, and other problems to the city. The arrival of too many people migrating for work that is found in the city has made for an unsystematic and warped structure far removed from urbanized order. Thus, warped urbanization together with economic, social, and societal problems in the city was inevitable from the onset (Adıgüzel, 2005, p. 239). In this context, the main objective of the research is to determine the relationship of deontic justice perceptions and peer deviance (based on the results of several determinants) on attitudes oriented towards violence and the domestic migration of adolescent individuals who have a family history of migration.

Attitude towards Violence

The concept of violence is not a well-described case nor are its boundaries clearly defined in either the field of science or in daily life. The types of cases of violence are said to be insults, bullying, violent crimes, vandalism, protests, violent riots, xenophobia, and so on (Gugel, 2007). Thus, no common recognition about violence has been scientifically accepted. It is possible to arrive at the definition of violence though a large number of relevant sources. One of these definitions is given by the World Health Organization: "...a person's own physical power being used for the purpose of bringing about or giving likely cause to a result that brings damage or harm to others, spiritual destruction, death, adverse development, or psychological deprivation," (2002, p. 4). Violence has found its own place in every stage of human development and maturation. Among these stages, one important one is puberty (Çetin, 2011). We can mention serious studies that have been made in Germany on the relationship between migration and violence. Stress in individuals who have changed their environment by way of migration and integration causes uncertainty and social isolation to be more common, and in this way the risk of conflict and violence increases (Mayer, 2007; Steiner, 2004). Families that migrate can also encounter this situation as normal. The road is open to tolerating violence as this

is a normal welcome (Godenzi, Müller, & Christen, 2001). In a survey conducted in 2003 with approximately 10,000 women, it was found that while migrating to Germany, they were exposed to relatively more extreme violence from German citizens, and this situation was normally encountered (Schröttle, 2003). In another study, the violence of individuals with a migratory background was found to be more common in males (Winter, 2008). According to Ogel, Tari, and Eke's study (2006), which was performed in Istanbul, 68.8% of men and 29.7% of women were observed to have participated in acts of physical violence. In the same study, 10% of participants were found to be gang members, and according to their other peers they were said to be eight times more likely to carry a knife or fire arm. Individuals who settle in different regions are shown to set out joining gangs more so to ensure solidarity and cooperation amongst themselves.

Peer Deviation and Violence

One important factor that shapes and influences the behavior of adolescents is their circle of friends. Research shows that family, the cause of the child's existence, is not as effective at gaining desired behavior as is a group of friends (Demir, 2005). Although families go the way of restricting their children, their prospects of being successful are quite weak. On the other hand, peers can have adverse or favorable effects on an adolescent (Kaner, 2000). There are several studies investigating peer deviation and the link between violence and crime. Research shows that peer deviance from friends causes similar deviance in the individual as well. One research is a study performed among high school students in 2006 by Erdem, Eke, Ögel, and Taner. The relationship between peer characteristics and substance abuse was investigated in the study. As a result of the study, a direct proportional relationship between peer deviance and substance abuse was observed. Nevertheless, Baier, Pfeifer, Simonson, and Rabold (2009) found in their study which was performed in Germany that adolescents relate to groups with cultural similarities. According to the study, 16.8% of adolescent students had either shown violent behavior or been exposed to violence. However, the attitudes of individuals in the group oriented towards violence or crime were observed to be higher when peer deviance was higher. In this context, the existing reality is observed that individuals learn adverse behavior from their friends. In fact, there is a Turkish proverb that reads as follows: "Tell me who your friends are, and I'll tell you who you are," (TDK, 2015).

Comprehension of Deontic Justice and Violence

Justice is a reality that has continued throughout the existence of humanity. In fact, each war, cruelty, repression, and every situation similar to these has been done in the name of justice. The justice that is perhaps most frequently used by mankind can overturn cruelty, again by the human hand. It is also unlikely that a common definition of justice can be

reached. Differences are shown for the comprehension of justice according to beliefs, societies, and individuals. In this context, the comprehension of justice can sometimes be transformed into injustice in the name of providing justice. On the other hand, justice and violence share a tight bond together. However, this bond is inversely proportional. In other words, it is expected that violence should decrease when the comprehension of justice increases. There has been no serious research which explains the relationship between comprehension of justice and violence in the literature. Özdevecioğlu (2003) conducted a study on this subject, and he found a significant inversely-proportional result even if it did not directly explain the relationship between justice and violence.

Method

Universe and Sample

Eighth-grade students from middle schools and students from various grades in high schools located in the province of Istanbul participated in this survey. While the number of participating students in the survey was 579, a total of 559 voluntary's responses were included in the analysis after screening the scales of 20 students which were identified as having problems for various reasons. Of these, 259 (46.3%) were composed of male students, and 300 of them (53.7%) were composed of female students. Of the participants, 145 (25.9%) were from middle schools, 161 (28.8%) were from Anatolian high schools, 129 (23.1%) were from vocational schools, and 124 (22.2%) were from Imam Hatip (religious) high schools. Data analysis was calculated taking these 559 people into account.

Data Collection Tools

Demographic Information: Information such as gender, number of siblings, family type, economic status, and geographic region where they came from were identified using the demographic information scale which was filled out before the other scales.

Peer Deviance Scale: The Peer Deviance Scale consists of 14 items and two sub-scales. The reliability values were found to be .90 for the whole scale, .88 for the sub-scale of minor deviance, and .88 for the sub-scale of major deviance. The results are accepted as showing high reliability. According to Kalaycı (2008), if Cronbach's alpha coefficient for reliability is between .80 and 1.00, the results are considered reliable.

Attitude towards Violence for Adolescents Scale: This scale was developed to measure adolescents' attitudes towards physical violence and as an instrument based on the principle of providing information about the individual's self. The scale consists of ten items and one dimension. The reliability of the scale using Cronbach's alpha was calculated at .85.

Deontic Justice Scale: This scale was developed to measure the properties associated with deontic justice and is a measurement tool based on the principles of providing information about the individual's self. It consists of 18 items and three sub-dimensions: moral obligation (eight items), moral responsibility (six items), and moral outrage (four items). Cronbach's alpha for the sub-dimension of moral obligation was found to be .89; for the sub-dimension of moral responsibility, .89; and for the sub-dimension of moral outrage, .95.

Findings

As a result of the *t*-test conducted to compare male and female students' attitudes towards violence, peer deviance, and deontic justice comprehension, in male and female attitudes toward violence ($t = 7.3444$; $p < .001$), peer deviance ($t = 6.446$; $p < .001$), and deontic justice comprehension ($t = -7.060$; $p < .001$), a significant difference was observed. In the observed differences, males are more prone to violence and peer deviance than females. As a matter of fact, while the average orientation of males toward violence is 32.1853, this rate for girls was identified as 26.2800. Likewise, while the average peer deviance for males was found to be 29.5019, for women, this number was 24.3267. This finding confirms the substance of the previously conducted studies. In deontic justice comprehension, the females' average was found to be higher than the males. While the average for females was seen to be 74.9467, it was 64.9228 for the males.

Table 1
Results of the t-Test for Comparison of Students' Attitudes Towards Violence, Peer Deviance, and Deontic Justice Comprehension by Gender

Scale	Group	N	Average	Ss	t	Sd	p
Violence Attitude	Males	259	32.1853	9.01143	7.344	.557	.000
	Females	300	26.2800	9.86641			
Peer Deviance	Males	259	29.5019	10.88679	6.446	.557	.000
	Females	300	24.3267	8.03878			
Deontic Justice	Males	259	64.9228	19.40235	-7.060	.557	.000
	Females	300	74.9467	14.04093			

Table 2
Determining if Scores for the Deontic Justice Scale According to Geographical Region Show Differences Using ANOVA

<i>f, $\bar{x}$, ss, Changes</i>					<i>ANOVA Results</i>					
Variable	Group	N	$\bar{x}$	Ss	Sources of Variance	KT	Sd	KO	F	p
Deontic Justice	Black Sea	188	73.8191	13.99042	S Areas	13384.668	4	3346.167	11.834	.000
	Anatolian	110	74.4818	12.90241	S. Interior	156653.239	554	282.768		
	Interior	139	64.0288	20.20329	Total	170037.907	558			
	East	87	65.0345	21.59212						
	Anatolia	35	76.2857	12.69917						
	Southeast	559	70.3023	17.45644						
Other										
Total										

As seen in Table 2, the ANOVA results were conducted in order to determine whether the mean for the Deontic Justice Scale shows significance according to the variable of geographic region; a significant difference between the means ($F = 11.834$, $p < .001$) was shown for this variable. After assigning ANOVA testing, least significant difference (LSD) post-hoc analysis was applied to determine the significant differences between geographic regions.

Table 3
Research Variable Averages, Standard Deviation and Correlation Values

Variable	N	Average	ss	1	2	3
1. Violence Attitude	559	29.0161	9.91947	1.000	-.478*	.450*
2. Deontic Justice	559	70.3023	17.45644		1.000	-.332*
3. Peer Deviance	559	26.7245	9.80304			1.000

* $p < .001$.

Before performing multiple regression analysis, the averages, correlation values, and standard deviations were examined in order to see the relationship among attitudes towards violence, deontic justice, and peer deviance. This situation is shown in Table 3. As can be seen from the table, a significant relationship exists between deontic justice and violence attitude ($r = .478$; $p < .001$). This significant relation is seen to be inversely proportionate. It has shown that violent behavior decreases with an increasing sense of justice, and justice tends to fall as violence increases. Violence attitude and peer deviance show the same kind of correlation except positively proportionate ($r = .450$, $p < .001$). Likewise, a moderate statistically-significant negative correlation between deontic justice and peer deviance ($r = -.33$, $p < .001$) was identified.

Table 4
Multiple Regression Analysis Table for Predicting the Relationships of Attitude toward Violence, Deontic Justice Comprehension, and Peer Deviance (N=559)

	B	Standard Error	Beta	T	Sig	R ²	F	Sig
Deontic Justice	-.210	.021	-.369	-9.984	.000	.323	132.914	.000
Peer Deviance	.331	.037	.327	8.837	.000			

In the multiple regression analysis that was performed to view the role of variables in predicting violence attitude, deontic justice comprehension, and peer deviance, these variables were found to significantly predict attitudes towards violence ($F = 132.914$, $p < .001$, $R = .569$, $R^2 = .323$, $adj = .321$). According to the results of this analysis, the variables contribute 32.2% of the variance. Just as deontic justice comprehension was found to contribute greatly to the variance ($\beta = -.369$; $t = -9.9$; $p < .001$), so too was peer deviance found to significantly contribute to the variance ($\beta = .327$; $t = 8.83$; $p < .001$).

Discussion

Looking at the research, it appears that attitude towards violence reveals a significant difference according to gender. It is understood from the data that female students are less prone to violence than males, their deontic justice comprehension is higher, and they have lower peer deviations. These findings are parallel with the research in the literature (Balkıs, Duru, & Buluş, 2005; Kodan Çetinkaya, 2013; Şenol & Yıldız, 2013). Likewise, the study shows that there are differences among regions regarding attitudes toward violence. More significant differences are observed with attitudes toward violence, deontic justice comprehension, and peer deviation especially with individuals who are originally from the Eastern Anatolia Region in comparison with their peers from other regions. There are few studies on this topic in the literature. One of these is Kargı's study (2008). In this study, it was observed that there are higher perceptions toward violence for individuals from the Southeastern Anatolia and East Anatolia Regions. It is seen that the comprehension of justice for individuals who came from Eastern and Southeastern Anatolia by migrating is very low in comparison to other areas. According to Arabacı Yüksel (2009), not being able to benefit enough due to poverty and health conditions causes adverse effects in the understanding of justice. However, it is unthinkable that the relevant data explains this situation in itself. On the other hand, as a result of the data, it seems that attitude towards violence was significantly predicted by the other two variables (deontic justice comprehension and peer deviation). This encounter actually supports the research in the literature. A lack of deontic justice comprehension affects attitudes towards violence. According to Özdevecioglu (2003), when perceived justice comprehension increases, attitude towards violence decreases, or if justice comprehension decreases, violence attitude increases. Therefore, an inverse relationship between justice comprehension and violence is seen.

In our study, significant correlations were found; there is a direct proportion between attitude toward violence and peer deviation. The studies conducted in this direction support this corresponding status as well. According to Kocacık (2001), aggression and violence attitudes can be learned from the environment. Therefore, the behaviors which are learned from peers who do not have positive behaviors are not positive. Violent behavior which has been learned from peers generally affects society. So values training for students should be provided in the next academic training at schools. At the same time, suitable conditions must be prepared so that students can release their energies outside of school. According to Eksi (2013), schools should direct students to the proper choices in accordance with the problems of the time, and schools should be able to show appropriate ways for students to be able to choose correctly.

Kaynakça/References

- Adıgüzel, Y. (2005). İstanbul'un kültürel sermayesine hemşehri derneklerinin katkısı. *Uluslararası Göç Sempozyumu Bildiriler Kitabı* içinde (s. 237–248). İstanbul: Zeytinburnu Belediyesi.
- Arabacı Yüksel, R. (2009). Türkiye’de yoksulluk ve bölgeler arası gelişmişlik farkları açısından sağlıkta adalet. *Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 28(1), 1–25.
- Baier, D., Pfeifer, C., Simonson, J., & Rabold, S. (2009). *Jugendliche in Deutschland als Opfer und Taeter von Gewalt*. Niedersachsen: Krimonologisches Forschungsinstitut Niedersachsen.
- Balkıs, M., Duru, E. ve Buluş, M. (2005). Şiddete yönelik tutumların özyeterlilik, medya, şiddete yönelik inanç, arkadaş grubu ve okula bağlılık duygusu ile ilişkisi. *Ege Eğitim Dergisi*, 6(2), 81–97.
- Çetin, H. (2011). Ergenler İçin Şiddete Yönelik Tutum Ölçeğinin geçerlik ve güvenirlik çalışması. *İlköğretim Online*, 10(1), 68–79.
- Demir, N. Ö. (2005). Türkiye’de ergenlerin arkadaş-akran grupları ile ilişkileri ve sapmış davranışlar: Ankara örnekleme. *Bilig*, 32, 83–108.
- Dünya Sağlık Örgütü. (2002). *Dünya şiddet ve sağlık raporu*. Genova: Yazar.
- Ekşi, H. (2013). *Değerler eğitimi öğretmen kitabı 6: Dostluk*. İstanbul: Edam.
- Erdem, G., Eke, C. Y., Ögel, K. ve Taner, S. (2006). Lise öğrencilerinde arkadaş özellikleri ve madde kullanımı. *Bağımlılık Dergisi*, 7(3), 111–116.
- Godenzi, A., Müller G., & Christen C. (2001). *Bedingungen gewaltlosen Handelns im sozialen Nahraum* (Schlussbericht. Forschungsprojekt des NFP 40). Boston/Fribourg: Universitätsverlag.
- Gugel, G. (2007). *Handbuch Gewaltprävention in der Grundschule*. Tübingen: Institut für Friedenspädagogik.
- Güzel, S. ve Meder, M. (2011). Doğudan göçün Denizli toplumsal yaşamındaki yansımaları. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8, 117–136.
- Kaner, S. (2000). Akran İlişkileri Ölçeği ve Akran Sapması Ölçeği geliştirme çalışması. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 1, 77–89.
- Kargı, E. (2008). *Ailelerin ve çocukların davranışlarında şiddet: Öğrencilerin şiddet algıları*. Ankara: MEB.
- Kocacık, F. (2001). Şiddet olgusu üzerine. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 2(1), 1–7.

- Kodan Çetinkaya, S. (2013). Üniversite öğrencilerinin şiddet eğilimlerinin ve toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının incelenmesi. *Nesne*, 1(2), 21–43.
- Mayer, K. (2007). Männer, die Gewalt gegen die Partnerin ausüben. In *Häusliche Gewalt erkennen und richtig reagieren (Handbuch für Medizin, Pflege und Beratung)* (pp. 65-81). Bern: Fachstelle für Gleichstellung Frauenklinik Maternité und Stadtsptial Triemli Zürich.
- Ögel, K., Tarı, I. ve Eke, C. Y. (2006). *Okullarda suç ve şiddeti önleme*. İstanbul: Yeniden yarınları.
- Özdevecioğlu, M. (2003). Algılanan örgütsel adaletin bireylerarası saldırgan davranışlar üzerindeki etkilerinin belirlenmesine yönelik bir araştırma. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 21(Temmuz-Aralık), 77–96.
- Schröttle, M. (2003, June). *Gewalt gegen Frauen mit und ohne Migrationshintergrund in Deutschland*. Paper presented at the Interdisziplinäres Zentrum für Frauen- und Geschlechterforschung der Universität Bielefeld, Bielefeld, Deutschland.
- Steiner, S. (2004). *Häusliche Gewalt: Erscheinungsformen, Ausmass und polizeiliche Bewältigungsstrategien in der Stadt Zürich*. Zürich: Hochschulschrift.
- Şenol, D. ve Yıldız, S. (2013). *Kadına yönelik şiddet algısı-kadın ve erkek bakış açılarıyla*. Ankara: Mutlu Çocuklar Derneği Yayınları.
- Türk Dil Kurumu. (2015). *Arkadaşını söyle sana kim olduğunu söyleyeyim*. http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_atasozleri&view=atasozleri adresinden edinilmiştir.
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2015). *Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) Sonuçları*. www.tuik.gov.tr/VeriTabanlari.do?ust_id=109&vt_id=28 adresinden edinilmiştir.
- Winter, R. (2008). *Jungen und ihre Gewalt*. Projugend4. Bayern: Deutsches Jugendinstitut.

Mülteciler ve Mülteci Çocukların Ruhsal Durumu

Serhat Nasıroğlu^a, Veysi Çeri^b

Öz

Son yıllarda özellikle Orta Doğu'da savaşın şiddetlenmesi ile bölge ülkelerine yoğun bir mülteci akını olmuştur. Ev sahibi ülkelere yerleşen bu mülteci bireylerin hukuki sorunları, eğitim, sağlık, barınma, temiz su, sağlıklı gıda temin edilmesi ve çalışma hakları gibi önemli konular ilgili ülkelerde tartışılmaktadır. Mülteci bireylerin yaşadıkları zorlu olayların yanı sıra ev sahibi ülkede bulundukları sırada aldıkları sosyal desteğin ruh sağlığı üzerinde önemli etkileri olduğu bilinmektedir. Yapılan çalışmalar incelendiğinde mülteci olmanın önemli ruhsal sorunlarla yol açtığı anlaşılmaktadır. Mülteci bireyler, önemli oranda ayrımcılığa uğramakta birçok ülkede ötekileştirilmekte temel insani haklardan mahrum bırakılmaktadır. Derlememizde ülkemizdeki mülteci çocukların hukuksal haklarının anlaşılması, yaşadıkları önemli ruhsal travmaların, ruhsal sorunları arttıran risk faktörlerinin belirtilmesi, tedavi süreci gerektiren çocukların belirlenmesi ve tedavinin sürdürülebilmesi amacıyla okulların da içinde olduğu çalışmalar yapılması gerektiği, bazı olguların psikiyatrik terapötik desteğe veya ilaç alımına ihtiyaç duyabileceği anlatılmıştır. Sonuç olarak bu çocukların toplumsal uyumunun nasıl sağlanacağı ile ilgili önerilerde bulunmak ve mülteci krizi ile ilgili farkındalığı artırmak amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler

Mülteci • Göç • Hukuk • Çocuk • Travma sonrası stres bozukluğu

a (✉) Dr., Sakarya Üniversitesi, Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı, 54000 Sakarya • Eposta: serhatnasiroglu@gmail.com

b Dr., Dumlupınar Üniversitesi, Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı • Eposta: veysiceri@gmail.com

1951 Birleşmiş Milletler Mülteci Statüsüne İlişkin Sözleşme (Cenevre Sözleşmesi), mülteci durumundaki kişiyi; “ırk, din, uyruk, belli bir sosyal grup ya da politik düşünceye üye olmak gibi nedenlerden kaynaklı, haklı nedenlere dayanan, zulüm korkusu yaşayan kişiler olarak” tanımlar (UN General Assembly, 1951). Mülteci çocuklar; çoğunlukla savaşa ve şiddete maruz kalmakla birlikte sürgünde yaşamış, aile üyelerinden herhangi birinin ya da başka insanların fiziksel ve cinsel olarak saldırıya uğradığına ve hatta öldürüldüğüne tanıklık etmiştir. Savaştan zarar görmüş ülkelerde, birçok çocuğun belli aralıklarla bombardımana da maruz kaldığı bilinmektedir. Birçok çatışma bölgesinde yedi yaşındaki çocuklar bile, çocuk asker olmaya zorlanmaktadır (Toole, 2003). Günümüzde dünya nüfusunun yüzde biri (yani 50 milyon insan) yerinden edilmiştir ve bunun 23 milyonu başka bir ülkede güvenlik arayışı içinde olan mülteciler, diğer 27 milyonu ise kendi vatanları içinde sürgün edilen kişilerden oluşmaktadır. Yaklaşık 7,6 milyon insan ise, 21. yüzyılın yeni sorunu olan çatışma ve işkenceler nedeni ile yerlerinden edilmiştir. Cenevre BM Mülteciler Yüksek Komiserliği 2013’ün (son on yılın en yüksek rakamı), neredeyse yarısı 18 yaşından küçük olan mülteciler yılı olduğunu belirtmektedir (Betts, Loescher ve Milner, 2013).

Yıkım ve zorlukların yaşandığı bölgeler, çoğunlukla orantısız şekilde genç nüfusun olduğu yerlerdir ve bundan dolayı da çok sayıda çocuk ve yetişkin aileleriyle ya da aileleri olmadan ülke sınırlarını geçmeye çalışmaktadırlar (Dudley, Steel, Mares ve Newman, 2012). Bu eziyetten kaçan ve gelir düzeyi yüksek olan ülkelere yerleşen söz konusu çocuk ve yetişkinler, bu yer değişimi sırasında çoğunlukla büyük fiziksel ve ruhsal zorluklarla başa çıkmakta ve gidecekleri yere ulaştıktan sonra da devam eden sorunlara katlanmaktadırlar. Bu mültecilerin çoğu, coğrafi olarak uzak ve düşük gelirli yerlerden gelmektedirler (United Nations High Commissioner for Refugees, 2009). Zorla yerlerinden edilen çocuklar yeni ortamlarındaki duygusal, sosyal ve zihinsel gelişim çizgisinde ilerlerken, geçmişte yaşadıkları olumsuz olaylara uyum sağlama güçlüğü çekmektedirler (McDermott, 2004).

Oldukça fazla sayıdaki mülteci etnik uyuşmazlık, az gelişmiş altyapı ve sorunlu sağlık sistemleri olan ve aynı zamanda siyasal istikrarı korumaya çalışan düşük ve orta gelirli ülkelere gitmek zorunda kalabilirler (Miller, 1996). Bu nedenle ev sahibi ülkelerde mültecilerin gelişi, sınırlı olan besin ve su kaynaklarının varlığını daha da azaltma korkusu oluşturmaktadır. Bu ülkelerdeki mülteciler, ev sahibi ülkelerdeki insanlardan ve yetkililerden taciz, cinsel istismar ve fiziksel şiddet görebilmektedir (Farwell, 2003; Pedersen, 2002).

Ruh sağlığı açısından ise maruz kalınan zarar kadar; savaşın, şiddetin, cinayetlerin ya da işkencenin yaşattıkları da psikiyatrik bozukluk riskini arttırmaktadır (Rousseau, 1995). Genç yaştaki mülteciler, gelişen ruh sağlığı sorunlarına karşı giderek daha savunmasız kalmaktadır. Küçük yaştaki mültecilerin %40’ının, başta Travma Sonrası Stres Bozukluğu, depresyon ve anksiyeteye bağlı sorunlar olmak üzere çeşitli psikiyatrik problemler yaşadığı tahmin edilmektedir (Hodes, 2000).

Mültecilerin Uluslararası Hukukî Statüsü

Mülteciler ile ilgili sorunların, insanlığın yazılı tarihinden öncelere dayandığını, savaş nedeni ile birçok medeniyetin başka merkezlere yerleşmek zorunda kaldıklarını biliyoruz (Odman, 1995). Yerleşik hayata geçilmesi ile birlikte sınırlı kaynaklar ya da farklı sebeplerle insanoğlunun birbirine zarar verdiği, baskı uyguladığı düşünülmektedir. Son yüzyılda özellikle tek bir etnik kimlik üzerinde paradigmalarını oluşturan devletlerin ortaya çıkmasıyla, yabancıların mülteci ülkeleri yerleşmesi ile ilgili sert kurallar uygulanmaya başlanmıştır. Günümüzde göç ve mültecilik sorunları, II. Dünya Savaşı sonrasında insanlığa karşı işlenen suçların ortaya çıkması ve Birleşmiş Milletler'in kurulması ile dünya gündeminde tartışılan bir kavram hâline gelmiştir (Goodwin-Gill, McAdam ve McAdam, 1996). II. Dünya Savaşı sonrasında insanoğlunun yaşamış olduğu bu büyük dram nedeni ile Birleşmiş Milletler (BM) Genel Kurulu'nda, 10 Aralık 1948 tarihinde İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi kabul edilmiştir. Bu belge, uluslararası insan hakları hukukunun en önemli belgelerinden biri olma niteliği taşımaktadır (Egglı, 2002). 1951 tarihinde Cenevre'de yapılan Mültecilerin Hukukî Durumuna Dair Sözleşme'si ise, uluslararası mülteci hukukuna dair mülteci ve sığınmacıların yasal haklarını ve statüsünü belirleyen en temel hukukî belgedir. Bunu, 1967 tarihinde New York'ta imzalanan protokol izlemiştir (Goodwin-Gill ve ark., 1996).

Temel Hukukî Belgenin Bazı Önemli Kısımları

1951 Sözleşmesi'nin 1A (2) maddesi-mülteci statüsü verilmesi kriteri:

“1 Ocak 1951'den önce meydana gelen olaylar sonucunda ve ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden, zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için, vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yahut tabiiyeti yoksa ve bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikâmet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen” herhangi bir kişi mültecidir (Barkın, 2014).

Mültecilerin kendi ülkelerine geri gönderilmesi ile ilgili madde:

“Bir mülteciyi; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir sosyal gruba mensubiyeti veya siyasi fikirleri dolayısıyla hayatı ya da özgürlüğü tehdit altında olacak ülkelerin sınırlarına, her ne şekilde olursa olsun geri göndermeyecek veya iade (refouler) etmeyecektir” (Barkın, 2014).

Son zamanlarda ülkemizde de sık tartışılan bazı konulara Cenevre Sözleşmesi açıklık getirmiştir. Mültecilerin; eğitim, mahkemelere erişim, ayrımcılık görmeme, din, mal mülk edinme, fikri ve sınaî mülkiyet, dernekleşme, çalışma ve sosyal yardım alma,

sosyal güvenlik, yerleşme ve seyahat, seyahat belgesi, kimlik, idari ödemeler, varlıkların transferi hakları bulunmaktadır (Barkın, 2014). “1 Ocak 1951’den öncesi” ibaresi, 1967’de New York’ta imzalanan bu sözleşme ile kaldırılmıştır (Özcan, 2005).

Türkiye’de Mültecilerin Hukuksal Statüsü

Mültecilerin hukuksal statüsü, 1990-1991 Körfez Savaşı ve son yıllarda bölgemizde yaşanan iç savaşlar sonucunda ülke gündeminin önemli bir maddesi hâline gelmiştir. Türkiye bu alanda ilk olarak 14.09.1994 tarih ve 6169 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile Türkiye’ye iltica eden veya başka bir ülkeye iltica etmek üzere Türkiye’den ikâmet izni talep eden münferit yabancılar ile topluca sığınma amacıyla sınırlarımıza gelen yabancılara ve olabilecek nüfus hareketlerine uygulanacak usul ve esaslar hakkında yönetmeliği kabul etmiştir (Ergüven ve Özturanlı, 2013).

Ülkemiz kanunlarına göre Avrupa ülkelerinden gelerek 1951 Cenevre Sözleşmesi’nin 1. maddesindeki şartları karşılayan kişilere “mülteci” denilmektedir. Öte yandan Avrupa ülkeleri dışından gelen ve 1951 Cenevre Sözleşmesi’nin 1. maddesinde yer alan şartları taşıyan kişiye ise “sığınmacı” denilmektedir (Çiçekli, 2009). Bilindiği üzere son yıllarda özellikle iç savaşlar ve ülkelerindeki yabancı savaşçılar nedeni ile Suriye ve Irak gibi komşu ülkelerden gelen milyonlarca kişinin eğitim hakkı, sağlık ve barınma desteği, çalışma koşulları, vatandaşlık hakları, hukukî statüsü gibi sorunlar gündeme gelmiştir. Bu bağlamda ülkemizde 22 Ekim 2014 tarihinde Geçici Koruma Yönetmeliği yayınlanmıştır. Düzenlemeye göre yönetmelik kapsamındaki hiç kimse işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muameleye tabi tutulacağı veya ırkı, dini, tabiiyeti belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi fikirleri dolayısıyla hayatının veya hürriyetinin tehdit altında bulunacağı bir yere gönderilemeyecek; sınır kapılarına veya sınır geçiş yerlerine belgesiz veya geçersiz belgeyle geçici koruma amacıyla gelen yabancıların girişlerine valiliklerce izin verilebilecek; geçici koruma amacıyla sınırlara gelen veya sınırları geçen yabancıların üzerlerinde, eşya ve taşıtlarında, sınırda Kara Kuvvetleri Komutanlığı Hudut Birlikleri, sınır kapılarında yetkili kolluk birimleri ile deniz yetki alanlarında Sahil Güvenlik Komutanlığı tarafından güvenlik kontrolü yapılacaktır; kayıt işlemleri tamamlananlara, valilikler tarafından “Geçici Koruma Kimlik Belgesi” düzenlenecek; bu belge verilenlere Nüfus Hizmetleri Kanunu kapsamında yabancı kimlik numarası da verilecek; geçici koruma kimlik belgesinin şekli ve içeriği Genel Müdürlük tarafından belirlenecek; bu belge süreli veya süresiz olarak, hiçbir ücrete tabi olmaksızın düzenlenecektir. Yine çok tartışılan bir başka konu olan vatandaşlık konusuna da ilgili madde ile açıklık getirilmiştir. Geçici Koruma Kimlik Belgesi, Türkiye’de kalış hakkı sağlayacak; ancak bu belge, kanunda düzenlenen ikâmet izni veya ikâmet izni yerine geçen belgelere eşdeğer sayılmayacak; uzun dönem ikâmet iznine geçiş hakkı tanımayacak, süresi ikâmet izni toplamında dikkate alınmayacak ve sahibine Türk vatandaşlığına başvuru hakkı sağlamayacaktır (İçişleri Bakanlığı, 2014).

Mülteciler ile ilgili Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Örgütleri

Ulusal ve uluslararası birçok sivil toplum kuruluşu ve kurum, mültecilerin haklarını koruma ve sosyal yardımda bulunmak amacıyla faaliyet göstermektedir. Bunlardan bazılarını şöyle sıralayabiliriz: (a) BM Mülteciler Yüksek Komiserliği, (b) Yeryüzü Doktorları, (c) Uluslararası Mülteci Hakları Derneği, (d) International Medical Corps, (e) Helsinki Yurttaşlar Derneği, (f) Uluslararası Af Örgütü, (g) Uluslararası Katolik Muhacerat Komisyonu, (h) Caritas Internationalis, (i) Sınır Tanımayan Doktorlar, (j) İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı.

Ruh Sağlığı Açısından Mülteciler

Mültecilerin, Cenevre Sözleşmesi ile yasal hakları olmasına rağmen, bu kişilerin sadece küçük bir kısmı Batı ülkelerine ulaşabilmektedir. Günümüzde mültecilerin büyük bir kısmı komşu ülkelerin sınırlarında yaşamaktadır (Crisp, 2003). Bu süreçte yaşanan sorunların sebep olduğu birçok risk faktörüyle çocuklar başa çıkmak zorunda kalmaktadır (Garmezy ve Rutter, 1983). Özellikle mülteci kampında yaşayan kişilerde; yaralanma, yaşadıkları anavatandan ayrılma, işkence görme, aile üyelerinin öldürülmesi, sosyal desteğin yetersiz olması, yaş, cinsiyet veya ailenin göç ettiği ülkenin özellikleri ve demografik faktörler gibi birçok farklı değişkenin ruhsal bozuklukların oluşmasına etki ettiği belirtilmektedir (Bronstein ve Montgomery, 2011).

Tüm yaşadıkları zorluklara ek olarak mülteciler, onları misafir eden ülkelere yerleştiklerinde yeni inanç sistemlerine, değerlerine ve daha farklı zorlayıcı durumlara uyum sağlamak zorundadırlar (Fazel ve Stein, 2002). Yeni aile rolleri ve süreçleri ise, yeniden yerleşimi zorlaştırmaktadır (Papadopoulos, 2001). Mülteci çocuklar yeni ve eski kültür arasında gidip gelmektedir. Bu yeni dönemde dört süreç gelişmektedir: iletişim, çatışma, kriz ve adaptasyon (Foner, 1997). Yeni yerleşim yerinde uyum sağlamada ise, ideolojik bağlılık veya gelenen kültürden bilinen bağlantılar ve tanıdıklar yardımcı rol üstlenmektedir.

Mülteci Çocuklarda Ruhsal Bozukluk Açısından Risk Faktörleri

Bireysel Risk Faktörleri

Şiddete Maruz Kalma: Toplumsal travma ve ruhsal sorunların ilişkisi, savaşa maruz kalan mülteci çocuklar ve yetişkinlerde gösterilmiştir (Smith, Perrin, Yule, Hacam ve Stuvland, 2002). Bireyin travmatik olaylar sırasında doğrudan yaşadığı korku seviyesi ise, artan ruhsal sorunlarla ilişkili bulunmuştur (Almqvist ve Brandell-Forsberg, 1997).

Eğitim: Eğitimin tek başına çok önemli bir koruyucu faktör olduğu bilinmektedir. Bu anlamda yapılan bir çalışmada; 8-9 yaşından sonra takip edilen ruh sağlığında düzelme sağlanan mültecilerin, eğitime başlama süreçleri devam eden kişilere göre daha iyi durumda oldukları belirtilmiştir (Montgomery, 2010).

Ailesel Faktörler: Aile içerisindeki uyum ve bağlılığın, küçük yaşta çocukları duygusal ve travmatik belirtilerin kronikleşmesinden koruduğu bilinmektedir (Laor ve ark., 1996). Bazen ailenin işkenceye uğramış olması ya da kayıp birinin varlığı, çocukların kendi yaşadıkları olumsuzluklardan daha fazla etkileyebilmektedir (Daud, af Klinteberg ve Rydelius, 2008). Çocukken ebeveynlerinden birini kaybeden yetişkinlerde daha büyük bir hassasiyet olduğu ve bu hassasiyetin en önemli göstergesinin, kaybı yaşadıktan sonra çocuğun aldığı bakımın niteliği olduğunu belirtilmiştir. (Rutter, 1987). Yapılan bir çalışmada, yer değiştirdikten sonra ebeveynleri boşanan çocukların, ebeveynleri boşanmayan çocuklardan daha fazla ruhsal sorun yaşadığı belirtilmiştir (Hjern, Angel ve Jeppson, 1998).

Montreal’de Kamboçyalı 67 gençle, ilki lise birinci sınıfta, ikincisi ise 2 yıl sonra yapılan bir araştırma; ailenin göç öncesi travmatik yaşantılarının duygusal ve davranışsal sorunlar ile ilişkili olduğunu belirtmektedir (Rousseau, Drapeau ve Platt, 1999). Aile ortamı davranış sorunlarıyla ilgiliyken; cinsiyet ve kültürel etkileşim seviyesi ise, depresyon ve anksiyete düzeyini etkilemektedir. Kamboçyalı kızlar ve erkekler, geleneksel kurallara uyum sağlayarak ve ev sahibi ülkeden yeni gelenekler edinerek buradayışadıkları yetişkinlik sorunlarıyla farklı şekillerde başa çıkabilirler. Bir başka çalışmada ise Ajdukovic ve Ajdukovic, kendilerine toplu barınak sağlanan Hırvat mülteci çocukların, ev sahibi ailelerin yanına yerleştirilen akrabalarına nazaran daha fazla ruhsal bozukluk riski taşıdığını belirtmiştir (Ajduković ve Ajduković, 1993).

Yapılan bir başka çalışmada, 35 farklı ülkeden gelen 13 ve 19 yaşları arasındaki 203 genç çalışmaya alınmıştır. Psikopatoloji, Çocuk Tanı Koydurucu Görüşme Ölçeği; genel işlevler ise Evrensel Çocuk Değerlendirme Ölçeği (EÇDÖ) ile incelenmiştir. Basit fobiler hariç psikopatolojinin toplam oranı, %21 olarak saptanmıştır. Anksiyete bozukluğu %13, depresif bozukluk ve davranış bozukluğu oranları da %5 ve %6 olarak belirtilmiştir. %3 oranında ise öz kıyım girişimi tespit edilmiştir. Kızların erkeklerden daha yüksek bir psikopatoloji oranı olduğu belirtilmiş; bunun yanı sıra yeni yere yerleşilen ilk yılda babanın uzun süre işsiz kalmasının tüm ruhsal bozukluklar ile aile yapısı ise, sadece erkek çocukları açısından psikopatoloji ile bağlantılı bulunmuştur (Tousignant ve ark., 1999).

Sosyal Destek: Mülteciler açısından yeniden yerleşim döneminde ortaya çıkan stres etkenlerinin, bu popülasyon içerisindeki ruhsal sorunları arttırdığını biliyoruz. Yeni yere yerleştikten sonraki on yıllar boyunca mültecilerde meydana gelen ruhsal sorunları tespiti yönelik araştırmalar, yeni ortamda yaşanan süreçten kaynaklanan farklı düzeylerdeki risklere dikkat çekmektedir. Bu araştırmalardan yola çıkarak, yerleşilen yeni ortamın mültecilerin ruhsal sağlığı açısından oldukça önemli olduğu sonucuna varabiliriz (Steel, Silove, Phan ve Bauman, 2002).

Mülteciler göç etmeden önce çoğunlukla insan hakları ihlallerine, işkenceye ve sistematik şiddete maruz kalırlar. Mültecilerin başlarından geçen travmatik yaşantılar,

genelde tek tek yaşanan değil; üst üste biriken, birbiriyle ilişkili olan olaylardır. Bu olaylar mültecilerin; güçlü durma, kimlik ve hayatın anlamı gibi duygularını sorgulayabilmektedir (Silove, 1999). Psikososyal etkenler ruh sağlığına, travma ve hayatın stres etkenlerine karşı savunmasızlığı arttırarak ya da bireyleri bu travma ve stres etkenlerine karşı koruyarak etki eder. Psikososyal etkenler; sosyal destek, dil yeterliliği, eğitim, istihdamı da kapsar. Başoğlu ve Paker, Türkiyeli siyasetçilerin ruh sağlığına etki eden işkencenin, sosyal destek ile hafifletildiğini belirtmiştir (Başoğlu ve Paker, 1995). Stresin yarattığı ağır yük ise, sosyal desteklerle azaltılabilir (Beiser, 2005).

Yeniden yerleşme sürecinde ruh sağlığı ile ilgili risk ve koruyucu faktörleri anlamamıza yardımcı olan kapsamlı örnekler, ruh sağlığına olumlu katkıda bulunacak; mültecilerin yeniden yerleşmesi sonrası destek modellerinin gelişimi açısından oldukça önem taşıyacaktır (Mestheneos ve Ioannidi, 2002). Aynı zamanda mültecilere yönelik sosyal desteğin öneminin anlaşılması açısından komşuluk örnekleri daha anlaşılır olabilir. Yapılan bir çalışmada komşularla olan bağların zayıf olması, depresyonla ilişkilendirilmiştir (Sujoldžić, Peternel, Kulenović ve Terzić, 2006). Tüm bu çalışmaların ışığında, göç sonrası sosyal desteğin ve komşuluk ilişkilerinin bireylerin ruhsal sorunlarını azaltmakta önemli olduğunu görmekteyiz.

Akültürizasyon: Akültürizasyon, iki etnokültürel grubun birbirleriyle kesintisiz iletişim hâlinde olduğunda ortaya çıkan çift yönlü değişim süreci olarak tanımlanır (Trimble, 2003). Göçmen ve ev sahibi topluluklar, birbirleriyle olan kültürler arası bağlantılardan etkilenirler ve bu kültürel bağlantılar tarafından dönüştürülürler. Ayrıca bu topluluklardan, kültürel farklılıklara uyum sağlama yolu olarak kendi kültürlerinin bazı özelliklerini de değiştirmeleri beklenir (Berry, 2009).

Genel olarak bakıldığında tüm çoğulcu toplumlar, kültürel gruplar ve bu grupların bireyleri baskın olduğu ve olmadığı durumlarda, nasıl akültürize olunduğu konusuyla ilgilenmelidir. Bu önemli konu ile ilgili stratejiler, genelde günlük hayatta birbirleriyle karşılaşan gruplar ve bireyler tarafından hazırlanmalıdır (Berry, 1997). Berry ve arkadaşları toplumla bütünleşmeyi isteyen gençlerin çok az, ötekileştirilen gençlerin ise daha fazla ayrımcılık yaşadığını belirtmiş; ayrı kalmak isteyenlerin kısmen daha çok (ama ötekileştirilenlerden daha az) ve asimile olmak isteyenlerin kısmen daha az (toplumla bütünleşen gençlerden daha fazla) ayrımcılık yaşadığını belirtmişlerdir (Berry, 2009). Ayrımcılık ve uyum arasındaki ilişkiye bakıldığında görülecektir ki ayrımcılık tek başına en güçlü sorunlardan biridir ve ayrımcılığın hem psikolojik hem de sosyokültürel uyum üzerinde oldukça olumsuz bir etkisi olduğu bilinmektedir (Berry ve Sabatier, 2010).

Kültürel anlamdaki asimilasyon tercihleri ise uyum açısından çok önemlidir çünkü bu şekilde gruplar arası iletişim ve bireylerin genel anlamda daha kalabalık bir toplumla nasıl etkileşime geçecekleri konusunda bazı çıkarımlarda bulunabiliriz (Za-

gefka ve Brown, 2002). Ayrıca, bireylerin ruhsal sağlığıyla ilgili etkili çıkarımlarda yapabileceklerini de önceki araştırmalardan bilmekteyiz (Phinney, Horenczyk, Liebkind ve Vedder, 2001).

Akültürizasyon; ev sahibi toplumun içine karışmak ve kişinin kendi kültürünü yaşama-ya devam etme konusundaki isteğinin birbiriyle uyumlu olmasının ruh sağlığı açısından olumlu olmaktadır (Berry ve Sabatier, 2010).

Yapılan bir çalışmada Travma Sonrası Stres Bozukluğunun ortaya çıkan yüksek oran (%20), Sudanlı mültecilerin kendilerini ABD'deki toplulukları içerisinde olduklarından daha az rahat hissettirilmesi, dışlanması ve yalnız bırakılması ile açıklanmaktadır (Geltman ve ark., 2005). Yapılan bir başka çalışmada ise, Kanada'da yaşayan Kamboçyalı genç mülteciler yerleşmelerinden 10-12 yıl sonra değerlendirilmiştir. Akültürizasyon seviyesi tek başına (ev sahibi ülkenin geleneklerine, alışkanlıklarına ve diline gösterilen uyumla ölçüldüğünde) ruhsal işleyiş ile ilişkilendirilememiş ancak konu cinsiyetle bağlantı kurmaya geldiğinde, kültürel olarak asimile olmuş erkek çocuklarının daha savunmasız oldukları görülmüştür (Rousseau, Drapeau ve Corin, 1996).

Yeniden Yerleşim: Mülteciler açısından yaşanan kötü yaşam olayları sonucunda nasıl bir yerde yerleşim alanı kurdukları önem taşımaktadır. Ruh sağlığı açısından yeniden yerleşimde kişinin kökeni ve ideolojik sorumluluklarına olan bağlılığı koruyucu bir rol üstlenebilir (Lustig ve ark., 2004).

Kanada'ya yerleştirilmiş Orta Amerikalı ve Güneydoğu Asyalı mülteci çocuklarla yapılan bir çalışmada; öğrenme güçlükleri, ikinci grupta agresiflik ve depresyonun aksine ilk grupta hiperaktivite ve sosyal yalıtılmışlık ile ilişki bulunurken, somatizasyon ise her iki grupta da görülmüştür (Rousseau ve ark., 1996). Rothe ve arkadaşları 2002 yılında ABD mülteci kampında tutulan 87 Kübalı çocuk ve gencin kamptan çıkarıldıktan sonraki 4. ve 6. aylarda %57 oranında TTSB belirtileri gösterdiğini belirtmiş ancak kamptaki sürenin uzunluğunun TTSB'nin belirtileri üzerindeki etkisine dair bir tahminde bulunamamıştır (Rothe ve ark., 2002). Daha yakın zamanda yapılan araştırmalar önleyici müdahaleler için pratik bir hedef sağlarken, yeniden yerleşim faktörlerine olan önemin de yönünü değiştirmiştir. Üçüncü bir ülkeye kalıcı yerleşimi takip eden yıllarda geçmiş bir travma deneyimi, mültecileri bekleyen birçok problemin yalnızca bir yönünü oluşturmaktadır (Davidson, Murray ve Schweitzer, 2008). Aslında travma genel olarak, geçmişte kalan bir olgudan öte, aile ve arkadaşların mülteci kampları veya savaş bölgelerinde kalması ile devam edebilen bir süreçtir. Buna ek olarak mülteciler topraklarını, aile ve yaşam biçimlerini kaybetme durumlarıyla başa çıkmaya çalışırken tamamen yeni bir toplumda, dil ve kültürel sistemde gidip gelmeyi öğrenmek durumunda kalırlar. Genel olarak yeniden yerleşimde ruh sağlığı belirtileri, başlangıç evrelerinde artış gösteren ve daha sonra zaman içinde aşama aşama azalmaya geçen eğrisel bir model sunar (Tran, Manalo ve Nguyen,

2007). Bununla birlikte daha yüksek travma deneyimi yaşamış bireyler, yerleştirmeden çok uzun zaman sonra daha büyük ruhsal bozukluk tanısı alma riski taşımaktadırlar (Steel ve ark., 2002).

Travmatik Deneyimlerin Üç Evresi

Mülteciler arasında stres deneyimlerine verilen dört yaygın tepki tanımlanmıştır: beklenti, kötüye giden olaylar, hayatta kalma ve uyum. Bu tepkiler, aşağıda tanımlanan mülteci deneyiminin üç evresine uymaktadır (Fazel ve Stein, 2002):

1. Kaçış Öncesi: Mültecilerin çoğu kendi ülkelerinde ciddi travmatik olaylar yaşamışlardır. Maruz kaldıkları savaştan dolayı sıklıkla evlerini bırakıp kaçmaya zorlanmışlardır ve bu nedenle şiddet, işkence, yakın akraba ve arkadaş kayıplarına tanıklık etmişlerdir. Mülteci çocukların hayat ve okul dönemlerine dair anıları yoktur ya da olsa bile sekteye uğramıştır (Fazel ve Stein, 2002).

2. Kaçış: Yaşadıkları yeri hazırlıklı bir şekilde, ulaşımı ayarlanmış olarak ve gideceği yere dair net bilgi sahibi olarak arkalarında bırakan mültecilerin yanında, vatanlarının sınırlarını ya askeri baskı veya başka sebeplerle farklı bir ülkenin vatandaşı olmaya dair bir istekleri olmadan, gittikleri ülkede yaşamak zorunda kalan kişiler vardır. Mülteciler, bir arada veya yolculukları engellendiği takdirde birey veya grup toplulukları hâlinde kaçarlar ve esas amaçları, kendilerine sığınma sunacak olan komşu veya yakın bir ülkeye güvenli bir biçimde ulaşmaktır. O anlarda asıl önemli olan kaçmaktır ve bazı mülteciler için daha da uzaklara göç etmek bir zorunluluk hâline gelecektir. Bu evrede mülteci, kapıların arkasından kapandığını bilir. Bu nedenle temel sorunlarından biri doğduğu ülkeye, aile ve arkadaşlarına yönelik bağlarının yeniden tanımlanması olmaya baslar (Kunz, 1973).

3. Yeniden İskân: Mülteci çocuklar, eski ve yeni kültürler arasında iki arada bir derede kalırlar. Eğitimsel deneyimler ve ebeveynlere kıyasla daha hızlı dil ediniminden dolayı yaşça büyük nesil için kültürel aracı işlevi görürler (Birman, 1998).

Psikopatoloji

Klinik olarak yapılan araştırmalarda, mülteciler arasında %4 ila %89 oranında değişen Depresif Bozukluk ve %50'nin üstünde Travma Sonrası Stres Bozukluğu (TTSB) oranları belirlenmiştir (Van Velsen, Gorst-Unsworth ve Turner, 1996). Ciddi savaş deneyimlerinin TTSB gibi psikiyatrik bozukluklar ile ilişkili olduğu belirtilmektedir (Mollica, Poole, Son, Murray ve Tor, 1997). Fazel ve arkadaşları 2005 yılında Bosna, Orta Amerika, İran, Kürdistan ve Rwanda'dan gelerek Batılı ülkelere yerleşmiş 7-17 yaş arası 260 mülteci çocuklarda TTSB oranını %11 olarak belirtmiştir (Fazel, Wheeler ve Danesh, 2005). Tibet'te yapılan bir başka çalışmada 61 savaş deneyimi yaşamış mülteci çocuk incelenmiş ve %11,5 oranında TTSB tanısı konmuştur (Ser-

van-Schreiber, Le Lin ve Birmaher, 1998). Bununla birlikte psikiyatrik bozukluklar yaşanan olayın türü, incelenen nüfus ve kullanılan teşhis metoduna bağlı olarak farklılık gösterir. Örneğin, Vietnamlıların %4-8'i (Felsman, Leong, Johnson ve Felsman, 1990) ve Bosnalıların %47'si (Papageorgiou ve ark., 2000) TTSB tanısı almıştır.

Etnik temizlik kurbanı Bosnalı çocuklar, ABD'ye yolculuklarından bir yıl sonra yüksek oranda TTSB (%65) ve depresyon (%35) belirtileri göstermişlerdir (Weine ve ark., 1995). Yine aynı şekilde Afgan mülteci gençler yüksek oranlarda komorbid TTSB ve depresyon (%34) tanıları almışlardır (Mghir, Freed, Raskin ve Katon, 1995). Çalışmacılar TTSB'yi savaş deneyimleri ile ilişkili bulurken, depresyonu ise içinde bulundukları yaşam şartları ve yakın dönem stresli olayları ile ilişkili bulmuşlardır (Sack, Clarke ve Him, 1993). Tüm bu çalışmaların ışığında TTSB ve depresyon ile ilişkilendirilen belirli yaşantıların bilinmesi, mülteci çocuklarda ruh sağlığı problemlerinin erken belirlenmesine ve daha etkili ruh sağlığı hizmetleri almalarına katkıda bulunur (Heptinstall, Sethna ve Taylor, 2004). Savaşa maruz kalmış genç ve çocuk mültecilerde belirlenen diğer yaygın problemler arasında somatik şikâyetler, uyku problemleri, davranış bozukluğu, sosyal geri çekilme, dikkat problemleri, yaygın korku, aşırı bağımlılık, huzursuzluk ve sinirlilik ile akran ilişkisi kurmada zorluklar sayılabilir (Tousignant ve ark., 1999).

Ruhsal sorunların dışında toplu nüfus hareketleri, sağlık hizmetleri, su sistemleri ve sanitasyon, yetersiz beslenme ve aşırı kalabalık; mülteci kamplarında hastalıkların yayılmasına da sebep olmaktadır. Çocukların hastalıklara karşı savunmasız olduğu ülkelerde, silahlı çatışmaların başlaması ölüm oranlarını, özellikle de büyük risk altında olan 5 yaş altı guruplarda hızlı bir şekilde arttırmaktadır. Aynı zamanda yetersiz beslenme, kronik enfeksiyonlar, duygusal çevre ve diğer faktörler nedeniyle fiziksel büyüme ve gelişmede gecikme oluşabilmektedir. Gelişimsel gecikmenin olduğu durumlarda tüberküloz veya parazit enfeksiyonlar da dâhil olmak üzere, tanısı konmamış doğumsal bozukluklar düşünülmelidir. Konvülsiyonları olan çocuklarda exotik serebral enfeksiyonlar da dikkate alınmalıdır (NSW Refugee Health Service Refugee Children, 2009).

Türkiye’de Mültecilerin Sayısı

Türkiye’de kamplarda kalan mülteciler belediyelerde ve Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) kamplarında kalanlar şeklinde ikiye ayrılmış durumdadırlar. AFAD’ın 17 Nisan 2015 verilerine göre kamplarda kalan kişi sayısı 258.537 olarak belirtilmiştir. Hatay ilinde 5 çadır ve 1 konteynır kentte toplam 15.087 kişi, Gaziantep’te 4 çadır ve 1 konteynır kentte toplam 49.956 kişi, Şanlıurfa’da 5 çadır kentte 102.545 kişi, Kilis’te 2 konteynır kentte 36.460 kişi, Mardin’de 3 çadır kentte 14.000 kişi, Kahramanmaraş’ta bir merkezi çadır kentte 17.295 kişi barınmaktadır (AFAD, 2015).

Türkiye Psikiyatri Derneği’nin 2014 mülteci raporundaki verilere göre; Diyarbakır’da 4500, Batman’da 11 farklı merkezde toplam 3000 Ezidi’nin bulunduğu, bunların ilk

zamanlarda Ezidi köyünde daha önce boş olan Ezidi evlerine ve yeni yapılan çadır kente yerleştirildiği, Mardin’de AFAD kampları dışında 2800’e yakın Ezidi sığınmacının ev, çadır, akraba, belediye tesisleri gibi yerlerde kaldığı, Şırnak ilinde daha önce sanayi sitesi olarak inşa edilen bir merkezin Ezidilere tahsis edildiği ve burada yaklaşık 5000 kişinin bulunduğu belirtilmiştir (Türkiye Psikiyatri Derneği, 2015). 2014 BMMYK raporuna göre Suriyeli mültecilerin durumuna bakıldığında, birçok farklı yerleşim merkezinde bulunan 2.784.731 kayıtlı ve 68.392 kayıt dışı olmak üzere toplamda 2.716.339 mülteci vardır. Mültecilerin %49,4’ünü erkeklerden, %50,6’sını ise kadınlardan oluşmakta; yine mültecilerin %77’sini kadınlar ve 18 yaş altı çocuklar oluştururken, %23’ünü ise 18 yaş üstü erkekler oluşturmaktadır (UNHCR, 2015).

Genel Yaklaşımlar ve Tedavi Yöntemleri

Mülteci çocuklar açısından tedaviye yönelik literatür sayısı maalesef yeterli değildir. Yeniden yerleşme sırasında mülteci çocuklar güvenlik ve hayatta kalma ile başlayan bir dizi sorunla başa çıkmak zorundadır (Geltman, Augustyn, Barnett, Klass ve Groves, 2000). Bu çocuklar ilk önce (ve bazen sadece) sosyal yardımlar, eğitim ve mesleki eğitim gibi hizmetler arayışına girmektedirler (Geltman ve ark., 2000). Bu aşamada tedavi açısından en önemli konulardan biri, sosyal ekolojinin çoklu düzeylerinde müdahaleler gerektiren düşük gelir seviyesindeki kişilere katkıda bulunacak risk faktörlerini azaltmasıdır (Lustig ve ark., 2004).

TTSB terapisine yönelik son yıllarda yapılan araştırmalar önemli ilerlemeler kaydetmiştir. Bilişsel Davranışsal Terapi (BDT) tekniklerinin, TTSB tedavisinde en başarılı müdahaleler olduğu kanıtlanmıştır (Foa ve Meadows, 1998). Bilişsel Davranışçı tekniklerin kanıta dayalı güçlü bir temeli vardır ve Travma Sonrası Stres Bozukluğu’nun tedavisinde tercih edilen bir yöntemdir (National Institute for Clinical Excellence, 2005).

Cochrane Collaboration (2010) tarafından yakın dönemde yapılan bir inceleme, hem yetişkinler hem de çocuklar için TTSB tedavisinde psikoterapi ve ilaç tedavisinin kombine olarak kullanılmasının tek başına uygulanmalarına göre bir üstünlüğü tespit edilememiştir (Hetrick, Purcell, Garner ve Parslow, 2010). Farmakoterapi, ciddi uyku sorunlarına ve komorbid depresyonlar durumlarında yardımcı olsa da başlangıç tedavisinde önerilmez. Eğer kişi sığınmacı konumundaysa, aşamalı bir yaklaşım önerilir: Güvenlik nesnel bir şekilde sağlanana kadar müdahaleler pratik aile ve sosyal destek üzerine olmalıdır. Sonrasında tedavi, TTSB belirtilerinin tedavisi ve sosyal entegrasyon için destek gibi hasta önceliklerini içermelidir (National Collaborating Centre for Mental Health, 2005). Son yirmi yılda Travma Sonrası Stres Bozukluğu’yla ilgili olarak (TTSB), ilaç yardımıyla başa çıkmada önemli ilerlemeler kaydedilmiştir. Çok merkezli rastgele kliniksel deneyler Seçici Serotonin Geri Alım İnhibitörleri’nin (SSRIs) ve Serotonin-Norepinefrin Geri Alım İnhibitörleri’nin (SNRIs) etkinliğini bilinmektedir (Bernardy ve Friedman, 2015).

Göz Hareketi ile Duyarsızlaştırma ve Yeniden İşleme (EMDR)

Göz Hareketi ile Duyarsızlaştırma ve Yeniden İşleme (EMDR), yakın zamanda keşfedilmiş ve TTSB tanısı konan hastalarda travmatik anıların yeniden işlenmesinde kullanılan bir tedavi yöntemidir (National Institute for Clinical Excellence, 2005). Travmatize olmuş mülteci çocuklarda EMDR'in iyileşme sürecini kolaylaştırdığı, kişinin travmatik anılar üzerinde kontrolü ele geçirmesini sağladığı düşünülmektedir. Bilginin yeniden işlenmesiyle travmatik anıların yok edilmesine dayanan bu işlemin, travmatik belirtilerin düzelmesine pozitif bir etkiye sahip olduğu öne sürülmektedir. Beynin iki kısmında bağlantı kurulduğunda travmayla ilişkili anılar, resim ve düşüncelerin değiştiği belirtilir (Oras, Ezpeleta ve Ahmad, 2004). Bu çocuklarda uygulanan bir başka yöntem olan müzik terapisi ise, öğrenme güçlüklerinden okul davranışlarına kadar geniş yelpaze içinde öğrenme ortamlarında uygulanan psikososyal temelli müdahalelerden biridir (Smith ve Hairston, 1999). Aynı zamanda travma yaşantısı geçirmiş genç mültecileri de kapsayan kişilerle çalışırken; şarkı yazma, grupta şarkı söyleme, rahatlatma teknikleri, enstrümantal doğaçlama, müzik ile hareket ve müzik ile sanat aktiviteleri gibi yöntemlerin etkili olduğu kanıtlanmıştır (Day, 2005).

Okul Temelli Ruh Sağlığı Hizmetleri

Yerel güçlerden destek alarak, topluluk odaklı ve erişilebilir bir çerçevede potansiyel olarak mülteciler olanların ve diğer hassas çocukların ihtiyaçlarına odaklanmak gerekmektedir (Fazel, Doll ve Stein, 2009). Okul müdahaleleri oldukça önemlidir çünkü öğretmenin yaptığı tarama, öğrencilerin hizmet alamadığını ortaya koyabilir. Müdahaleler, çocuğun zamanının çoğunu geçirdiği bir çevrede yapılır. Tedavi, akran desteği ile öğretmen yardımını da içermektedir (Masia, Klein, Storch ve Corda, 2001). Bu yöntemde çocuğu bir ruh sağlığı uzmanına sevk etmek, ebeveynlerle okulda bir araya gelmek veya problemleri konuşmak üzere öğrenci ile öğretmenin direk görüşmeler yapması gibi seçenekler mevcuttur (ruh sağlığı uzmanı tarafından tanıtılan stratejiler kullanılarak). Fazel ve arkadaşları, hiperaktivite ve duygusal belirtilerdeki düzelmenin öğretmenlerin artan farkındalığı ve mülteci grupları anlamaya yönelik hassasiyetleri ile gerçekleştirilebileceğine dair görüş belirtmişlerdir (Fazel ve ark., 2009).

Oyun ve sanatsal ifade edici yöntemler son zamanlarda yaygın olarak kullanılır. Artan özgüven, duyguların ifade edilmesi, problem çözme ve yaratıcı ifadeye bağlı çatışmanın çözülmesi terapi yönteminin faydalarındandır (Schaefer, 1993). Son on yıllık süreçte, yaratıcı ifade etme aktivitelerinin göçmen çocukların kayıplarıyla başa çıkmalarında, travmayla yüzleşmek ve baskı ile alt üst olmuş sosyal bağları yeniden kurmak zorunda kaldıklarında ve hayatlarına anlam ve kimlik inşa etmek istediklerinde yararlı yöntem olduğu görülmüştür (Miller ve Billings, 1994). Benzer şekilde Tolfree, okulların savaş ve yerinden edilme gibi durumlardan etkilenmiş çocukların psikososyal ihtiyaçlarını karşılayabilmek ve özellikle duygusal ifade, kişisel destek ve geçmiş deneyimlerini anlamlandırma ve artırmasında önemli olduğunu belirtmiştir (Tolfree, 1996).

Ergenlerle yapılan grup tartışmalarının ve burada uygulanan drama tekniğinin mülteci ergenler açısından önemli yarar sağladığı belirtilmektedir (Couroucli-Robertson, 2002). Öncelikli olarak drama, sözlü anlatım sorunları yaşayan ergenler için sözsüz ifadeyi kolaylaştırmakta olup, aynı zamanda güvenli bir çevrede canlandırılacak olan çözümlere ulaştırabilecek çeşitli yolların ve çatışma ifadelerinin ortaya çıkmasına yol açar (Shuttleworth, 1981). Playback ise, katılımcının sosyal ve etik sorumluluklarına dair farkındalığına dayanan ortak bir plan etrafında çalışmayı kolaylaştırır ve gerçeklikle araya bir mesafe konulmasını tanımlar. Bu, belirli bir konu etrafında (ırkçılık, göç, eşitsizlik) veya daha geniş anlamda sosyal adalete bağlılık şeklinde gerçekleştirilebilir. Farklı yaş gruplarıyla çeşitli çevrelerde (okullar, hastaneler, işyerleri, toplum merkezleri) 30'dan fazla ülkede playback salonları kullanılmaktadır (Rousseau ve ark., 2007).

Sonuç ve Öneriler

Mülteci çocuklarda ruhsal bozuklukların ve organik sorunların daha sık olduğunu görmekteyiz. Yapılan birçok çalışmada, mültecilere yönelik koruyucu ve risk faktörleri belirlenmiştir. Bireyleri koruma adına en önemli süreçlerden birinin, sosyal destek olduğunu belirtmek gerekiyor. Ev sahibi ülkenin gelen yabancı konuklara yönelik ötekileştirici tutumda olmamasının önemli bir aşama olduğu bilinmektedir. Bu bağlamda öncelikli olarak kişilerin göç etme hakkının en temel insan hakkı olduğunu toplumun bilmesi ve içselleştirmesi gerekmektedir. Şu aşamada ülkemizdeki mülteci sorunun önemli bir parçası olarak;

- 1) Entegrasyonun ilk adımında, ülkelerini terk etmek zorunda kalmış çocuklara ve bireylere saygılı olunması gerektiği, yerinden edinme hakkının uluslararası bir hak olduğunun, tüm ruh sağlığı çalışanlarının da bu bilinçte olmasının büyük önem taşıdığının ve bu amaçla mülteci hakları ile ilgili ilgili ruh sağlığı derneklerinin kendi üyelerine yönelik bilgilendirme sürecine girmeleri gerektiği,
- 2) Ülkemizdeki mülteci sorunu ve bu kişilerin entegrasyonu ile ilgili ilgili derneklerin gelecekteki muhtemel sorunlara ışık tutacak ve yasal düzenlemelere taslak oluşturacak analiz ve raporlar hazırlaması gerektiği,
- 3) Mülteci çocukların kendi dilleriyle, sivil toplum örgütlerinin desteği ve birçok ilde kendi imkânlarıyla eğitim aldığı ancak bu okulların yetersiz olduğu ve Türkçe öğretilmemesi yüzünden entegrasyonu olumsuz etkilendiği,
- 4) Mülteci çocukların eğitim sorunu ve hangi dillerde, hangi zaman dilimlerinde ve nasıl bir müfredatta eğitim göreceklarının ilgili kurumlarla birlikte görüşülerek bir yol haritası çizilmesi gerektiği,
- 5) BM bünyesindeki ilgili kuruluşların sürece aktif katılımın sağlanması açısından Türkiye temsilcileriyle daha sık görüşmeler yapılması gerektiği,

6) Mülteci sorunlarının toplumda tartışılması açısından bu alandaki uzman kişilerin topluma mesajlar vermesi gerektiği,

7) Ruhsal bir hizmet verebilmesi için, ülkemizdeki tüm etnik mülteci unsurları kapsayacak merkezler kurulması ve ulusal çapta gönüllü çağrısında bulunulması gerekmektedir.

*Extended Abstract***Refugees and Mental State of Refugee Children**Serhat Nasıroğlu^a, Veysi Çeri^b**Abstract**

With wars escalating in the Middle East, there has been a surge in refugee flows to neighboring countries. Issues such as the legal status and working rights of the refugees in host countries as well as the provision of education and health services, sheltering, clean water, and healthy food are now important topics of discussion in the host countries. Difficult ordeals that refugees experience and the social support they receive in host countries are known to be important factors that affect their mental health. Studies show that becoming a refugee leads to significant mental health issues. It is common for refugees to face discrimination and hostility in many countries and to be deprived of their basic human rights. This study shows that to protect the legal rights of refugee children in Turkey, examine psychological traumas and risk factors associated with mental health, and identify those in need of treatment and provide treatment, targeted projects should be implemented at schools, and therapeutic support and prescription of drugs may be necessary in some cases. This study aims to make specific recommendations regarding the integration of refugee children into societies and to help raise awareness about the refugee crisis.

Keywords

Refugee • Immigration • Law • Children • Post-traumatic stress disorder

a (✉) Child Psychiatry Division, Department of Child and Adolescent Mental Health, Sakarya University, Sakarya 54000 Turkey • Email: serhatnasiroglu@gmail.com

b Department of Child and Adolescent Mental Health, Dumlupınar University • Email: veysiceri@gmail.com

Received: March 11, 2015**Accepted:** June 9, 2015**OnlineFirst:** August 2, 2015Copyright © 2016 • The International Refugee Rights Association • <http://mejrs.com/en>

ISSN 2149-4738

DOI 10.12738/mejrs.2016.1.1.0003 • Spring 2016 • 1(1) • 57-76

The 1951 United Nations (UN) Convention on the Status of Refugees (the Geneva Convention) defines a refugee as “someone who is unable or unwilling to return to their country of origin owing to a well-founded fear of being persecuted for reasons of race, religion, nationality, membership of a particular social group, or political opinion” (UN General Assembly, 1951). Refugee children not only experience war and violence but also witness family members and others being physically and sexually assaulted or even killed in exile. In war-torn countries, many children live under a constant threat of bombardment. Moreover, in many regions of conflict, children as young as seven are known to be forced to become soldiers (Toole, 2003). One percent of the world’s population, i.e., 50 million people, is displaced today, of which 23 million are refugees seeking shelter in another country and 27 million are internally displaced within their own country. Approximately 7.6 million people are displaced because of conflict and persecution, the new scourges of the 21st century. The Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights in Geneva reports that in 2013, nearly half of all refugees were under the age of 18, the highest proportion recorded within the last decade (Betts, Loescher, & Milner, 2013).

Regions that face war and destruction typically have high concentrations of young people, and thus, many children as well as adults attempt to cross international borders with or without their families (Dudley, Steel, Mares, & Newman, 2012). Children and adults who flee war and make their way into high-income countries not only overcome enormous physical and mental difficulties on the way but also suffer from continuing problems in their destinations. Many refugees are from low-income countries that are usually distant from the host country (United Nations High Commissioner for Refugees, 2009). Displaced children, as they make emotional, social, and mental health progress in their new environments, must also attempt to live with their past negative experiences (McDormett, 2004).

Many refugees have no place to go except to low- and middle-income neighboring countries that have their own ethnic problems, small infrastructure, insufficient health care, and political instability (Miller, 1996). Inflows of refugees often exacerbate the fear in host countries that their limited food and water resources will be further diminished by new arrivals. Refugees in these countries sometimes face harassment, sexual abuse, and physical violence by residents and officials of host countries (Farwell, 2003; Pedersen, 2002).

In terms of mental health, both witnessing and experiencing war, violence, killing, and torture are factors that increase the risk of developing psychiatric disorders (Rousseau, 1995). Young refugees are at a greater risk of developing mental health problems than adults. It is estimated that approximately 40% of young refugees develop psychiatric problems, including post-traumatic stress disorder (PTSD), depression, and anxiety-related problems (Hodes, 2000).

International Legal Status of Refugees

It is well known that refugee problems have a history that dates back to the period before the invention of writing and that all civilizations have been displaced because of war (Odman, 1995). It is believed that with the increase in human settlements, conflicts over sharing limited resources escalated, leading to more fighting and repression. Within the last century, rules governing resettling refugees became stricter with the emergence of states that define their identities on the basis of a single ethnic group. Immigrant and refugee issues became an important item on the international agenda following crimes against humanity that were perpetrated during World War II and the establishment of the United Nations (Goodwin-Gill, McAdam, & McAdam, 1996). The great human tragedy of World War II led to the adoption of the Universal Declaration of Human Rights by the United Nations General Assembly on December 10, 1948. This declaration remains one of the most important documents in the international human rights law (Eggli, 2002). The UN Convention on the Status of Refugees, approved in 1951, is the key legal document in the international refugee law, establishing the rights and status of refugees and asylum seekers. This convention was followed by a 1967 protocol that was signed in New York (Goodwin-Gill et al., 1996).

Main Provisions of Key Legal Document

Article 1A (2) of the 1951 Convention—criteria for granting refugee status:

A refugee is defined as any person who, “As a result of events occurring before January 01, 1951 and owing to well-founded fear of being persecuted for reasons of race, religion, nationality, membership of a particular social group or political opinion, is outside the country of his nationality and is unable or, owing to such fear, is unwilling to avail himself of the protection of that country; or who, not having a nationality and being outside the country of his former habitual residence as a result of such events, is unable or, owing to such fear, is unwilling to return to it” (Barkin, 2014).

Article on returning refugees to their country of origin: “No Contracting State shall expel or return (refouler) a refugee in any manner whatsoever to the frontiers of territories where his life or freedom would be threatened on account of his race, religion, nationality, membership of a particular social group or political opinion” (Barkin, 2014).

The Geneva Convention has established clear principles regarding some issues that began to be discussed in Turkey. It contains provisions on refugees’ rights regarding education, access to courts, nondiscrimination, freedom of religion, movable and immovable property, intellectual and industrial property, association, working and social security, settlement, travel, travel documents, identity papers, administrative assistance, and transfer of assets, among others (Barkin, 2014). The phrase “before 1 January 1951” was removed when this protocol was signed in 1967 in New York (Özcan, 2005).

Legal Status of Refugees in Turkey

The legal status of refugees became an important issue in Turkey following the Gulf War of 1990–1991 and recent civil wars in the region. The first legal document Turkey adopted in this field was the regulation Decision No. 6169 of the Council of Ministers, dated September 14, 1994, on principles and procedures to be followed when individuals seek refuge in Turkey or request residence permits to seek refuge in other countries when groups of foreign nationals seek asylum within Turkey's borders and when there are potential population movements (Ergüven & Özturanlı, 2013).

Turkish law defines individuals who meet the criteria in Article 1 of the 1951 Geneva Convention and whose country of origin is in Europe as “refugees.” In contrast, individuals who meet the criteria in Article 1 of the 1951 Geneva Convention but whose country of origin is outside Europe are defined as “asylum seekers.” As is well known, millions of people fled civil wars and foreign combatants in neighboring countries such as Syria and Iraq and entered Turkey in recent years, and issues relating to their access to education, health services, and shelter as well as their working conditions, citizenship rights, and legal status are high on the political agenda. Within this context, a Regulation on Temporary Protection was adopted on October 22, 2014. This regulation stipulates that no one covered by the regulation shall be returned to places where they would be subject to torture or inhumane or degrading treatment or punishment or where their lives or freedom would be under threat because of their race, religion, nationality, membership in a social group, or political views; that governors shall have the power to allow into country foreign nationals without proper documentation who arrive at border gates or crossings for seeking temporary protection; that the person, property, and vehicles of foreign nationals arriving at or crossing the borders for temporary protection shall be searched for security by the Border Units of the Turkish Land Forces on the land borders, by authorized security personnel in border gates, and by the Coast Guard in maritime jurisdictions; that those registered shall be issued Temporary Protection Identity Cards by the relevant governorships; that holders of this card shall be issued foreign identification numbers; that the General Directorate shall decide the contents and the format of the temporary protection identity card; and that no fees shall apply for receiving this card, which can be temporary or permanent. The regulation also clarifies another controversial issue, citizenship, in the relevant article. The temporary protection identity card allows its holders to stay in Turkey, but it is not considered to be or equivalent to a residence permit; moreover, it does not automatically lead to the granting of a long-term residence permit. Its duration is not counted in the calculation of residence permit duration, and it does not grant its holder the right to apply for Turkish citizenship (Ministry of the Interior, 2014).

Civil Society Organizations that Work with Refugees

Many local and international civil society organizations work to protect the rights of refugees and provide social services. Some of these are as follows: (a) The Office of the UN High Commissioner for Refugees; (b) Doctors Worldwide, (c) International Association for Refugee Rights, (d) International Medical Corps, (e) Helsinki Citizens' Assembly, (f) Amnesty International, (g) International Catholic Migration Commission, (h) Caritas Internationalis, (I) Doctors Without Borders, (j) Human Resource Development Foundation, and (k) Van Women's Association.

Refugees and Mental Health

Although the Geneva Convention provides refugees with many rights, very few refugees actually make it to Western countries. Most live within the borders of neighboring countries (Crisp, 2003), and children have to face many risk factors associated with the difficulties of this process (Garmezy & Rutter, 1983). It is reported that people who live in refugee camps, in particular, are at a risk of developing mental health problems stemming from injury, separation from homelands, torture, killing of family members, lack of adequate social support, age- and gender-related factors, and conditions and demographics of the host country (Bronstein & Montgomery, 2011).

In addition to many hardships that they face during their journeys, refugees face pressure after they settle in host countries in adjusting to new belief systems, values, and other societal characteristics (Fazel & Stein, 2002). New family roles and processes also make it difficult to adjust to resettlement (Papadopoulos, 2001). Refugee children feel stranded between their old and new cultures in the host country. During this period, they usually go through four processes: communication, conflict, crisis, and adaptation (Foner, 1997). Ideological commitments and contacts or acquaintances from the country of origin facilitate the process of adapting to the new place of settlement.

Mental Illness Risk Factors among Refugee Children

Individual Risk Factors

Exposure to Violence: Studies conducted with refugee children and adults who were exposed to war show that social trauma and mental health are related (Smith, Perrin, Yule, Hacam, & Stuvland, 2002). The level of fear experienced during traumatic events is shown to be associated with a higher frequency of mental problems (Almqvist & Brandell-Forsberg, 1997).

Education: It is well established that education is a very important protective factor. It is reported that refugees aged 8 or 9 who receive education achieve greater mental health gains than those who have not yet begun receiving education (Montgomery, 2010).

Family Factors: It is known that harmony within and devotion to family help keep young children's emotional and traumatic symptoms from becoming chronic (Laor et al., 1996). Sometimes, the torture of a family member or a missing person can have a greater effect on children than hardships that they experience (Daud, af Klinteberg, & Rydelius, 2008). It is reported that adults who lose a parent in childhood develop greater sensitivity and that the quality of care received after the loss is the most important predictor of this sensitivity (Rutter, 1987). Another study found that children whose parents divorced following relocation experienced more frequent mental problems than those whose parents remained married following relocation (Hjern, Angel, & Jeppson, 1998).

In a study conducted in Montreal with 67 young people in two waves, one during the first year of high school and the other two years later, it was found that traumatic pre-immigration experiences were associated with emotional and behavioral problems (Rousseau, Drapeau, & Platt, 1999). Family environment is related to behavioral problems, and gender and level of cultural interaction affect levels of depression and anxiety. Cambodian boys and girls are able to face the problems of adulthood in different ways by following traditional rules and acquiring new traditions in the host country. In another study, Ajdukovic and Ajdukovic (1993) found that Croatian refugee children who were provided with collective shelter were at a greater risk of developing mental illnesses than their peers who were placed with families.

Another study was conducted with the participation of 203 teenagers aged 13–19 from 35 countries. Psychopathology was examined using the Diagnostic Interview Schedule for Children, and general functions were examined using the Children's Global Assessment Scale. Excluding simple phobias, the rate of psychopathology was found to be 21%. Rates of anxiety disorder, major depression, and conduct disorder were found to be 13%, 5%, and 6%, respectively. The rate of attempted suicide was 3%. It was found that psychopathology rates were higher among girls than boys. Long-term unemployment of the father in the first year following relocation was found to be associated with all mental problems, and family structure was found to be associated with psychopathology among boys (Tousignant et al., 1999).

Social Support: It is known that stress factors during resettlement exacerbate mental problems among refugee populations. Studies on identifying mental health problems among refugees in decades following resettlement underline different levels of risk associated with experiences in the new environment. A conclusion that emerges from these studies is that new settlement environments have important consequences for refugees' mental health (Steel, Silove, Phan, & Bauman, 2002).

Refugees often face violations of their human rights, torture and systematic violence prior to immigration; they typically do not have a single traumatic experience

but a series of them that are usually interconnected and accumulating over time. These experiences often lead refugees to question their capacity for resilience, their identities, and the meaning of life (Silove, 1999). Psychosocial factors either increase vulnerability in the face of mental health problems, traumas, and sources of stress or protect individuals against these traumas and stress factors. Psychosocial factors include social support, language proficiency, education, and employment. Başoğlu and Paker report that social support mitigated the negative effects of torture on the mental health of Turkish political activists (Başoğlu & Paker, 1995). The heavy burden of stress can also be mitigated by social support (Beiser, 2005).

Comprehensive case studies on risk factors and protective factors for mental health during resettlement would help protect mental health and significantly contribute to the development of support models to be implemented following refugee resettlement (Mestheneos & Ioannidi, 2002). Studies on neighborhood relations also contribute to demonstrate the importance of social support for refugees. It was found that weak relations with neighbors are associated with depression (Sujoldžić, Peternel, Kulenović, & Terzić, 2006). All these studies show that post-immigration social support and neighborhood relations are important in mitigating mental health problems.

Acculturation is defined as a two-way process of change that emerges when two ethno-cultural groups come into permanent contact (Trimble, 2003). Host and immigrant communities are affected and transformed by intercultural ties between them. In addition, these communities are expected to change some characteristics of their culture for adapting to cultural differences (Berry, 2009).

In a general sense, acculturation interests all pluralistic societies, cultural groups, and individual members of these groups, regardless of whether individual members are the dominant element. Strategies to address this important issue are prepared by groups and individuals who come into daily contact with one another (Berry, 1997). Berry et al. found that young people who select integration face very little discrimination, followed by those who select assimilation and separation strategies; those who are marginalized face the highest level of discrimination (Berry, 2009). Studies on the relation between discrimination and adaptation report that discrimination is one of the most commonly faced problems and that it has a strong negative effect on both psychological and sociocultural adaptation (Berry & Sabatier, 2010).

Preferences concerning cultural assimilation are also very important for adaptation because they allow researchers to make inferences about inter-group communication and the interaction of individuals with larger societies (Zagefka & Brown, 2002). In addition, previous research shows that assimilation preferences are strong predictors of an individual's mental health (Phinney, Horenczyk, Liebkind, & Vedder, 2001).

When desires to integrate into the host society and preserve one's own culture are not at odds, acculturation makes a positive impact on the mental health of individuals concerned (Berry & Sabatier, 2010).

A study on the high rate of PTSD (20%) among Sudanese refugees in the United States attributes this finding to their feelings of discomfort and experience of marginalization and isolation (Geltman et al., 2005). In another study, young Cambodian refugees in Canada were examined 10–12 years after their settlement in the country. The level of acculturation (measured as the degree of adaptation to traditions, customs, and language of the host society) was not found to be related to mental functioning, but in interaction with gender, it was found to be a significant factor: culturally assimilated boys were found to be more vulnerable (Rousseau, Drapeau, & Corin, 1996).

Resettlement: The place of settlement following negative life experiences is a very important consideration for refugees. Loyalty to one's roots and ideological commitments can play a protective role in terms of mental health following resettlement (Lustig et al., 2004).

In a study on Central American and Southeast Asian refugee children who were settled in Canada, learning difficulties were found to be associated with hyperactivity and social isolation in the former group and aggression and depression in the latter group, and somatization was observed in both groups (Rousseau et al., 1996). In a study on 87 Cuban children and adolescents who stayed in a refugee camp in the United States in 2002, Rothe et al. (2002) found that in the 4th and 6th months after they left the camp, 57% displayed PTSD symptoms, but the length of the stay in the camp was not found to be associated with the presence of any symptoms. More recent studies make practical recommendations concerning preventive interventions and are responsible for a shift in focus among factors that play a role after resettlement. In the years following permanent settlement in a third country, past experiences of trauma constitute only one among many challenges that refugees face (Davidson, Murray, & Schweitzer, 2008). Often, trauma is not a past experience left behind but a process that continues as long as family or friends remain in refugee camps or war zones. As they attempt to face the losses of family, territory, and lifestyle, refugees also have to adapt to be between their own cultures and languages and new ones. Symptoms of mental disorders following resettlement follow a trajectory that increases in initial stages and then gradually declines (Tran, Manalo, & Nguyen, 2007). However, individuals who have experienced particularly severe traumas are at risk of being diagnosed with major mental disorders even some time after resettlement (Steel et al., 2002).

Three Phases of Traumatic Experience

Four common types of responses to stressors have been identified among refugees: anticipation, deteriorating events, survival, and adaptation. These responses are consistent with the three phases of refugee experience explained below (Fazel & Stein, 2002):

1. Pre-flight: Most refugees experience severe trauma in their country of origin. They are often forced to flee their home because of war and witness or experience violence, torture, and loss of close family members and friends. Refugee children have no memories of school or life before immigration, or if they do, their memories are interrupted (Fazel & Stein, 2002).

2. Flight: Some refugees have advance preparation regarding their journey and are knowledgeable about conditions in their destinations, whereas others have to flee in haste because of military pressure or any emergency, but they actually have no desire to become citizens of another country when they find themselves living as strangers in foreign lands. Refugees flee together in small groups or as individuals, and their main goal is to arrive safely in countries that offer them asylum. At that point, the important matter is only to flee, and for some, migrating to more distant places becomes a necessity. At this stage, refugees realize that returning is not an option. From this point onward, the main concern becomes redefining their ties to their country of origin and to friends and family who may have been left behind (Kunz, 1973)

3. Resettlement: Refugee children often straddle the boundary between their old and new cultures. As a result of the education they receive in host countries and their faster acquisition of new languages, they serve as cultural intermediaries for the older generation of refugees.

Psychopathology

Clinical studies show that rates of depressive disorder among refugees vary between 4% and 89% and of PTSD are above 50% (Van Velsen, Gorst-Unsworth, & Turner, 1996). Experience of severe conflict is associated with psychiatric disorders such as PTSD (Mollica, Poole, Son, Murray, & Tor, 1997). In a study on 260 refugee children aged 7–17 who were resettled in such Western countries and regions as Bosnia, Central America, Iran, Kurdistan, and Rwanda, Fazel et al. found that the rate of PTSD was 11% (Fazel, Wheeler, & Danesh, 2005). In another study conducted in Tibet, 61 refugee children who experienced war were examined, and 11.5% of them were diagnosed with PTSD (Servan-Schreiber, Le Lin, & Birmaher, 1998). However, the prevalence of psychiatric disorders varies by the type of experience, population examined, and methods of diagnosis used. For example, only 4%–8% of Vietnamese refugees were diagnosed with PTSD (Felsman, Leong, Johnson, & Felsman, 1990), whereas 47% of Bosnian refugees received the same diagnosis (Papageorgiou et al., 2000).

Among Bosnian refugee children who were victims of ethnic cleansing, very high rates of PTSD (65%) and depression (35%) were observed a year after their journey to the United States (Weine et al., 1995). Similarly, a large proportion (34%) of young Afghan refugees was diagnosed with comorbid PTSD and depression (Mghir, Freed, Raskin, & Katon, 1995). Researchers find PTSD to be associated with the experience of war and with depression related to current living conditions and recent experience of stressful events (Sack, Clarke, & Him, 1993). Identifying life experiences that are associated with PTSD and depression contributes to the timely diagnosis of mental health problems among refugee children and to the provision of more effective mental health care (Heptinstall, Sethna, & Taylor, 2004). Other common problems in refugee children and adolescents who have experienced war include somatic complaints, sleep problems, behavioral disorders, social withdrawal, attention problems, widespread fear, extreme dependency, restlessness, irritability, and difficulty establishing peer relationships (Tousignant et al., 1999).

In addition to mental health problems, mass population movements, deficiencies in health services, sanitation and access to potable water, malnutrition, and overcrowding lead to the spread of diseases in refugee camps. In countries where children are vulnerable to diseases, the onset of armed conflict increases death rates rapidly, especially among children under the age of 5. Malnutrition, chronic infections, emotional environments, and other factors can also lead to delays in physical growth and development. Tuberculosis, parasitic infections, and undiagnosed birth defects are among common factors associated with developmental delay. Exotic cerebral infections should also be considered in children who are having convulsions (NSW Refugee Health Service, 2009).

Number of Refugees in Turkey

There are two types of refugee camps in Turkey: those administered by municipalities and those administered by the Disaster and Emergency Management Authority (AFAD). According to AFAD, as of April 17, 2015, there were 258,537 people staying in refugee camps: 15,087 in five tent cities and one container camp in Hatay; 49,956 in four tent cities and one container camp in Gaziantep; 102,545 in five tent cities in Şanlıurfa; 36,460 in two container camps in Kilis; 14,000 in three tent cities in Mardin; and 17,295 people in a central tent city in Kahramanmaraş (AFAD, 2015).

According to a 2014 report by the Psychiatric Association of Turkey, there are totally 4500 Yazidi people in Diyarbakır and 3000 in 11 different locations in Batman who were initially sheltered in empty Yazidi houses in a Yazidi village and in a newly constructed tent city; approximately 2800 Yazidi asylum seekers stay with relatives or in rented houses, tents, or municipal centers outside AFAD camps; and a site that was initially constructed as an industrial zone now houses approximately 5000 Yazidis

in Şırnak (Psychiatric Association of Turkey, 2015). According to a 2014 UN High Commissioner for Refugees report, there are totally 2,716,339 Syrian refugees in many locations, 2,784,731 registered and 68,392 unregistered. Of these refugees, 49.4% are male and 50.6% are female; women and children under the age of 18 comprise 77% of the total number, and men over the age of 18 comprise 23% (UNHCR, 2015).

General Approaches and Treatment Methods

The number of studies on treating mental health problems among refugee children is limited. During resettlement, refugee children have to overcome many problems, the most important of which concern security and survival (Geltman, Augustyn, Barnett, Klass, & Groves, 2000). These children are primarily (and sometimes solely) concerned with securing social services, education, and vocational training (Geltman et al., 2000). At this stage, one of the most important issues in terms of treatment is mitigating risk factors, which requires interventions at multiple levels of social ecology and would contribute the most to low-income individuals (Lustig et al., 2004).

Important progress has been made in recent studies on PTSD. Cognitive behavioral therapy (CBT) has been shown to be the most effective intervention in treating PTSD (Foa & Meadows, 1998). CBT techniques are evidence based and are commonly used in treating PTSD (National Institute for Clinical Excellence, 2005).

A recent study by the Cochrane Collaboration (2010) found that the combined use of psychotherapy and drugs in treating PTSD in adults and children was not superior to either method on its own (Hetrick, Purcell, Garner, & Parslow, 2010). Although it helps with severe sleep problems and comorbid depression, pharmacotherapy is not recommended for initial treatment. If a patient is an asylum seeker, a gradual approach is preferred: interventions should focus on practical family and social support until physical security is ensured. In the following stage, interventions should focus on patient priorities such as treating PTSD and support for social integration (National Collaborating Centre for Mental Health, 2005). Significant progress has been made in recent years in the medical treatment of PTSD. Multicenter randomized clinical trials show that selective serotonin reuptake inhibitors and serotonin–norepinephrine reuptake inhibitors are effective in this regard (Bernardy & Friedman, 2015).

Eye Movement Desensitization and Reprocessing

Eye movement desensitization and reprocessing is a recently developed treatment method that is being used to help patients diagnosed with PTSD reprocess traumatic memories (National Institute for Clinical Excellence, 2005). It is believed that EDMR facilitates the process of healing in traumatized refugee children, helping patients regain control over traumatic memories. This method based on eliminating traumatic

memories by reprocessing information is reported to be effective in treating post-trauma symptoms. Trauma-related memories, pictures, and thoughts are reportedly changed by establishing links between the two sides of the brain (Oras, Ezpeleta, & Ahmad, 2004). Music therapy, another method used with refugee children, is a psychosocial intervention that is used in learning environments for many problems, from learning difficulties to behavioral problems, at school (Smith & Hairston, 1999). Writing songs, singing in groups, relaxation techniques, instrumental improvisation, moving to music, and art activities accompanied by music are shown to be effective when working with young refugees with traumatic experiences (Day, 2005).

School-Based Mental Health Services

Interventions should garner local support, be community oriented and accessible, and focus on the needs of refugees and other vulnerable children (Fazel, Doll, & Stein, 2009). School interventions are very important because teachers can easily identify students who are not receiving any services; these interventions are performed in the environment in which children spend most of their time. The treatment also includes peer support and teachers' help (Masia, Klein, Storch, & Corda, 2001). In this method, different options such as referring children to a mental health specialist, holding meetings with parents, and having direct talks between teachers and students concerned (using strategies taught by a mental health specialist) are available. Fazel et al. (2009) argue that increasing teachers' levels of awareness and understanding of refugee groups might help improve symptoms of hyperactivity and emotional problems.

In recent years, games and artistic expression have also become widely used treatment methods. Among the benefits of this therapy are improvements in self-confidence, the ability to express feelings, problem solving, and conflict resolution through creative expression. Within the last decade, creative expression activities have been found to be useful in helping refugee children face losses and traumas, re-establish social ties that were severed by war, build identities, and find meaning in life (Miller & Billings, 1994). Similarly, Tolfree argues that schools play an important role in meeting the psychosocial needs of displaced children or children who are victims of war, providing social support and helping them express their feelings and make sense of past experiences (Tolfree, 1996).

Group discussions held by adolescents and drama techniques in adolescent groups have been found to be very helpful for refugee adolescents (Couroucli-Robertson, 2002). Drama makes nonverbal expression possible for adolescents who find verbal expression difficult, and it provides safe environments for playing out conflicts and identifying means of solving them (Shuttleworth, 1981). Playback makes it easier to work on common plans based on participants' awareness of social and ethical responsibilities, and it allows for keeping a distance with reality. This can be done

around a specific topic (such as racism, immigration, inequality) or a more general commitment to social justice. Playback rooms are used with different age groups and in diverse places (schools, hospitals, workplaces, community centers) in more than 30 countries (Rousseau et al., 2007).

Conclusion and Recommendations

Mental health disorders and organ problems are more common among refugee children. Previous research has identified many risk factors and protective factors among refugees, and social support is one of the most important factors for protecting individuals. It is well known that preventing the marginalization of refugees by host countries is important, and in this context, one priority should be to ensure that individuals' right to migrate is recognized by the wider society as a basic human right. The following recommendations should be considered in managing refugee issues in Turkey:

- 1) The first step in integration is respecting children and other individuals who are forced to leave their country and raising awareness that resettlement is an internationally recognized right. It is very important for providers of mental health care to also have this awareness. To this end, mental health associations should train their members about refugee rights.
- 2) Relevant associations and civil society organizations in Turkey should conduct comprehensive studies and prepare reports on the country's refugee problem and on integrating refugees to shed light on potential issues and problems and to prepare the groundwork for future legislation.
- 3) Refugee children receive education in their own language with the support of civil society organizations and the efforts of their families, but these schools are not sufficient and may have adverse effects on integration because the language of instruction is not Turkish.
- 4) A roadmap should be prepared by relevant authorities regarding educating refugee children in general and specific issues such as the language and duration of education and curricula to be followed.
- 5) To ensure the active participation of UN institutions in the process, more frequent meetings should be held with UN representatives in Turkey.
- 6) Experts on refugee issues should make public statements to initiate a public debate on the issue.
- 7) Centers should be established to provide mental health care to refugees of all ethnicities, and there should be a national call for volunteers.

Kaynakça/References

Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı. (2015). *AFAD Suriye Afet Raporu*. <https://www.afad.gov.tr/TR/IcerikDetay1.aspx?ID=16&IcerikID=848> adresinden edinilmiştir.

Ajduković, M., & Ajduković, D. (1993). Psychological well-being of refugee children. *Child Abuse & Neglect*, 17(6), 843–854.

Almqvist, K., & Brandell-Forsberg, M. (1997). Refugee children in Sweden: Post-traumatic stress disorder in Iranian preschool children exposed to organized violence. *Child Abuse & Neglect*, 21(4), 351–366.

Barkın, A. E. (2014). 1951 Tarihli Mülteciliğin Önlenmesi Sözleşmesi. *Ankara Barosu Dergileri*, 72(1), 331–361.

Başoğlu, M., & Paker, M. (1995). Severity of trauma as predictor of long-term psychological status in survivors of torture. *Journal of Anxiety Disorders*, 9(4), 339–350.

Beiser, M. (2005). The health of immigrants and refugees in Canada. *Canadian Journal of Public Health/Revue Canadienne de Sante'e Publique*, 96(March-April), 30–44.

Bernardy, N. C., & Friedman, M. J. (2015). Psychopharmacological Strategies in the Management of Posttraumatic Stress Disorder (PTSD): What have we learned? *Current Psychiatry Reports*, 17(4), 1–10.

Berry, J. W. (1997). Immigration, acculturation, and adaptation. *Applied Psychology*, 46(1), 5–34.

Berry, J. W. (2009). A critique of critical acculturation. *International Journal of Intercultural Relations*, 33(5), 361–371.

Berry, J. W., & Sabatier, C. (2010). Acculturation, discrimination, and adaptation among second generation immigrant youth in Montreal and Paris. *International Journal of Intercultural Relations*, 34(3), 191–207.

Betts, A., Loescher, G., & Milner, J. (2013). *The United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR): The politics and practice of refugee protection*. New York, NY: Routledge.

Birman, D. (1998). Biculturalism and perceived competence of Latino immigrant adolescents. *American Journal of Community Psychology*, 26(3), 335–354.

Bronstein, I., & Montgomery, P. (2011). Psychological distress in refugee children: A systematic review. *Clinical Child And Family Psychology Review*, 14(1), 44–56.

Couroueli–Robertson, K. (2002). Brief drama therapy of an immigrant adolescent with a speech impediment. *The Arts in Psychotherapy*, 28(5), 289–297.

- Crisp, J. (2003). *A new asylum paradigm? Globalization, migration and the uncertain future of the international refugee regime*. Geneva: United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR).
- Çiçekli, B. (2009). *Uluslararası hukukta mülteciler ve sığınmacılar*. Ankara: Seçkin.
- Daud, A., Af Klinteberg, B., & Rydelius, P.-A. (2008). Resilience and vulnerability among refugee children of traumatized and non-traumatized parents. *Child and Adolescent Psychiatry and Mental Health*, 2(1), 7-17.
- Davidson, G. R., Murray, K. E., & Schweitzer, R. (2008). Review of refugee mental health and wellbeing: Australian perspectives. *Australian Psychologist*, 43(3), 160–174.
- Day, T. (2005, September). *Harmony in diversity: Using music therapy to address the needs of traumatized refugee youth*. Paper presented at the THEMHS Conference, Sydney, Australia.
- Dudley, M., Steel, Z., Mares, S., & Newman, L. (2012). Children and young people in immigration detention. *Current Opinion in Psychiatry*, 25(4), 285–292.
- Eggle, A. V. (2002). *Mass refugee influx and the limits of public international law* (Vol. 6). Hague: Martinus Nijhoff Publishers.
- Ergüven, N., Özturanlı, B. (2013). Uluslararası Mülteci Hukuku ve Türkiye. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 62(4), 1007-1061.
- Farwell, N. (2003). In war's wake: Contextualizing trauma experiences and psychosocial well-being among Eritrean youth. *International Journal of Mental Health*, 32, 20–50.
- Fazel, M., & Stein, A. (2002). The mental health of refugee children. *Archives of Disease in Childhood*, 87(5), 366–370.
- Fazel, M., Doll, H., & Stein, A. (2009). A school-based mental health intervention for refugee children: An exploratory study. *Clinical Child Psychology and Psychiatry*, 14(2), 297–309.
- Fazel, M., Wheeler, J., & Danesh, J. (2005). Prevalence of serious mental disorder in 7000 refugees resettled in Western countries: A systematic review. *The Lancet*, 365(9467), 1309–1314.
- Felsman, J. K., Leong, F. T., Johnson, M. C., & Felsman, I. C. (1990). Estimates of psychological distress among Vietnamese refugees: Adolescents, unaccompanied minors and young adults. *Social Science & Medicine*, 31(11), 1251–1256.
- Foa, E. B., & Meadows, E. A. (1998). *Psychosocial treatments for posttraumatic stress disorder. Psychological trauma*. Washington, DC: American Psychiatric Press.
- Foner, N. (1997). The immigrant family: Cultural legacies and cultural changes. *International Migration Review*, 31, 961–974.

- Garnezy, N. E., & Rutter, M. E. (1983). *Stress, coping, and development in children*. Ney Work, NY: McGraw Hill.
- Geltman, P. L., Augustyn, M., Barnett, E. D., Klass, P. E., & Groves, B. M. (2000). War trauma experience and behavioral screening of Bosnian refugee children resettled in Massachusetts. *Journal of Developmental & Behavioral Pediatrics*, 21(4), 255–261.
- Geltman, P. L., Grant-Knight, W., Mehta, S. D., Lloyd-Travaglini, C., Lustig, S., Landgraf, J. M., & Wise, P. H. (2005). The “lost boys of Sudan”: Functional and behavioral health of unaccompanied refugee minors resettled in the United States. *Archives of Pediatrics & Adolescent Medicine*, 159(6), 585–591.
- Goodwin-Gill, G. S., McAdam, J., & McAdam, J. (1996). *The refugee in international law*. New York, NY: Clarendon Press Oxford.
- Heptinstall, E., Sethna, V., & Taylor, E. (2004). PTSD and depression in refugee children. *European Child & Adolescent Psychiatry*, 13(6), 373–380.
- Hetrick, S. E., Purcell, R., Garner, B., & Parslow, R. (2010). Combined pharmacotherapy and psychological therapies for post traumatic stress disorder (PTSD). *Cochrane Database of Systematic Reviews*, 7. doi:10.1002/14651858.CD007316
- Hjern, A., Angel, B., & Jeppson, O. (1998). Political violence, family stress and mental health of refugee children in exile. *Scandinavian Journal of Public Health*, 26(1), 18–25.
- Hodes, M. (2000). Psychologically distressed refugee children in the United Kingdom. *Child Psychology and Psychiatry Review*, 5(2), 57–68.
- İçişleri Bakanlığı. (2014, 13 Ekim). 2014/6883 karar sayılı Geçici Koruma Yönetmeliği. T.C. Resmi Gazete, 29153.
- Kunz, E. F. (1973). The Refugee in flight: Kinetic models and forms of displacement. *International Migration Review*, 7(2), 125–146.
- Laor, N., Wolmer, L., Mayes, L. C., Golomb, A., Silverberg, D. S., Weizman, R., & Cohen, D. J. (1996). Israeli preschoolers under Scud missile attacks: A developmental perspective on risk-modifying factors. *Archives of General Psychiatry*, 53(5), 416–423.
- Lustig, S. L., Kia-Keating, M., Knight, W. G., Geltman, P., Ellis, H., Kinzie, J. D., & Saxe, G. N. (2004). Review of child and adolescent refugee mental health. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 43(1), 24–36.
- Masia, C. L., Klein, R. G., Storch, E. A., & Corda, B. (2001). School-based behavioral treatment for social anxiety disorder in adolescents: Results of a pilot study. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 40(7), 780–786.
- McDermott, B. M. (2004). Child and youth emotional trauma: an explanatory model of adverse outcomes. *Psychiatry, Psychology and Law*, 11(2), 269–279.

- Mestheneos, E., & Ioannidi, E. (2002). Obstacles to refugee integration in the European Union member states. *Journal of Refugee Studies*, 15(3), 304–320.
- Mghir, R., Freed, W., Raskin, A., & Katon, W. (1995). Depression and posttraumatic stress disorder among a community sample of adolescent and young adult Afghan refugees. *The Journal of Nervous and Mental Disease*, 183(1), 24–30.
- Miller, K. E. (1996). The effects of state terrorism and exile on indigenous Guatemalan refugee children: A mental health assessment and an analysis of children's narratives. *Child Development*, 67(1), 89–106.
- Miller, K. E., & Billings, D. L. (1994). Playing to grow: A primary mental health intervention with Guatemalan refugee children. *American Journal of Orthopsychiatry*, 64(3), 346–356.
- Mollica, R. F., Poole, C., Son, L., Murray, C. C., & Tor, S. (1997). Effects of war trauma on Cambodian refugee adolescents' functional health and mental health status. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 36(8), 1098–1106.
- Montgomery, E. (2010). Trauma and resilience in young refugees: A 9-year follow-up study. *Development and Psychopathology*, 22(2), 477–489.
- National Collaborating Centre for Mental Health. (2005). *Post-traumatic stress disorder: The management of PTSD in adults and children in primary and secondary care*. London: Gaskell.
- National Institute for Clinical Excellence. (2005). *Post-traumatic stress disorder (PTSD). The management of PTSD in adults and children in primary and secondary care*. National Clinical Practice Guideline Number 26. London: Gaskell and the British Psychological Society.
- NSW Refugee Health Service Refugee Children. (2009). *Fact sheet 8*. Retrieved from http://www.swslhd.nsw.gov.au/refugee/pdf/Resource/FactSheet/FactSheet_08.pdf
- Odman, T. (1995). *Mülteci kukuku*. Ankara: AÜSBF İnsan Hakları Merkezi Yay.
- Oras, R., Ezpeleta, S. C. D., & Ahmad, A. (2004). Treatment of traumatized refugee children with eye movement desensitization and reprocessing in a psychodynamic context. *Nordic Journal of Psychiatry*, 58(3), 199–203.
- Özcan, M. (2005). *Avrupa Birliği sığınma hukuku: Ortak bir sığınma hukukunun ortaya çıkışı*. Ankara: USAK Books.
- Papadopoulos, R. K. (2001). Refugee families: Issues of systemic supervision. *Journal of Family Therapy*, 23(4), 405–422.
- Papageorgiou, V., Frangou-Garunovic, A., Iordanidou, R., Yule, W., Smith, P., & Vostanis, P. (2000). War trauma and psychopathology in Bosnian refugee children. *European Child & Adolescent Psychiatry*, 9(2), 84–90.

- Pedersen, D. (2002). Political violence, ethnic conflict, and contemporary wars: broad implications for health and social well-being. *Social Science and Medicine*, 55(2), 175–190.
- Phinney, J. S., Horenczyk, G., Liebkind, K., & Vedder, P. (2001). Ethnic identity, immigration, and well-being: An interactional perspective. *Journal of Social Issues*, 57(3), 493–510.
- Rothe, E. M., Lewis, J., Castillo-Matos, H., Martinez, O., Busquets, R., & Martinez, I. (2002). Posttraumatic stress disorder among Cuban children and adolescents after release from a refugee camp. *Psychiatric Services*, 53(8), 970–976.
- Rousseau, C. (1995). The mental health of refugee children. *Transcultural Psychiatry*, 32(3), 299–331.
- Rousseau, C., Benoit, M., Gauthier, M.-F., Lacroix, L., Alain, N., Rojas, M. V., ... Bourassa, D. (2007). Classroom drama therapy program for immigrant and refugee adolescents: A pilot study. *Clinical Child Psychology and Psychiatry*, 12(3), 451–465.
- Rousseau, C., Drapeau, A., & Corin, E. (1996). School performance and emotional problems in refugee children. *American Journal of Orthopsychiatry*, 66(2), 239–251.
- Rousseau, C., Drapeau, A., & Platt, R. (1999). Family trauma and its association with emotional and behavioral problems and social adjustment in adolescent Cambodian refugees. *Child Abuse & Neglect*, 23(12), 1263–1273.
- Rutter, M. (1987). Psychosocial resilience and protective mechanisms. *American Journal of Orthopsychiatry*, 57(3), 316–331.
- Sack, W., Clarke, G., & Him, C. (1993). A six-year follow-up of Cambodian youth traumatised as children. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 32, 431–437.
- Schaefer, C. (1993). *The therapeutic powers of play*. Northvale, NJ: Aronson.
- Servan-Schreiber, D., Le Lin, B., & Birmaher, B. (1998). Prevalence of posttraumatic stress disorder and major depressive disorder in Tibetan refugee children. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 37(8), 874–879.
- Shuttleworth, R. (1981). Adolescent drama therapy. *Drama in Therapy*, 2, 157–172.
- Silove, D. (1999). The psychosocial effects of torture, mass human rights violations, and refugee trauma: Toward an integrated conceptual framework. *The Journal of Nervous and Mental Disease*, 187(4), 200–207.
- Smith, D. S., & Hairston, M. J. (1999). Music therapy in school settings: Current practice. *Journal of Music Therapy*, 36(4), 274–292.
- Smith, P., Perrin, S., Yule, W., Hacam, B., & Stuvland, R. (2002). War exposure among children from Bosnia-Herzegovina: psychological adjustment in a community sample. *Journal of Traumatic Stress*, 15(2), 147–156.

- Steel, Z., Silove, D., Phan, T., & Bauman, A. (2002). Long-term effect of psychological trauma on the mental health of Vietnamese refugees resettled in Australia: A population-based study. *The Lancet*, 360(9339), 1056–1062.
- Sujoldžić, A., Peternel, L., Kulenović, T., & Terzić, R. (2006). Social determinants of health—A comparative study of Bosnian adolescents in different cultural contexts. *Collegium Antropologicum*, 30(4), 703–711.
- Tolfree, D. (1996). *Restoring playfulness: different approaches to assisting children who are psychologically affected by war or displacement*. Falun: Rädda Barnen.
- Toole, M. (2003). The health of refugees: An international public health problem. In P. Allotey (Ed.), *The health of refugees: Public health perspectives from crisis to settlement* (pp. 35–53). Melbourne: Oxford University Press.
- Tousignant, M., Habimana, E., Biron, C., Malo, C., Sidoli-LeBianc, E., & Bendris, N. (1999). The Quebec adolescent refugee project: Psychopathology and family variables in a sample from 35 nations. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 38(11), 1426–1432.
- Tran, T. V., Manalo, V., & Nguyen, V. T. (2007). Nonlinear relationship between length of residence and depression in a community-based sample of Vietnamese Americans. *International Journal of Social Psychiatry*, 53(1), 85–94.
- Trimble, J. (2003). Introduction: Social change and acculturation. In K. M. Chun, P. B. Organista, & G. Marin (Eds.), *Acculturation: Advances in theory, measurement, and applied research* (pp. 3–13). Washington, DC: American Psychological Association.
- Türkiye Psikiyatri Derneği. (2015). *Mülteci raporu*. <http://www.psikiyatri.org.tr/news.aspx?notice=1311> adresinden edinilmiştir.
- UN General Assembly. (1951). *Convention Relating to the Status of Refugees* (United Nations, Treaty Series, vol. 189). Retrieved from <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3be01b964.html>
- United Nations High Commissioner for Refugees. (2009). *2008 Global trends: Refugees, asylum-seekers, returnees, internally displaced persons and stateless persons*. Geneva: Author.
- United Nations High Commissioner for Refugees. (2015). *Syrian refugees in Europe: What Europe can do to ensure protection and solidarity*. Retrieved from <http://www.refworld.org/docid/53b69f574.html>
- Van Velsen, C., Gorst-Unsworth, C., & Turner, S. (1996). Survivors of torture and organized violence: Demography and diagnosis. *Journal of Traumatic Stress*, 9(2), 181–193.

Weine, S. M., Becker, D. F., McGlashan, T. H., Laub, D., Lazrove, S., Vojvoda, D., & Hyman, L. (1995). Psychiatric consequences of "ethnic cleansing": Clinical assessments and trauma testimonies of newly resettled Bosnian refugees. *The American Journal of Psychiatry*, 152, 536–542.

Zagefka, H., & Brown, R. (2002). The relationship between acculturation strategies, relative fit and intergroup relations: immigrant-majority relations in Germany. *European Journal of Social Psychology*, 32(2), 171–188.

Türkiye’deki Katılımcı Sözlüklerde Suriyeli Sığınmacıların Sosyal İnşası: Sosyal Medya ve Açıklayıcı Repertuarlar

SümeYYe Yıldırım^a, Göklem Tekdemir Yurttaş^b

Öz

Bu çalışmada, internet ortamında “katılımcı sözlük” yazarlarının “Suriyeli sığınmacılar” hakkındaki görüşlerini belirtirken hangi dilsel kaynakları kullandıkları (açıklayıcı repertuarları) Eleştirel Söylemsel Psikoloji Yaklaşımı ile ele alınmıştır. Çalışmanın veri oluşturma aşamasında; Suriyeli sığınmacılar ile ilgili başlıkların açıldığı, Türkiye’de en çok kullanılan ve farklı söylem repertuarlarına ulaşma imkânı tanıyan katılımcı sözlüklerden Ekşi ve Uludağ sözlük sitelerinden yararlanılmıştır. Ekşi Sözlük’ten 1.000, Uludağ Sözlük’ten ise 330 yorum incelenmiştir. Katılımcı sözlüklerdeki sayfa sayısı oranı temel alınarak Ekşi Sözlük’ten daha fazla yorum alıntılanmıştır. Alıntılar, Eleştirel Söylemsel Psikoloji Yaklaşımı ile analiz edilmiştir. Yapılan analizler neticesinde 7 farklı açıklayıcı repertuar ile karşılaşmıştır. Bunlardan ilki olan tehdit repertuarında, Suriyeli sığınmacıların iki farklı şekilde tehdit olarak gösterildiği tespit edilmiştir. “Sığınmacı” ilkinde asli tehdit unsuru iken, ikincisinde asli tehdidin nesnesi mahiyetindedir. Öteki repertuarında ise aşağılanarak, marjinalize edilip insani vasıfları dışlanarak ötekileştirilmişlerdir. Müslüman repertuarında ise, ulusal kimliklerin ötesinde daha üst bir kimlik olan “Müslüman kimliği” kullanılarak sığınmacı ile katılımcı sözlük yazarı aynı zeminde değerlendirilmiştir. Empati repertuarında, sığınmacılar “insanlık” ortak zemini gözetilerek konuşmanın öznesi olmuşlardır. Olması gereken mülteci repertuarında ise, mutlak mülteci çerçevesi çizilmekte ve sığınmacıların bunun neresinde olduğu tartışılmakta ya da başka bir göçmen yahut mültecinin “olmuşluğu” veya “olmamışlığı” üzerinden değerlendirilmektedir. Uygulama sorunu repertuarında, iktidar partisinin politikalarının yanlış olduğu zemini üzerinden sığınmacı mağdur konumuna konuşturulmuştur. Son repertuar olan ekonomik yük repertuarında ise, sığınmacı ekonomiye zarar veren, Türkiye’nin bakımını üstlendiği ama istemediği kişi olarak tanımlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler:

Eleştirel Söylemsel Psikoloji • Açıklayıcı repertuarlar • Sosyal medya • Sığınmacı

a (✉) İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü, Sosyal Psikoloji Anabilim Dalı, Beyazıt Fatih 34459 İstanbul • Eposta: sumeyyeth@gmail.com

b Yrd. Doç. Dr., İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü • Eposta: tekdemir@istanbul.edu.tr

“Yabancı bugün gelen ve yarın gidecek olan değil, bugün gelen ve yarın gitmeyecek olandır” (Simmel, 1908). Denebilir ki bu söz aslında, çeşitli şekillerde tanımlanan sığınmacıların bir “yabancı” olarak anlaşılmasını da izah ediyor. Sığınmacının yabancı kavramının tanınmayan ve tedirginlik uyandıran anlamıyla özdeşleştirilmesi, onun bir daha gitmeyecek olması ya da uzun süreli olarak muhimlerin mekânını paylaşacağı kaygısı ile ilgilidir. Ancak burada iradi bir yabancı olma durumundan çok şartların zorlaması neticesinde bir yabancı olma durumu yani sığınma hâli söz konusudur. Sığınma, ekonomik ya da kültürel etkenlerin ötesinde göçle gelen zorunluluğun doğurduğu bir netice olması itibarıyla da önemli bir yere sahiptir. Etik kaygılar nedeniyle mültecilerin diğer göçmenlere göre daha kolay kabul görmeleri, sığınmanın kontrol dışı görünmesine neden olmaktadır (Tolay, 2011). Sığınmacılar, çoğunlukla resmî olmayan yollarla kendi ülkelerini terk ettikleri için, yasa dışı göçmen statüsünde değerlendirilmekte ve bu durum karmaşa yaratmaktadır. Batı Avrupa’daki bu duruma karşın sığınmacı konusu Türkiye’de Suriye’deki iç savaş öncesi siyasi çevrelerde ve kamuoyunda tartışılmamıştır (Tolay, 2011). Ancak Türkiye halkı hemen yanı başımızdaki bir ülke olan Suriye’de ortaya çıkan iç savaş nedeniyle sığınmacı olgusuyla karşılaşmıştır. Dolayısıyla Batı Avrupa’dakine benzer mültecilerin ya da sığınmacıların yaşadığı statü problemleri Türkiye’de de ortaya çıkmıştır.

Bu minvalde, 1994 Mülteci Yönetmeliği’nde “mülteci” statüsü, Avrupa’da meydana gelen olaylar nedeniyle sığınma talebi kabul edilen kişiler için geçerli olmaktadırken “sığınmacı” statüsü, Avrupa dışından gelen kişiler için geçerli olmaktadır. 1994 yönetmeliğini barındırdığı coğrafi çekince şartı çıkmaza yol açmış ve Suriye iç savaşıyla birlikte ortaya çıkan göç karşısında bu yönetmelik yetersiz kalmaya başlamıştır. Dolayısıyla 2013 yılında çıkarılan 6458 sayılı kanunla birlikte “mülteci”, “şartlı mülteci”, “ikincil koruma” olmak üzere üç farklı koruma biçimi söz konusu olmuştur. Bu koruma biçimlerinde yalnızca “mülteci” olma statüsü hâlen coğrafi çekince şartını barındırmaktadır (İçişleri Bakanlığına bağlı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2013).

Bu değişimler neticesinde Suriye’den gelen savaş mağdurları için kavramsal bir mutabakata varılmamıştır. Dolayısıyla Suriye’den gelip Türkiye’ye sığınan kişileri, Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının “Suriyeli sığınmacılar” olarak kabul etmesi nedeniyle çalışmamızda da bu statü kullanılacaktır. Ancak bazı gazete haberleri ve çalışmalar Türkiye’ye sığınan Suriyelilerden “Suriyeli mülteciler” şeklinde bahsetmektedir. Dolayısıyla bu kaynaklardan alıntılanan bilgilerde, haberin ya da çalışmanın aslına uygun olan şekilde “Suriyeli mülteci” kavramı kullanılacaktır.

Arka Plan

Suriye İç Savaşı ve Sığınmacı Olmaya Doğru

Arap Baharı, Tunuslu sokak satıcısı Muhammed Buazizi'nin kendini yakmasıyla başladığı belirtilen ve temelde daha geniş ve tarihî geçmişi olan bir hareket olarak tanımlanmaktadır. Buazizi'nin ölümü barajın önündeki seti kaldırmış ve Tunus halkını sokaklara dökmüştür. Sosyal medya, modern bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanılması hareketin geniş bir alana yayılmasına sebebiyet vermiştir. Elbette Buazizi'nin ölümü Arap Baharı'nın yegâne gerekçesi değildir. Bu olayın arka planında yer alan diğer unsurlar arasında; yüksek işsizlik oranı, çoğalan sosyal eşitsizlikler, yolsuzluklar, rejimin bazı temel hakları ret ve ihlal etmesi, alım gücünün düşmesi, başka ekonomik ve politik nedenler ile siyasi dış güçlerin varlığı belirtilmiştir (Özekin ve Akkaş, 2014). Tunus'tan, ona benzer yönetim şekil ve sorunlarına sahip olan diğer Körfez ve Orta Doğu ülkelerine sığınan bu hareket, bu ülkelerin bir kısmında iç savaş ve çatışma ortamına dönüşmezken, bir kısmında ise aksi durum söz konusu olmuştur.

Bu hareketin bir parçası olan Suriye iç savaşı 15 Mart 2011'de başlamıştır. Muhalifler; 1963'ten bu yana ülkeyi tek başına idare eden genelde Baas Partisi'nin, 1970'ten sonrası için ise özelde Esed ailesinin iktidardan çekilmesini talep etmektedir. Bu talepler doğrultusunda, Suriye'nin Dera kentinde 15 çocuğun duvarlara rejim karşıtı sloganlar yazması gerekçesiyle işkence görmesi ve akabinde bu durumun ortaya çıkması sokak gösterilerinin tetikleyici unsuru olmuştur. Sokak gösterilerine Suriye hükümetinin şiddet kullanarak müdahale etmesi halkın tepkisinin artmasına, gösterilerin tüm ülkeye yayılmasına neden olmuş ve sonrasında yaşanan olaylarla birlikte kanlı bir savaşa dönüşmüştür. Gösteriler Dera'dan önce Şam'a ve daha sonra ise tüm Suriye'ye yayılmıştır (Güçtürk, 2014).

Olayların başlamasıyla maddi imkânı olmayan Suriyeliler bulundukları bölgeden ayrılamazken, imkânı olanlar ülkenin önce savaş olmayan bölgelerine göç etmiş fakat savaşın ülke geneline yayılması, gıda ve benzeri yaşam malzemelerinin azalması ve soyguncu çetelerin bu malzemeleri fahiş fiyata satması nedeniyle ülkeyi terk etmek zorunda kalmışlardır (Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi [ORSAM], 2013).

Suriye'de gerçekleşen bu olağandışı durumun mağduru olan halk, 2011 yılı 29 Nisan Cuma günü Türkiye'ye sığınma talebinde bulunmuştur. Türkiye'ye, 252 kişiyle başlayan göç Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (United Nations High Commissioner for Refugees [UNHCR], 2015) raporuna göre bugün bu sayının; Sürüç harici kamplarda 265.000, kamp dışında ise 1.622.839 kişiye ulaştığı tahmin edilmektedir.

1.169.350'si Lübnan, 622.106'sı Ürdün ve 253.563'ü Irak olmak üzere toplam 3.8 milyon Suriyeli sığınmacı ise komşu ülkelere ve Kuzey Afrika'ya göç etmek zorunda kalmıştır (UNHCR, 2015).

Türkiye Gündeminde Orta Doğu ve Suriyeli Sığınmacılar

Söz konusu iç savaş, gerek Suriye'nin Türkiye ile sınır komşusu olması nedeniyle, gerek “eksen kayması” mottosuyla değişen dış politikaya dair söylemler ve gerekse insani yardım boyutu nedeniyle uzun süredir Türkiye gündeminde.

Türkiye'nin en uzun sınır komşusu olan Suriye Arap Cumhuriyeti'ndeki iç savaşın bize yansıyan boyutu hakkında Türkiye hükûmetinin aldığı kararlar, sıkça tekrarlanan “Orta Doğu bizim neyimiz olur?” sorusunu, Orta Doğu ile “fazla” içli dışlı olma durumuna ilişkin eleştirileri ve dış politikanın değiştiğine dair bir takım söylemleri de beraberinde getirmektedir (Tüysüzöğlu, 2012). Bu değişim iddiasından yola çıkarak Türkiye dış politikası için kabaca üç farklı dönemden bahsetmek mümkündür. İlk dönem 1923-1945 arasındaki süreci içine almakta ve temel çerçevesi “Yurtta sulh, cihanda sulh” anlayışı ile çizilmekte iken 1945'ten 2000'li yıllara kadar olan ikinci dönemle birlikte kendisini yakın çevreden soyutlayarak Avrupa ve ABD'ye eklemlenmenin gerçekleştiği bir dış politika siyaseti izlenmiş, üçüncü dönem de ise, Dışişleri Bakanlığı tarafından, “Bölgenin her açıdan en güçlü ülkesi Türkiye'dir, bütün ülkeler ile ilgili sorun ve krizler çözülerek ilişkiler geliştirilecektir. Bölgede düzen kurma misyonu Türkiye'nindir.” (Türkiye Stratejik Araştırma Enstitüsü, 2010) şeklinde yeniden tarif edilen düzen kurma misyonunun geçerli olduğu 2002 ve sonrasındaki süreç kapsamaktadır.

Bir takım gazete ve alternatif haber blogları, Türkiye'nin emperyalist amaçlar gözeterek sürece dâhil olduğunu, bölgede “düzen kurma” misyonuna atıfta bulunarak belirtmektedir (Fuat, 2013). Bir kısmı ise, komşudaki yangının bize de sıçradığını, zararı asgariye indirmek adına, Esed rejiminin bir an önce gitmesi gerektiğini ve Türkiye'nin de bu doğrultuda bir dış politika ürettiğini belirtmektedir (Çelik, 2013).

Bu yorumların ve politikaların gölgesinde kalan Suriyeli mültecilerin durumunu, Agos Gazetesi yazarlarından Dağlıoğlu (2014), konu hakkında uzman kişilere yönelttiği sorularla anlamaya çalışmıştır. “Misafir mi?”, “Mülteci mi?”, “Sığınmacı mı?” sorularıyla konunun irdelendiği metinde, Suriye'den gelen insanların uluslararası hukuk açısından “mülteci” olarak tanınmaları gerektiği belirtilmektedir. Yaşadıkları koşulları değerlendiren uzmanlar, kamp içinde kalan mültecilerin kamp dışında kalan mültecilere göre nispeten daha avantajlı olduğunu fakat dil sorunu nedeniyle mültecilerin her iki durumda da uyum problemi yaşamalarının kaçınılmaz olduğunu ifade etmektedir. Söz konusu uzmanlar, Birleşmiş Milletler Yüksek Komiserliği tarafından hazırlanan kampların standartlara uygun olduğunu söylemektedir. Ancak kamplarda, mezhep farklılığı nedeniyle sığınmacıların kendilerini güvende hissetmediği ve yer yokluğu gibi sorunların da bulunduğu ifade edilmiştir. Bir diğer sorun ise, Türkiye'de *saat başı ücret* düşüşünün ve *kira fiyatlarındaki artışın* sorumlusu olarak Suriyeli mültecilerin işaretlenmesidir. Buna karşın esas sorunun mültecilerden değil de işverenlerin durumu istismar etmesinden kaynaklandığı belirtilmektedir. Öte yandan ev sahiplerinin de pazarlık şansı olmayan mültecileri istismar ettikleri tespit

edilmektedir. Bir diğer iddia ise, Suriyeli mültecilerin açtıkları yeni işyeri ve dükkânlarda vergi vermedikleri veya üniversiteye sınavsız girdikleri şeklindedir. Haberde, böyle bir durumun söz konusu olamayacağını belirten bir uzman, müvekkili bulunduğu kişilerin durumlarından yola çıkarak izne tabi Suriyelilerin iş yeri açmalarının âdetâ “burunlarından getirilerek” mümkün olduğunu da söylemektedir. Üniversiteye girme hususunda ise; lise mezunu mültecilerin sınava girmesi, üniversitesi yarım kalanların da gerekli belgeleri sunarak yatay geçiş imkânından yararlanılması gerektiği belirtilmektedir. Suriyeli mültecilere yönelik hükümetin bir politikası olduğunu düşünülmeyle beraber, Suriye’deki durumun uzun yıllar süreceği varsayımıyla, Suriye’den gelen mültecilerin Türkiye’de kalıcı olacağı, dolayısıyla entegrasyona yönelik bir politika üretilmesi gerektiği de dile getirilmektedir. Suriyeli mültecileri ekonomik yük getiren kamplara “hapsetmek” yerine, onların günlük hayata adapte edilmesi için çalışmalar yapılmasının gerektiği ve bu bağlamda *geçicilik* algısının da yanlış olduğu ifade edilmiştir. Bunun izolasyon ve yeni bir şehir kurmak demek olduğunu söyleyen bir uzman, Filistin-İsrail çatışmasında mülteci kamplarında neler yaşandığını hatırlatarak, kamplarda uzun süreli bir politikanın sürdürülebilir olmadığını ve entegrasyon çalışmaları yapılması gerektiğini söylemektedir.

Suriyeli sığınmacılar, Türkiye’deki insanların işini elinden alan, saat başı ücretin düşmesine ve kira fiyatlarının yükselmesine sebep olan kişiler şeklinde olumsuzlanmaktadır. Bu gibi sosyal problemlerde ülke içi kaynaklar tamamen göz ardı edilerek tek sorumluluk sığınmacılara yüklenmektedir. Bütün bu sosyal problemlerin dışarıdan gelene yüklenmesini ise, ırkçılığın bir versiyonu olarak değerlendirmek mümkündür.

Bu bağlamda eski ve yeni tip olmak üzere iki farklı ırkçılık söyleminden bahsedebiliriz. Eski tip ırkçılık; ayrımcılığı ve ayrımcı şiddeti destekleyen olgular, bir ırkın ötekine göre biyolojik olarak değersiz olduğu ve ırklar arası mesafenin varlığına dair varsayımlar üzerinden tanımlanmaktadır (Henry ve Sears, 2002). Modern ırkçılık kavramı ise, 1970’lerden sonra ortaya çıkmıştır. Çünkü ırkçılığın görünür oluşu artık toplumda hoş karşılanmamakta ve politik olarak doğru kabul edilmemektedir. Modern ırkçılık, ırkların eşitliğini savunan bir görünüme sahip olmakla beraber örtük bir biçimde azınlıklara dair negatif düşünceleri barındıran bir ırkçılık biçimi şeklinde tanımlanmaktadır (Gaertner ve Dovidio, 2005).

Önceleri doğrudan ayrımcı davranışa maruz kalan “öteki”, şimdilerde örtük bir dışlanmaya maruz kalmaktadır. Bu minvalde İngiltere’de yapılan bir çalışma, bir sosyal paylaşım sitesinde yer alan tartışmada, Çingenelere karşı gösterilen davranışın ayrımcılık ya da ön yargı olup olmadığı incelemiştir (Goodman ve Rowe, 2013). Çalışmada kullanılan sosyal paylaşım sitesinde Çingeneler “ahlaksız”, “sabıkalı olmaya eğilimli” ve “insanlık dışı” olarak tarif edilmektedir. Dolayısıyla sosyal paylaşım sitesine yorum giren yazarlar bu gibi gerekçelendirmeler yaparak Çingenelere karşı şiddeti ya da ayrımcı davranışı beslemekte ve onların toplumdan dışlanmalarını meşrulaştırmaktadırlar (Goodman ve Rowe, 2013).

Bir diğer çalışmada (Doherty ve Augoustinos, 2008) ise Avustralya yazılı basınında *Tampa Krizinin*, Avustralya karasularında Norveç nakliye gemileri tarafından kur- tarılan bir grup mültecinin Avustralya'ya alınmamasının, kamu söyleminde meş- rulaştırılması incelenmektedir. Analizin odağında, ulus söylemi ile sığınmacıların medyada sunuluş biçimi bulunmaktadır. Eleştirel söylemsel çalışmada analitik odak, ulusalcılık söylemi ile azınlıkların nasıl marjinalize edilmesidir. Çalışmada ilgi çekici yönlerden biri ise, yazılı basında sığınma talebi ile gelen insanların "mülteci" ya da "sığınmacı" biçiminde ifade edilmek yerine "bot insanları" (boat people) şeklinde yansıtılmasıdır. Dolayısıyla mülteci ya da sığınmacıların hak talep edebilme olası- lığı ortadan kaldırılarak Avustralya ulusunun bağımsızlığı söylemi desteklenmekte ve bu "yasa dışı insanlar" statüsü ile hak talep etme zemini yok edilmektedir. İlgili çalışmada (Doherty ve Augoustinos, 2008), yazılı basındaki başlıklar ve makalele- rin analizinin akabinde bunları okuyanlardan gelen cevaplar da analiz edilmektedir. Bu cevaplardan en manidarı, göçmen ve mülteci politikasından sorumlu bakan Mr. Ruddock'a verilenidir. Okuyucu, "Aborjin işleri" (Gerçekte böyle bir bakanlık yok- tur; ironi olarak kullanılmıştır.) Bakanı olarak sesini duyurmasından dolayı bakana teşekkür ettiğini, deniz aşırı ülkeden "hoş gelmeyen" bu insanlara karşı güçlü du- ruşunu görmekten müteşekkir olduğunu ve 200 yıl sonra gerçekleşen bu duruş için çok geç kalındığını da belirtmektedir. Aslında buradaki asıl muhatap, Avustralya'nın yerlisi olmayan Avrupalılardır ve okuyucular da onlara seslenmektedir.

Coğrafi olarak Türkiye'ye biraz daha yakınlaştığımızda, İsrail'in Afrikalıları sınır dışı etme ve dışlama politikalarına binaen bağımsız gazeteci ve film yapımcısı Sheen (2014), "Siyonist Bir Ülkede Yahudi Olmayan Evsizlerin Acı Yüzü" başlıklı yazısın- da mülteci olmayı bir analogi ile anlaşılır kılmaya çalışmaktadır.

"Farz edelim ki bütün bunlar Philadelphia eyaletinde bir İsrailliyeye yapılsın; kiraya ev verilmediği için kışın ortasında sokağa atılan, hastanelerde istifade edemeyen Yahudiler neden Amerika'nın bir Hristiyan ülkesi olduğunu kabul etmiyorlar? Yine Yahudiler tutuklanabilir, haklarında dava açılabilir, hapsedilebilir ve bütün bunların sonucunda ise adil bir yargılama olmak zorunda değil." (Sheen, 2014).

Bu analogideki Yahudiler, aslında İsrail'de yaşayan ve İsraillilerin 80'ler ver 90'ların sonunda Afrika'dan hava yoluyla getirttikleri Afrikalılardır. Bütün bu yaşananlar da on- lara karşı Tel Aviv'de vuku bulmaktadır. Sheen (2014), "Y-pozitif kanları" (Yahudi ola- rak doğmak) olmadığı için Afrikalıların bu durumu yaşadığını belirtirken, "Y-pozitif" kanı olanlar arasında siyahî ve daha koyu tene sahip olanların da ayrımcılığa uğradığını fakat Yahudi olmayana göre elbette ki ayrıcalıklı olduğunu belirtmektedir.

Bir diğer çalışma ise, Lübnan'daki mülteci kamplarında yaşayan Filistinli mültecile- rin sorunlarını incelemiştir. 1948 Arap-İsrail Savaşları sırasında kurulan Lübnan'daki Filistin mülteci kamplarının en kötü yaşam koşullarına sahip mülteci kampı olduğu-

nu belirten Ibrahim (2008), kamplardaki Filistinlilerin vatandaşlıkları olmadığını ve Lübnan toplumundan dışladığını ifade etmektedir. Lübnan hükümeti tarafından yabancı statüsü verilen Filistinli mülteciler sağlık hizmetleri, sosyal hizmetler, mülkiyet hakkı gibi birçok haktan mahrum bırakılmaktadır. Bu gibi yaptırımlar beraberinde fakirlik ve sağlık sorunlarını getirmektedir. Dolayısıyla hasta, kirli ve fakir olan “öteki”, sistematik bir ayrımcılığa maruz bırakılmaktadır. Ibrahim, Lübnan’da sistematik bir ayrımcılığın yadsınmaz bir gerçeklik olduğunu ve hatta Lübnan iç savaşından dahi Filistinli mültecilerin sorumlu tutulduğunu belirtmektedir. Ancak onların yegâne istekleri, dünyadaki diğer mültecilere verilen haklardan daha fazlası değildir.

Türkiye’ye gelindiğinde ise, bugünkü sayılara göre daha az mülteci alınan bir dönemde Baklacioğlu’nun (2008) yaptığı çalışmada, “mültecilerin sosyal alanda ötekileştirilmesi süreci” teması altında ekseriyetle Somali’den ve Irak’tan gelen mülteciler, genelde “kolay ama dolgun ücretli işleri seçen”; “tembel”, “gürültücü”, “temizlik alışkanlıkları olmayan”, “kendi kendini idame edemeyen”, “ahlaken uyumsuz” kişiler olarak tanımlanmışlardır. Yerel yönetimdeki yetkililer ve hayır kurumundaki görevliler tarafından, “yoksul yerlinin yetersiz olan kaynaklarını paylaşan sosyal yük olarak” tanımlanmışlardır.

Tolay (2011), Türkiye’de mülteci konusunun Suriye’de yaşanan iç savaş öncesi siyasi çevrelerde ve kamuoyunda tartışılan bir konu olmadığını belirtmektedir. Tolay, “Türkiye’de mülteciler nasıl algılanmaktadır?”, “Algılar bu yöndeki politikaları nasıl etkilemektedir?” sorularının yanıtını aradığı çalışmasında altı farklı söylem tespit etmiştir. Bu çalışmada mülteci, sığınmacı ve göçmen kavramları çoğu zaman birbirleri yerine kullanılmaktadır. Dolayısıyla bu kelimeler anlamsal olarak ayrıştırılmadığı için söylemler de bu çerçevede değerlendirilmelidir. “Misafirperverlik söylemi”, misafirperver olan için iltifat mahiyetinde olması açısından olumlu iken, misafirin “geçicilik” vasfı nedeniyle de olumsuz bir durum oluşturmaktadır. “Acıma söylemi” ise, mültecilerin acı ve adaletsiz durumlarını vurgulamaktadır. “Çok kültürlülük söylemi”, geçmiş kaynaklı bir söylem olarak tasavvur edilmektedir. Osmanlı döneminden kalma hoşgörü ve çok kültürlülük anlayışına inanılmasının yanı sıra, çoğu zaman gerçek yaşamla örtüşmeyen taraflarının olduğu da görülmektedir. *Milliyetçilik söyleminde*, Türkiye’nin Türklere ait olduğu ve yabancıların Türkiye’nin aleyhinde çalışacağı varsayılmaktadır. “Neden buraya söylemi” ise, Türkiye’nin yetersizliği ve kendine yetemeyişi üzerinde kurgulanmaktadır. “Ekonomik koşullar” söylemi, mültecilerin ekonomiye zarar verdikleri, işsizliği yükselttikleri şeklinde kurgulanmakta ve diğer söylemlere göre daha az duygusal ve materyalist bir çerçeveden anlatılmaktadır. *Güvenlik söyleminde*, soruna Batı’da neredeyse hiç rastlanılmadığından bahsedilmektedir. Sığınma talebinin sığınmacılar için bir hak olduğunu, insan haklarının gereği olduğunu belirten *hak söylemini* ise, sadece uzman kişilerin dile getirdiği belirtilmiştir.

Mülteci yahut sığınmacı, bir diğer adıyla *gitmeyen yabancı*nın alınmadığı dönemde Türkiye'deki söylemler bu yöndeyken, Türkiye mültecilik olgusu ile karşılaştığında gösterdiği refleks ya da tepkiler ise kısmen de olsa farklılaşmaktadır.

Türkiye'nin, Suriyeliler hususunda toplumsal kabul düzeyini ele alan bir çalışmada, "Türkiye'deki Suriyeliler Algısı" başlıklı bir kamuoyu araştırması yapılmıştır (Erdoğan, 2014). Araştırma neticesinde, "Suriyeliler bizim kardeşimiz" söylemi ile Suriyelilerle birlikte yaşamının sürdürülebilir bir durum olmadığı belirtilmiştir. Çalışmada Türkiye toplumunun, Suriyeliler ile arasına kültürel mesafe koyarak onlara vatandaşlık verilmesine hiç yakın durmadığı belirtilmektedir. Ancak süregelen bir savaşın olması nedeniyle Türkiye toplumu Suriyelilerin geri gönderilme önermesine de çoğunlukla karşı çıkmaktadır. Din kardeşliği, komşuluk ve zulümden kaçanlara destek düşüncesi, Suriyeliler konusunda toplumsal kabul düzeyinin yüksek olduğu şeklinde yorumlanmaktadır.

Yine göçmen ve mülteci kaynaklı, çalışanların işlerini elinden alacağı kaygısına Türkiye'de de rastlanmaktadır. Ekonomik yük oldukları ve huzuru bozacıkları kaygısı da Türkiye toplumun gösterdiği tepkiler arasında yer almaktadır (Erdoğan, 2014). "Suriyeliler kardeşimiz" yaklaşımından çok, kültürel farklılığı öne çıkaran ve ötekileştiren bir anlayış daha yaygındır (Erdoğan, 2014). Konu, misafir kavramının getirdiği sınırlılıklar çerçevesinde değerlendirilmektedir. Bir diğer ifade ile bu evin kuralları dâhilinde, belirli bir süre zarfında ve bir takım kısıtlamalar çerçevesinde Türkiye'de kalmalarına müsaade edileceği vurgulanmaktadır. Türkiye'de mülteci alan güney illerindeki halk, kendi etnik ya da dinî özelliklerine yakın olanlara daha olumlu bakarken olmayanları dışlamaktadır (Erdoğan, 2014).

Yüksek düzeyde bir toplumsal kabulden bahsedilmesine rağmen mülteciler, sığınmacılar ya da azınlıklar dünyanın birçok yerinde yaşanan sorunların benzerine Türkiye'de de maruz kalmaktadırlar.

Suriyeli sığınmacılar hakkında yapılan çalışmalara bakıldığında, İnsan Hakları Derneğinin (2013) raporunda Çerkeş, Roman ve Hristiyan toplulukların kamplarda kalmak hususunda çekinceleri olduğu belirtilmiştir. Ayrıca kamp dışında kalan sığınmacıların bir kısmı da ayrımcılığa ve sosyal dışlanmaya maruz kalmaktadır. Türkçe bilmeyen sığınmacılar kamu hizmetlerine erişim ve sosyal ilişkileri düzenleme konusunda problem yaşamaktadırlar.

İnsan Hakları ve Mazlumlar için Dayanışma Derneği (MAZLUMDER) Kamp Dışında Yaşayan Kadın Sığınmacılar Raporu'nda (2014), sosyoekonomik durumlarına göre kamp dışında yaşayan sığınmacıların bir kısmının çok iyi şartlarda olduğu belirtilirken, bir kısmının ise insani şartlardan oldukça uzak bir durumda yaşadığı vurgulanmaktadır. Kadın sığınmacılar ısınma, temiz su, öz bakım ürünü, temizlik malzemesi temininde sıkıntı yaşamaktadırlar. Sağlık hizmetlerine erişimde engel-

ler kaldırılmış dahi olsa sıkıntılar tam anlamıyla son bulmuş değildir. İlaçların satın alınması, kronik hastalıkların takip edilmesi, durumu daha da zor kılmaktadır. Statü alamamış sığınmacılar, temel ihtiyaçlar konusunda zorluklar yaşamaları nedeniyle eğitim ihtiyaçlarını ertelemekte ve ona çoğunlukla ulaşamamaktadırlar.

MAZLUMDER Kamp Dışında Yaşayan Kadın Sığınmacılar Raporu'na (2014) göre kadın istismarının bir diğer boyutu ise, Türkiye'deki mülteci kamplarında yaşanmaktadır. Evlilik yoluyla gerçekleşen bu istismarla ilgili olarak Hatay'da sığınmacılarla çalışan bir yardımseverin açıklamaları özetle şu şekildedir: Bölge halkının kadınları kocalarını kaybetme korkusuyla sığınmacı kadınları “daha bakımlı”, “evlilikte bir şey talep etmeyen”, “hevesli olan” şeklinde kurgulayarak, temel ihtiyaçlarını dahi gideremeyen kadın sığınmacıları istismar eden erkekleri sorumlu tutmayıp sorumluluğu kadına sığınmacılara yüklemekle ve istismarı meşrulaştırmaktadır.

Cinsiyet açısından bakıldığında kadın kimliği ve etnisitenin mülteci olma hâli ile kesişimselliğini (Crenshaw, 1991'den akt., Pittaway ve Bartolomei, 2001) inceleyen çalışma (Pittaway ve Bartolomei, 2001), kadın mültecilerin maruz kaldıkları ayrımcılığı vaka çalışması üzerinden anlatmaktadır. Çalışma, kadınların gerek etnik kökeni gerek cinsiyeti nedeniyle ayrımcılığa uğradığını ve hatta o toplumdaki erkekleri aşağılamak adına sistematik tecavüze ve cinsel işkenceye maruz kaldığını belirtmektedir. Bunun dışında çalışmada, Avustralya'da mülteci kamplarında yaşayan risk altındaki kadınları tespit etmek amacıyla bir “Risk Altında Kadınlar Programı” (RAKP) organize edildiğinden bahsedilmektedir. Ancak RAKP, çok az sayıda kadının risk altında olduğunun tespit edildiğini ileri sürmektedir. Risk altındaki kadın sayısının az olmasının nedenine bakıldığında, yetkililerin “kadınların tecavüze uğrama ihtimalini ve tecavüz edilmiş olmalarını” risk olarak değerlendirmedikleri ortaya çıkmaktadır. Bir başka ifade ile RAKP, asıl işlevini yerine getirmemiş ve risk faktörlerini (tecavüze uğrama ihtimali ve tecavüz edilmiş olma) olağan kabul etmiştir.

Mültecinin tehdit olduğu iddialarına karşın Emniyet Genel Müdürlüğü Asayiş Daire Başkanlığından alınan verilere göre (Anadolu Ajansı, 2014), Suriyeli mültecilerin suç teşkil eden olaylara karışma oranının binde otuz üç olduğu görülmektedir. Yetkililer, bunun genel asayiş tehdit edecek nitelikte bir suç oranı olmadığını belirtmektedir. Bu, tıpkı Türkiye'de trafik kazalarında eğer sürücü kadın ise “Kadın sürücü kaza yaptı.” erkek ise “(...) dolaylarında sürücü kaza yaptı” şeklinde yapılan haberlere benzemektedir. Bu gibi haberlerde kadının cinsiyeti daha fazla vurgulanmakta ve dolayısıyla sanki kadın sürücünün kaza yapma olasılığı daha fazlaymış gibi bir algı oluşturulmaktadır. Bu noktada özneyi Suriyeli bir mülteci ile değiştirmek konuyu daha açık bir hale getirecektir: “(...) ilimizde yakalanan hırsız”, “yakalanan Suriye kökenli hırsız”. Etnik köken öne çıktığında elbette ki tüm tepkileri üzerine çekecektir; aksi durumda ise sıradan bir haber olarak kalması kuvvetle muhtemeldir.

Sığınmacı hareketleri çoğunlukla “güvenlik” problemi olarak yansıtılmakta ve bu çerçeveden değerlendirmeye tabi tutulmaktadır (Kolukırık, 2009). Basın, bazı siyasetler ve sosyal yardım kuruluşları benzer şekilde durumu kriz ve tehlike mahiyetinde dillendirmektedir. Sığınmacıların geliş süreçlerinin topluma yansıtılmasına aracılık eden basının meseleyi sunuş biçimi, halk nezdinde sığınmacıların “nasıl bir tehdit unsuru” olduğunu belirgin kılmaya çalışmaktadır (Kolukırık, 2009).

Bu doğrultuda sığınmacıların arz ediliş biçimlerinin yorumlandığı mecralardan biri olan sosyal paylaşım siteleri, meseleleri sansürün daha az olduğu, iletişim esnasında yüz yüzelik etkisinin ortadan kalktığı bir ortamda tartışma imkânı sunmaktadır. Dolayısıyla ötekinin inşasını en açık hâliyle görmeye imkân tanıyacaktır.

Sosyal paylaşım sitelerine benzer yapıda düşünce görüş ve paylaşım imkânı sunan ve Türkiye’de kullanımı oldukça yaygın sanal ortam sözlük ve forumunun birleşmesiyle ortaya çıkan *katılımcı sözlükleri* klasik sözlükten ayıran nosyon, kavramların kitaplar da yazan teknik anlamlarla sınırlı olmadığını, onları konuşan ve kullananların yeniden şekillendirdiğini vurgulamasıdır (Sönmez, 2009). Katılımcı sözlüklerden ilki ve en çok kullanıcıya sahip olanı ise Ekşi Sözlük’tür. Ekşi Sözlük, kuruluş döneminde 20 kişi ile yayına başlamış, daha sonra dönem dönem yazar alımı gerçekleşmiştir. Şimdilerde ise yaklaşık 700.000 yazarı bulunmaktadır. Bütün bu dönemler “nesil” olarak isimlendirilmektedir. Sözlüğe girilen bilgilerin doğru ve tarafsız olması gerekmektedir. Önceleri hiyerarşi belirtisi olan “nesil farklılığı” 2010 itibarıyla kaldırılmıştır.

Katılımcı sözlükler; tartışma başlatmaya, bu tartışmayı sürdürmeye, bunu uzlaşma ya da ayrışma ile sonlandırmaya uygun bir yapıda tasarlanmıştır. Katılımcı sözlükler, ana akım medyada yer bulamayan söylemlerin de gün yüzüne çıkmasına imkân sağlarken, alternatif bir medya alanı yaratmaktadır. Buna karşın siber âlemin yapısı, onu kullanan kişinin sahip olduğundan farklı fikirlerle karşılaşma olasılığını azaltıcı niteliktedir (Sunstein, 2007). Daha sarıh bir ifade ile kişi, fikir benzerliğinin bulunduğu sitelere üye olma ve ekseriyetle bu sayfaları okuma eğilimi göstermektedir. Muhafazakâr bir kişi, benzeştiği siteye üye olup yorum yazarken liberal biri, liberal bir siteye; Marksist biri de, Marksist bir siteye üye olacaktır. Bu durum ise, kutuplaşmayı kaçınılmaz kılacaktır (Sunstein, 2007).

Bu çalışmanın ana hedefi, Türkiye’deki konuşmalarda “Suriyeli sığınmacılar” inşa edilirken hangi açıklayıcı repertuarların kullanıldığını görmektir. Bu nedenle meselelerin daha az sansürle ya da sansürsüz bir biçimde ele alındığı Türkiye’de yaygın olarak kullanılan katılımcı sözlüklerden Ekşi Sözlük ve Uludağ Sözlük tercih edilmiştir. Söz konusu katılımcı sözlük yazarlarının Suriyeli sığınmacıları konuşurken onları tanımlama versiyonları Eleştirel Söylemsel Psikoloji Yaklaşımı başlığı altında yer alan açıklayıcı repertuarlar çerçevesinde ele alınacaktır.

Yöntem ve Analitik Çerçeve

Analitik Metot

Söylem çalışmalarını geleneksel yaklaşımdan ayıran nokta, dili ya da söylemi analiz odağına yerleştirmesidir (Edley, 2001).

Söylem çalışmalarının eleştirel şekillerinden biri olan Eleştirel Söylemsel Psikoloji ise üç temel kavram üzerinden analizi gerçekleştirir. Eleştirel Söylemsel Psikoloji Yaklaşımı'nın, söylemin inşa ettiği özne konumları, ideolojik ikilemler, hangi açıklayıcı repertuarların kullanıldığı ve bu açıklayıcı repertuarların (dilsel kaynakların) ne kadar ulaşılabilir olup olmadığı inceleme nesnesidir (Arkonaç, 2013).

Bu çalışmanın odağında yer alacak olan “açıklayıcı repertuar” kavramın sosyal psikolojiye aktaran Potter ve Wetherell (1987) Söylem ve Sosyal Psikoloji kitabında açıklayıcı repertuar kavramını, “eylemi, olguyu ve olayı yorumlamak ve tanımlamak için kullanılan, defaatle kullanılmış ifadeler sistemi” şeklinde tanımlamıştır. Bir anlamda, aynı geçmişin içinde yaşamış olmanın ve yaşamaya devam etmenin getirdiği bir olayı durumu ya da nesneyi anlama biçimleridir. Bu doğrultudan baktığımızda, dilin konuşmacıya nesne ya da olayı inşa etmek için sunduğu anlama biçimleri çeşitlilik arz eder. Dünyayı anlamlandırma biçimlerinden biri ötekine göre daha baskın olması nedeniyle dil, konuşmacıyı biçimler arasında seçim yapmaya zorlar. Dolayısıyla bir kısım inşa biçimleri daha ulaşılabilir olurken, diğer inşa biçimlerine ulaşmak güç olacaktır (Edley, 2001). Repertuarlardan o ana getirilen bu inşa biçimleri karşılıklı konuşma sürecinde sürekli değişir ve dönüşür. Süreklilik arz eden bu dönüşüm sırasında oluşan insanın analizi evrensel değildir ve lokal bir yorumdan öteye geçmeyecektir. Diğer bir ifade ile söz konusu repertuar bağlam içinde inşa edilir ve o bağlama hasır.

Metodolojik düzlemde söylem çalışmaları geleneksel sosyal psikolojiden nasıl farklılaşıyorsa, örneklem seçiminde de benzer bir şekilde farklılaşmaktadır. Çok kişiye ulaşmaktan ziyade muhtemel söylemler tespit edilerek farklı söylemleri temsil eden kişiler ile görüşmek önem arz etmektedir (Çoker, 2012).

Bu yaklaşım tarzı, imkânsız bir nötraltenin aksine yüzleşmenin etkin olduğu bir görüşme ortamı oluşmasına imkân vermektedir. Dolayısıyla katılımcının etkileşim anına getireceği repertuarları ya da dilsel kaynakları tetikleyecek bir zemin hazırlayacaktır (Potter, 2012).

Veri Toplama Yöntemi

Çalışmanın verileri, Türkiye’de “Suriyeli sığınmacılar” ile ilgili en çok kullanılan başlıkların açıldığı ve farklı söylem repertuarlarına ulaşma imkânı tanıyan katılımcı sözlüklerden Ekşi Sözlük ve Uludağ Sözlük’ ten elde edilmiştir. Ekşi Sözlük’ten

100 internet sayfası ve her sayfada 10 yorum olmak üzere toplamda 1.000 yorum okunmuştur. Bu sayfalar A4 formatına çevrildiğinde 216 sayfaya tekabül etmektedir. Uludağ Sözlük'ten ise 14 internet sayfası ve her sayfada 25 yorum son sayfada (14. Sayfa) 5 girdi olmak üzere toplamda 330 yorum okunmuştur. Bu sayfalar A4 formatına çevrildiğinde 59 sayfaya tekabül etmektedir. Sözlükteki sayfa sayısı oranı temel alınarak Ekşi Sözlük'ten daha fazla yorum alıntılanmıştır. Alıntılanan yorumlar Eleştirel Söylemsel Psikoloji Yaklaşımı'nın bir alt başlığı olan ötekini tanımlama versiyonlarını analitik odağına alan açıklayıcı repertuarlar çerçevesinde ele alınacaktır.

Analiz Sonuçları

Alıntılar analiz edildiğinde 7 farklı açıklayıcı repertuarla karşılaşılmaktadır. Bunlardan ilki olan *tehdit repertuarı*nda Suriyeli sığınmacıların iki farklı şekilde tehditleştirildiği tespit edilmiştir. Sığınmacı ilkinde asli bir tehdit unsuru, ikincisinde ise asli tehdidin aracı olarak kurgulanmaktadır. “Öteki repertuarı”nda ise, çeşitli stratejiler kullanılarak ötekileştirilmişlerdir. *Müslüman repertuarı*nda, ulusal kimliklerin ötesinde üst bir kimlik olan Müslüman kimliği kullanılarak sığınmacı ile katılımcı sözlük yazarı aynı zeminde değerlendirilmiş ve *empati repertuarı*nda ise, sığınmacılar insanlık ortak zemini gözetilerek tanımlanmıştır. *Olmayı gereken mülteci repertuarı*nda, mutlak mülteci çerçevesi çizilmekte ve sığınmacıların bunun neresinde bulunduğu tartışılmaktadır. Bir diğer şekli ise sığınmacıyı, bir başka göçmen yahut mültecinin “olmuşluğu” veya “olmamışlığı” üzerinden tartışmaktır. *Uygulama sorunu repertuarı*nda, iktidar partisinin politikalarının yanlış olduğu ve bunların Suriyeli sığınmacıların durumuna uygun olmaması nedeniyle, sığınmacılar mağduriyet çerçevesinde konuşulmuştur. Son repertuar olan *ekonomik yük repertuarı*nda ise, sığınmacı ekonomiye zarar veren, Türkiye'nin bakımını üstlendiği ama istemediği ve bir “yük” olarak kurguladığı kişi olarak tanımlanmaktadır.

Tehdit Repertuarı

Alıntılarda sığınmacılar iki farklı şekilde tehditleştirilmektedir. İlk versiyonunda sığınmacılar tehdidin bizzat kendisi iken ikincisinde atıl, iradesiz ve tehdidin nesnesi mahiyetinde kurgulanmıştır.

Aktif Tehdit:

“türkiye’ye özellikle hatay ilimize yerleşen mülteci sayısı gerçekten çok kritik bir öneme sahip. Bildiğim kadarıyla hatay’da bulunan amanos suriye topraklarına kadar zincir şekilde uzanıyor. Bu dağlar yoğun şekilde terörist yapılanmaya ve terörist akınlarına fiziki olarak çok uygun. hatay’da gününü gün eden, ne amaçla türkiye’de bulunduğu bilinmeyen 100 binlerce suriyelinin olası bir isyanında türkiye’nin nasıl bir bataklığın ortasında kalacağı çok vahim bir durum. suriye’deki

iç savaşın bu kadar uzaması, mültecilerin her geçen gün artması, artan mültecilerin mersin'den kilise kadar tüm güney şehirlerimize yayılması türkiye'nin o kadar illet bir sorunla karşı karşıya kaldığını bize göstermektedir. tablo bu haldeyken huzurlu bir şekilde geleceğe dair plan yapabilmemiz bana biraz ironik gelmeye başladı. umarım bunlar kuruntudan öteye gitmez.” (Alıntı 1: 30.08.2012 / Ekşi Sözlük)

Alıntıda tehdit edilen, “huzurlu bir şekilde geleceğe dair plan yapabilme olasılığını” ortadan kaldırmak ya da mümkün olabilirliğini azaltma durumudur. Tehdidin kendisi ise, “ne amaçla” Türkiye’de bulunduğu bilinmeyen ve güney illerine yerleştirilmiş Suriyeli sığınmacılar olarak kurgulanmıştır. Fiziki yapısı terörist yapılanmaya elverişli olan Hatay iline yerleşmeleri ve “bilinmeyen bir amaç” adına orada oluşları “huzurlu bir gelecek” için Ekşi Sözlük yazarı tarafından kaygı verici bir durum olarak tasavvur edilmiştir. “Aramızdaki düşman” (Lynn ve Lea, 2003) söylemsel stratejisi buradaki tehdit inşası ile örtüşmektedir.

Atıl Tehdit:

“türkiye'nin din devleti duzenine gecmesi icin iktidara oy potansiyeli saglamak amaciyla ithal edilmiş kelleler.”

“edit: eklemek gerek, sadece oy potansiyeli değil aynı zamanda rejim degisikligi anında muhtemelen silahlandırılıp laiklerin üzerine salınacak bu seriataci kuduz kopekler.” (Alıntı 2: 26.10.2013 / Ekşi Sözlük)

Alıntı 2’te ise, diğer alıntılardakinden farklılaşan tehdit, sadece tehdit eden ve edilen üzerinden kurgulanmamıştır. Burada tehdit; tehdit eden, tehdit edilen ve tehdit aracı olmak üzere üç ayrı unsurla kurgulanmaktadır. Ekşi yazarı, asıl tehdidin iktidarda bulunanlar olduğunu, tehdit edilenin ise laikler ve Türkiye Cumhuriyeti’nin mevcut rejimi olduğunu vurgulamıştır. Suriyeli sığınmacılar ise “iktidara oy potansiyeli sağlamak amacıyla ithal edilmiş kelleler” cümleciğinde “ithal edilmiş kelleler” olarak iradesizleştirilmiştir. Başka bir deyişle söz konusu tehdit, satıcı ve alıcı arasında nesneleştirilmiştir. Dolayısıyla asıl tehdit unsuru olmaktan çıkmış ve bu ithal sürecinde tehdidin aracı nesnesi olarak konumlandırılmıştır.

Öteki Repertuarı

Katılımcı sözlük yazarları sığınmacıları çeşitli stratejiler kullanarak ötekileştirmişlerdir. Bunlardan ilki, onları olumsuz vasıflarla donatarak ve dehumanize ederek aşağılamak, dolayısıyla kötü muameleye müstahak olmalarına zemin hazırlamak şeklindedir. İkinci olarak, olumsuz farklılık kurgusuyla marjinalize ederek ötekileştirmedir. Ötekileştirmenin bir diğer şekli ise, bir “iç öteki” kurgulayıp dışarıdaki ötekiyle olumsuz benzeştirmenin yanı sıra, sığınmacının olumsuz özellikleri ile ön planda olan iç ötekinin aynı zamanda cezası olarak inşa edilmesi şeklindedir.

“hiç kimse ‘sen gelme ulan ayı’ demediği için akın akın daha modern ve demokratik olan türkiyeye gelen mültecilerdir. büyük kısmı işsiz, güçsüz, ne olduğu belli olmayan it kopuk sürüsü olmasında önemi yoktur.”

“bakalım ne zamana kadar o kamplarda sorun çıkarmadan duracaklar. 50 bini geçtiler ne de olsa. adamlar vukuatlı ve sözde savaş mağduru. durum böyleyken gene bir şey yapmaları durumunda hiç bir şey yapamazsın çünkü onları zavallı gösteren sensin. ne demiş atalarımız ‘acıma yetime döner koyar götüne.” (Alıntı 3: 10.01.2012 / Ekşi Sözlük)

Alıntıda, daha modern ve demokratik bir Türkiye ile “biz” ve bunun tam karşısında yer alışıyla Suriyeli sığınmacılar “ayı” olarak nitelendirilen öteki biçiminde inşa edilmiştir.

Alıntıda, Ekşi yazarının sığınmacılara kullandığı “Sen gelme ulan ayı!” repliği, Atıf Yılmaz’ın yönettiği Kibar Feyzo filminde, çalışmak için köyden şehre göç eden Feyzo karakterine şehirlinin söylediği bir cümledir. Dolayısıyla yazar burada ötekini daha modern ve demokratik olan Türkiye’ye, bir önceki cümlede köyden şehre göç eden ve şehirde ne yapması gerektiğini “bilemeyen” Feyzo karakteri ile özdeşleştirmektedir. “[İ]t kopuk sürüsü” ifadesiyle değersizleştirilerek dehumanize edilen, “işsiz güçsüz” ifadesiyle vasıfsızlaştırılan, “vukuatlı” ifadesiyle ise suça meyilli oluşları kurgulanan sığınmacıların, “sözde savaş mağduru” ve “zavallı gösterilen” cümlecisiyle sığınmacı olma koşulları ellerinden alınmıştır. İkinci paragrafın sonunda ise yine bir tehdit inşası mevcuttur.

“sözlükte gönüllü avukatları olan sikimin sığınmacıları. bu sözde sığınmacıları savunurken; hümanizmden esinlenen ve bu herifleri eleştiren herkesi faşist ilan eden öküz bir zihniyet var. bu başlıktaki eleştirilen çok büyük bir kısmı, suriyelilerin etnik kökenine dair değil. olay o kadar açık ki; ..., belki o zaman hümanist andavallar anlar.”

...

“zenginleri arap plakalı arabalarla, bangır bangır arapça müzik çalarak, karı kız düşürmeye çalışıyorlar. eniştemin dükkanına gelenleri görüyorum, hepsinde ipad, iphone 5. bunlara kılıf alıyorlar. barlarda, pavyonlarda içkinin dibine vuruyorlar. türkçe öğrenmek istemiyorlar, suriye’de yaşadıkları hayvani hayatı bu ülkeye empoze etmeye çalışıyorlar. şimdi ben bunları söylediğim zaman faşist oluyorum he? peki senin argümanın ne? bizi siksınler, bize tecavüz etsinler, gasp etsinler, çalsınlar, çırsınlar, yol kessinler, posta koysunlar mı? hele bir cevap ver, sen bunu mu savunuyorsun?”

“kimsenin ırkçılık yaptığı yok. bu ülkeye ilk defa mülteci gelmiyor.iranlılar da var mesela. ben bu adamlardan şikayetçi değilim. dükkana geliyorlar, sohbet edi-

yoruz. çünkü adamın buraya gelip terör estirme, posta koyma, piçlik yapma gibi bir derdi yok. adam türkiye'ye gelmiş, dilimizi öğrenmiş. sosyal yaşama adapte olmaya çalışıyor. alnından operim ben bu adamın. ulan ıraklılar bile daha medeni yemin ederim. en kötüsü başlangıç seviyesinde ingilizce konuşuyor. bizim gibi davranmaya çalışıyor. ülkemizin şartlarını kabul etmiş, ona göre yaşam tarzını belirliyor.” (Alıntı 4: 10.07.2014 / Ekşi Sözlük)

Yukarıdaki alıntıda yazar, “sözde sığınmacıları” savunan ve sığınmacıları eleştiren herkesi faşist ilan edenler şeklinde bir açıklama getirdikten sonra, bu tür düşüncede olanları “öküz zihniyet” olarak nitelendirdiği içerdeki öteki olarak kurgulamıştır. Olayın anlaşılabilirliğini vurgulayarak iç ötekini zekâsal anlamda düşük düzeyli olarak kurgulamaktadır. Yazar aynı zamanda içerideki ötekini “andaval” (aptal, ahmak, beceriksiz) biçiminde nitelendirerek düşük düzeyli olma durumunu vurgulamaktadır.

Alıntıda öteki, “Suriyeli” değil daha üst bir kimlik olan “Arap” ulus kimliği olarak kurgulanmıştır. Ötekinin yüksek sesle müzik dinlemek, araba sahibi olmak, son model telefonlardan kullanmak ve aşırı alkol tüketmek gibi “hayvani hayat” özelliklerine sahip olduğu kurgusu oluşturmuş, buna ilave olarak bir de sığınmacıyı bu “hayvani hayat” koşullarını Türkiye'ye empoze etmeye çalışan ve insandan daha aşağıda bir konumda olanlar şeklinde kurgulanmıştır. Buna karşın; “piçlik yapmamak”, “posta koymamak”, “terör estirmemek”, “Türkçe öğrenmek”, “ülke şartlarını kabul etmek”, “en azından başlangıç seviyesinde İngilizce bilmek” kriterlerini bünyesinde barındıran “bizim gibi olmaya çalışmak” inşa edilmiştir.

“haklarında somut adım atılması gereken insanlar.bir ülke düşünün ki kendi vatandaşları asgari ücret olarak 300 dolar civarı alırken;

komşudan milyonlarca hırsız, uğursuz, katil ülkeye alsın, maaşa bağlasın ve başıboş olarak bütün şehirlere salsın. bu ülkede yüzlerce farklı sorun var, milyonlarca ekstra sorun ithal etmek de akp hükümetine yakışırdı.

yalnız sıkıntı şu ki, olayın vehametini anlamayacak kapasitede adamların hepsi de bu hükümete oy veriyor. umarım asgari ücret 200 dolar seviyesine iner. bu kafayla köpek gibi yaşamaya mahkumsunuz arkadaş.” (Alıntı 5: 14.07.2014 / Ekşi Sözlük)

Alıntıda “öteki”, haklarında somut adımlar atılması gereken, komşudan alınan, hırsız, uğursuz, katil insanlar olarak inşa edilmektedir. Yine birçok alıntıda görüldüğü üzere sığınmacı “komşudan alınan”, “ithal edilen sorun” denilerek iradesizleştirmektedir, aracı nesnesi şeklinde inşa edilmektedir. Bu alıntıda da öteki, iradesiz tehdidin oluşmasına sebep olan AKP hükümeti olarak kurgulanmıştır. Burada diğer örnekteki gibi “idraki yetersiz” bir iç öteki inşa edilmiş ve o, kurgulanan bu vahim geleceğe müstahak kılınmıştır.

Müslüman Repertuarı

Bu repertuarda ise sığınmacılar, üst kimlik olan “Müslüman kimliği” yani daha kapsayıcı olan “ümme” anlayışı üzerinden tanımlanmıştır. Öteki repertuarına benzer şekilde yine bir iç öteki kurgulanmıştır.

“eklemettinci türksolu faşolarını başlığı altına toplatmış benim müslüman kardeşlerimdir.” (Alıntı 6: 13.07.2014 / Ekşi sözlük)

Alıntıda yazar “Türksolu faşoları” şeklinde bir iç öteki kurgulayarak sığınmacıyı ve kendini aynı haklara sahip Müslüman ve kardeşlik kavramları üzerinden tanımlamaktadır.

“Elbetteki mazlumun yanında olacağız, ensar olacağız fakat devletin tedbir alması gerekiyor böyle olmaz.” (Alıntı 7: 25.04.2015 / Uludağ Sözlük)

Bir önceki alıntıda olduğu gibi bu alıntıda da “ensar” kelimesi kullanılmıştır. Mekke’den Medine’ye yapılan göç sırasında ensar olan kişiler (Medine halkı) kendi eşyalarını gelenlerle paylaşmışlardır. Bu alıntıda ise “ensar olacağız fakat devletin tedbir alması gerekiyor böyle olmaz.” cümlesiyle bu göç sırasındaki gibi bir yardımın sadece halktan beklenilmemesi gerektiği, devletin de tedbir alması gerektiği vurgulanmaktadır.

Empati Repertuarı

Katılımcı sözlük yazarları, Suriye’de yaşanan iç savaşın Türkiye’de yaşanması durumunda nasıl bir tavır içerisinde olacaklarını sorgulamakla birlikte, diğer yazarları “insanlık” zeminine davet ederek ortak bir payda aramaktadır.

“sözcü kafasını rahatsız ediyor anlaşılan. hatırlatayım, in san dır lar!

yarın çekirdek yediğin, bira içtiğin, sevgilinle gezdiğin yollara tanklar, gemiler gelsin bombalasin sen de başka bir ülkede ‘sığıntı’ ol bakalım aynı şeyleri düşünebilecek misiniz.

vicdanınıza sokaym sizin.” (Alıntı 8: 26.09.2013 / Ekşi Sözlük)

Alıntıda yazar, “Sözcü kafasını rahatsız ediyor anlaşılan” şeklinde işaretlediği insanlara, sığınmacıların insan olduklarını hatırlatarak Türkiyelilerle aynı zemine çekmiştir. Şehrin olağan durumunu betimleyen yazar, Suriye’deki savaşa benzer nitelikte bir durum Türkiye’de gerçekleştiği takdirde sözlükte tehditleştirilen, ötekileştirilen, normatif mültecilik dışına itilen sığınmacılar için düşünülenin ve onlardan yapmaları beklenen şeyin savaş durumunda Türkiyeliler için imkânsızlaşacağını vurgulamaktadır. *Sığıntı* kelimesi tırnak işareti içinde yazılarak, sözlükte diğer yazarların onları sığınmacıdan ziyade sığıntı olarak kurguladığını, bir diğer ifade ile her defasında onlara bu bölgeye ait olmadıklarını hatırlatan tavır içinde oldukları vurgulanmaktadır.

“Olması Gereken” Mülteci

“Olması gereken” repertuarında, bir mültecinin nasıl olması gerektiği tanımlanmakta ya da “olmuş” gösterilerek Suriyeli sığınmacının bu olmuştun neresinde durduğu ifade edilmektedir.

“anlam veremediğim kitle. şimdi ben düşünüyorum ülkemdeki problemler yüzünden bir ülkeye mülteci olarak gitsem, ulan biraz mahcup olurum amına koyim kenarda köşede dikkat çekmeden yaşamaya çalışırım. misafir psikolojisini düşün.

“bunlara bakıyorum bizden rahatlar, bağıra çağıra, insanları rahatsız etmekten çekinmez tavırlarla dolaşıyorlar.” (Alıntı 9: 08.06.2014 / Ekşi Sözlük)

Alıntıda yazar, mülteci olmanın kıstaslarını, biraz mahcup olmak, göze görünmeyen yerde dikkat çekmeden yaşamak olarak inşa etmektedir. Buna binaen “misafir olmak”, evde onun için ayrılan odanın içerisinde oturmak ve ev sahibinin izniyle müsait alanları kullanmak, onun dışında mümkünse kendisine ayrılan alanda durmak olarak tanımlanabilir. Dolayısıyla, “Bizden daha rahat” yani ev sahibinden daha rahat olma durumu anlaşılamayan nokta olarak ortaya çıkmaktadır.

“ülkemize afrika’nın çeşitli memleketlerinden gelen yüzlerce hatta binlerce zenci var. bu zenciler sabahtan akşama kadar küçük bir tezgahın başında dikilip saat satıyor.

“dilenmiyo onlar. göremezsınız. gasp veya darp etmiyorlar. duyamazsınız. haberlere konu olacak hiç bir vukaat işlemiyorlar. okuyamazsınız.

suriyeli mülteciler türkiye’ye gelir gelmez bir dilenme veya bir hırsızlık uğraşında olduğu için ve haliyle vatanını bırakıp kaçtıkları için, kurtuluşsavaşı görmüş biz torunlar olarak sevmiyor oluşumuz çok doğaldır. yaşlı demeden, kadın demeden, çocuk çoluk demeden bu vatanın bütünlüğü koruyan biz türkler için bu çok doğal. hiçbir türk valizini sırtlayıp sağa sola kaçmadı. e doğal olarak başkasının bunu yapması vatandaş olarak suriyelilere karşı sevgimizi azalttı.

zenciler dedik, şöyle bi düşünün lütfen. hiçbir zencinin karınıza veya kızıınıza pis gözle baktığını gördünüz mü? yoldan geçen her hangi bir kadının arkasından kötü gözle baktığını gördünüz mü? ben görmedim. böyle şeylerde dikkatliyimdir. kafasını kaldırıp bakmazlar bile. o yüzden suriyeli binlerce mültecinin tek bir kenyalı kardeşim kadar değeri yoktur gözümde. kira isteyen ev sahibinin makatına hortum sokup öldüren de bunlar. para vermeyince adam döven de. şafak sayar gibi bekliyorum defolup gitsinler çöplüklerine diye.” (Alıntı 10: 20.01.2015 / Uludağ Sözlük)

Alıntıda, Uludağ örnekleminde de Ekşi örneklemindeki gibi Afrikalı göçmenlerin Türkiye’deki yaşama uyum sağlama çabaları üzerinden olması gereken mülteci anlatılmaktadır. Yine Afrika göçmenlerin yapmadıkları üzerinden Suriyeli mültecilerin yaptığı iddia edilen eylemler anlatılmaktadır. Olması gereken, bir diğeri üzerinden tarif edilmiştir.

Akabinde Türklerin savaş durumunda ülkeyi terk etmediğini vurgulamanın yanı sıra alıntıda Türkler, “Kurtuluş Savaşı’nda ülkesini terk etmeyenler” şeklindeki tarihsel bilgi üzerinden inşa edilirken, Suriye’den gelenler, “vatanını bırakıp kaçan dilenen ve hırsızlık yapan” şeklinde inşa edilmektedir. Dolayısıyla bahsedilen olumlu yapıları barındıran bir karakterin, olumsuz özellikleri bünyesinde barındıran bir karaktere sevgi beslememesinin yahut besleyememesinin anlaşılır olması gerektiğine işaret etmektedir. Bu alıntıda, “vatanını terk etmeyen biz” inşasının karşısında, “vatanını terk eden öteki” inşa edilmektedir.

Uygulama Sorunu

Bir diğer repertuar olan *uygulama sorunu*nda ise, katılımcı sözlük yazarları hükümetin göç politikasındaki yetersizliğin sığınmacıları mağdur konuma düşürmesi betimlenmektedir. Bu repertuara sadece Ekşi Sözlük’te rastlanmaktadır.

“devletin insanlık ayıbıdır, sen sınırından içeri insanı yardım yapamacağın sayıda sığınmacı alıp onları sokaklarda parklarda yaşam mücadelesi vermek zorunda bırakmak vurdum duymazlığın son noktası haliyle yaz bu insanlar kör topal sokaklarda yaşayabiliyor ama önümüzde kış ayları var aralarında çocuk ve bebeklerin bulunduğu bu aileleri ölüme terketmek senin benim kısaca türkiye’nin ayıbıdır.” (Alıntı 11: 17.07.2014 / Ekşi Sözlük)

Yazar alıntıda, devletin sınırlardan içeri yardım edemeyeceği sayıda sığınmacı alması nedeniyle sokaklarda yaşam mücadelesi vermesinin bir uygulama sorunu olduğunu ifade etmektedir. Kış aylarıyla birlikte sorunun büyüyeceğini ifade eden yazar, bu insanları ölüme terk etmenin ülke ayıbı olduğunu kurgulamasıyla ihtilaflı bir durum oluşturmuştur. Çünkü almak ve almamak, her iki durumda ölüme terk etmekle sonuçlanmaktadır. Netice itibarı ile sığınmacı, burada devletin göç politikalarının mağduru şeklinde anlatılmaktadır.

Ekonomik Yük

Ekonomik yük yahut sorun olarak nitelendirebileceğimiz bu repertuara, Türkiye’nin nispeten iyi olan imkânlarının sığınmacılarla birlikte daha kötüye gitmekte olduğuna dair bir durum ve Türkiye’nin imkânlarının gasp edilmesi şeklinde bir anlatımla karşılaşılmaktadır.

“252. her gün türkiye ekonomisine zarar verdiren insanlardır. 1.5 milyon insan gelmiş. hadi arkadaş ben de insan sevgisi olan bi insanım da bunlar aldıkları yemekler yetmezmiş gibi işlere de girip ucuza çalışma bahanesiyle benim insanımın işten çıkmasına sebep oluyorsa baslarım oyle multeciye.” (Alıntı 12: 05.10.2014 / Uludağ Sözlük)

Alıntıda, sorumluluk ucuza çalıştıran işverenden alınarak, “işlere de girip ucuza çalışma bahanesiyle benim insanımın işten çıkmasına sebep oluyorsa baslarım oyle

multeciye” cümlesiyle, savaşın getirdiği olumsuz koşullar nedeniyle bu durumda çalışmak zorunda olan sığınmacıya yüklenmiştir. Dolayısıyla oluşan bu problemin sorumlusu işveren değil de ucuza çalışmak zorunda olan işçi olmuştur. Sığınmacının tanımı ise “ekonomiye zarar veren” şeklindedir.

Sonuç ve Tartışma

Çalışmada, *Suriyeli sığınmacıların* ile ilgili Türkiye’deki konuşmalardaki inşasında kullanılan 7 farklı açıklayıcı repertuardan söz ettik. İlk olarak, Ekşi Sözlük yazarlarının, Suriyeli sığınmacıların Türkiye’de olmaması gerektiğini tehdit repertuarı üzerinden iki şekilde meşrulaştırdıkları tespit edilmiştir. İlk durumda sığınmacılar bizzat tehdidin kendisi iken, ikincisinde içeride kurgulanan tehdit unsurlarının nesnesi olarak kurgulanmıştır. Tehdidin kaynağı ülkenin bütünlüğüne kast boyutuyla dışarıda iken, diğer bir boyut “kadim korku” “şer’i rejimi” getirme tehlikesini taşıyan bir hükümetin buna araç olarak Suriyeli sığınmacıları kullanması şeklinde içeride olarak inşa edilmiştir.

Dışarıdan gelen tehdit “muğlâk bir amaç” doğrultusunda “sürekli olay çıkaran” ve “olay çıkarma potansiyeli olan”, doğuştan norm dışı olarak kurgulanan ve “huzurlu bir şekilde geleceğe dair plan yapabilme olasılığını” ortadan kaldıran Suriyeli sığınmacı biçiminde inşa edilmiştir. Suriyeli sığınmacılar tehdidin bizzat kendisidir. İradesizleştirilen ve nesneleştirilen sığınmacı, katılımcı sözlük yazarları tarafından iktidarın amacına ulaşması için bir kaç farklı şekilde araçsallaştırılmıştır. Sığınmacılar, bir yandan hâlihazırda olan “Araplaştırma” sürecine hız kazandırırken, bir yandan da Türkiye’deki tehdidin asıl kaynağı biçiminde kurgulanan iktidarın ülkenin iç dinamiklerini, *demografik kimyasını* bozmak ve İslamileştirmek amacıyla kullandığı kitle biçiminde inşa edilmektedir.

Bunun dışında (Cashmore, 2004) yeni ırkçılığın yeni versiyonu olan öteki hakkında yapılan ırkçılığın bir biçimi de, ötekinin olumsuzlanmasının bir “tehdit” bağlamı oluşturarak inşa edilmesidir. Sığınmacı hakkında yapılan değerlendirmelerin işaret ettiği ırkçılık çerçevesinde sığınmacı çeşitli şekillerde tehditleştirilmiştir. Böylelikle sığınmacıya bu olumsuz iddiaları yönelten katılımcı sözlük yazarları makul gerekçeler sunmakta ve haklılık zemini oluşturmaktadırlar.

Yeni ırkçılık söyleminin bir başka versiyonu ise, “ötekinin farklılıklarının öne çıkarılması” ve bu farklılıklar çoğunlukla olumsuzdur (Cashmore, 2004). Katılımcı sözlük yazarları sığınmacıları aşağılayarak, farklılıkların olumsuzlanması üzerinden marjinalize ederek, *ithal edilmiş kelleler*, şeklinde iradesiz kılarak, *kuduz köpekler* ifadesiyle de insani vasıflardan ayırıp daha aşağı bir konuma yerleştirerek ötekileştirmektedirler. Ötekinin inşasında Suriyeli kimliğinden ziyade üst bir kimlik olan Arap kimliğinin kullanımıyla da, bölgedeki tüm Araplara bir mesafe alınarak farklılıklar belirginleştirilmiştir.

Sığınmacıların katıldıkları ortama uygun nitelikleri taşımadıkları ve bu ortama uya-bilmek için olması gereken özelliklere sahip olmadıklarının vurgulanmasıyla bir öte-ki tarifi yapılmaktadır. Atıf Yılmaz'ın Kibar Feyzo filminde kullanılan ve köyden gelen ile şehirli olan arasında geçen bir konuşmada ifade edilen, “Sen gelme ulan ayı!” ifadesiyle ötekine hitap eden katılımcı sözlük yazarının kimliği, bu ifadeden de anlaşıldığı üzere, köylü olmayan yani şehirli olandır. Paylaştığı yorumun bir kısmın-da da şehirlinin yaşayabileceği nitelikleri barındıran “daha modern daha demokratik Türkiye” ifadeleri yer almaktadır. Bir diğer alıntıda ise, “bizim gibi olmaya çalış-mak” tanımlanmaktadır. Burada ötekinin tarifinin yanı sıra, yazarların “biz” inşaları ulaşılabilir niteliktedir. Bir anlamda “onun” (Suriyeli sığınmacı) *olamayışları* üzerin-den *bizin olmuşluğu* çıkarılabilir.

Alıntılarda, tehdidin inşasında rastlanan bir diğer unsur ise, içeride bir öteki oluşturup bu öteki üzerinden Suriyeli sığınmacıyı tanımlamaktır. Oluşturulan içerideki öteki sı-ğınmacı ile birlikte sığınmacı, karşıtının karşısında yer almaktadır. İçerideki ötekinin sığınmacıyı destekleyen tavrı “öküz zihniyet” olarak kurgulanmaktadır. Dolayısıyla öküz *zihniyetin* vereceği kararlar makullükten bir hayli uzaklaşmakta ve bu nedenle sözüne itimat edilmemesi gereken olmaktadır. Bu doğrultuda “öküz zihniyet”, iktidar yanlısı biçiminde inşa edilmenin yanı sıra anlamayan, kapasitesiz gibi vasıflarla da donatılmıştır. Bu nedenle bu insanların çalışacağı işlerde vasıf gerektirmeyecektir. İçerideki öteki ve Suriyeli sığınmacı karşısında kendini var eden yazar, iki kimliği de niteliksiz kabul etmektedir. Bu durumda sosyal güvencesi olmaması nedeniyle düşük ücreti kabul etmekten başka şansı olmayan Suriyeli sığınmacı, “vasıfsız eleman” ola-rak kurgulanan içerideki ötekinin işini elinden alacaktır. Kurduğu bu mantık silsilesi ile yazar, iktidarın kararlarını destekleyen yani oy veren *vasıfsızların* seçimleri nede-niyle işlerini kaybedeceği sonucunu çıkarmıştır. Bu denklemden anlaşıldığı üzere, özneyi yazar olarak değiştirdiğimizde vasıflının verdiği karar “doğrudur” ve dolay-ısıyla bedel ödeyecek olan o değildir şeklinde bir sonuç çıkmaktadır. Netice itibarıyla “öteki”, olumsuzlanarak ayrımcı bir söylem içinde kurulmaktadır.

Sığınmacılar, Müslüman repertuarında ise, kapsayıcı bir kimlik olan Müslüman kimli-ği üzerinden ya da İslam tarihi terminolojisine ait kavramlar kullanılarak sığınmacıla-ra karşı alınması gereken tavır doğrultusunda tanımlanmışlardır. Öteki repertuarındaki yazarlar, kurgulanan iç ötekiyle sığınmacıyı kendinden uzaklaştırırken, Müslüman repertuarındakiler kurgulanan iç öteki kimliği üzerinden sığınmacıya kendini yaklaşt-ırmaktadır. “Müslüman” kimliğinin doğrudan kullanılmadığı fakat İslam tarihi termi-nolojisine ait “ensar” kelimesi yine aynı kimliği işaret etmektedir. “Ensar” kelimesi ile Müslüman oluş üzerinden “bizlerin” nerede duracağı ve nasıl bir tavır içerisinde ol-mamız gerektiği belirtilmektedir. “Ensar” kavramının kullanıldığı alıntılarda herhangi bir iç öteki kurgusuna gerek duymaksızın aynı kimlik altında var olunabilmektedir.

Empati repertuarında Suriye'deki iç savaşın benzerini Türkiye için kurgulayan yazarlar, Suriyeli sığınmacıları ötekileştiren, tehditleştiren, marjinalize eden, diğer yazarların Suriyelilere dayattıkları, olması gerekenin uygulanabilir olmadığını sorgular hâle getirmektedirler.

“Her şeyden önce insanlar” ifadesiyle etnisiteye dair her türlü işareti etkisiz hâle getirmekte ve yaşama hakkını temel alan bir anlayışla karşılamaktadırlar. Ulusal kimliklerden azade insan oluş öne çıkarılıp ortak bir zeminin altı çizilmektedir.

Bu repertuardaki bir başka kavramsallaştırma ise, “sığınmacı” kavramının “sığıntı” ile yer değiştirmesidir. Diğer yorumlara atıfta bulunmaya aracılık eden bu kavram, istenmeyen ve gereksiz görülen kişi için kullanılır. Bu doğrultuda yazar yine daha önce kurguladığı “savaş Türkiye’deymiş gibi düşün” durumunu *sığınmacıymış gibi düşünden* ziyade, Suriyeli sığınmacıların maruz kaldığı sığınmacı karşıtı tavrı da barındıran bir kavram olan *sığıntıymış gibi düşün*ü önermektedir. Böylelikle yazar, olumsuz yorumlarda bulunan diğer yazarların hem sığınmacılık olgusunu hem de kendi tavırlarını görmelerini istemiştir.

Sığınmacılar “olması gereken” repertuarında, mutlak sığınmacı tanımına uygun ya-hut mutlak sığınmacı kıstaslarına uyma çabasında olan veya nispeten “olmuş” sığınmacı üzerinden tanımlanmaktadır. Yazar “olması gereken” tanımının öznesi konumunu geçerek mutlak olmanın yaşayan biçimini inşa etmektedir. Bu inşa edilen kalıba ise Suriyeli sığınmacı sığmamaktadır ya da kalıbı dolduramamaktadır.

“Olması gereken” repertuarında “misafir psikolojisi” ifadesiyle, sığınmacıların burada kalacakları zaman ve takınmaları gereken tavrın çerçevesi belirlenmekle beraber asla buralı ile aynı haklara sahip olamayacağı da vurgulanmaktadır.

Bu repertuarda çarpıcı olan hususlardan biri ise, öteki sığınmacının “biz olma” çabası takdir edilirken, Suriyeli sığınmacının *biz olamayışının* “hak ettiği” takdir edilmeme değildir. Kurtuluş Savaşı’nda vatanını terk etmeyen *bizin* karşısında, Suriye iç savaşında vatanını terk eden “öteki” oluşu onu anlaşılmasız kılmakta ve takdirden uzaklaştırmaktadır. Dolayısıyla burada sergilediği tavır her ne olursa olsun bunlar hiç bir şey ifade etmeyecektir. Çünkü “o”, buraya gelmekle zaten en başından kaybetmiştir.

Sığınmacılar, “uygulama sorunu” repertuarında, iktidar partisinin göç politikalarının mağduru olarak inşa edilmektedir. Yazarlar bu repertuarda, iktidar partisinin baş edemeyeceği sayıda sığınmacıyı ülkeye almanın onlara imkân sağlamakta sıkıntı yaratacağını ve dolayısıyla bu durumun ölüme terk etmek olduğunu ifade etmektedirler. Ancak sığınmacıları Türkiye’ye almayı, onları ölüme terk etmekle ilişkilendirmek pratikte ihtilafli bir anlam oluşturur. Çünkü ülkeye almama durumunda savaşta olan için ölüm kaçınılmaz bir sonudur. Her iki durumda olumsuzluk barındırmakla beraber sığınmacı kabul etmek, sığınmacı açısından nispeten iyi olacaktır ki zaten o sığınma-

yı talep etmektedir. Burada iktidarın partisinin tavrı “insanlık ayıbı” şeklinde daha üst bir kavramla yorumlanmaktadır. Buna ilave olarak “şehri bu hâle getirme” ve “sığınmacıların olumsuz koşulları” aynı düzlemde sorun olarak irdelenmesi de ayrı bir tartışma konusudur.

Bir diğer repertuar olan ekonomik yük repertuarında yazar, rasyonel olma pozisyonunu koruma adına sığınmacı karşıtı oluşunu makul gerekçeler sunarak inşa etmekte ve kaygısının asılsız olmadığını belirtmektedir. Bu tavırla yazar ırkçılığı reddetmekte ve sosyal, ekonomik ve politik anlamda bir takım kazanımlar elde etmektedir (Billig, 1988’den akt., Every ve Augoustionos, 2007). Böylece o, şahsına yöneltilebilecek “ön yargılı” suçlamasını kendinden uzaklaştırabilecektir.

“[S]uriyelilere verilen tepkinin nedeni asla ırkçılıkla açıklanamaz. insanların tepkisi suriyeli oldukları için değil huzur bozdukları için aslında...” (12.05.2014 Uludağ Sözlük) ifadesi de, aslında suçlamaları savuşturmak adına kullanılan ifadelerden biridir. Yeni ırkçılık söyleminin tipik örneği olan bu ifadede, bir reddetme akabinde karşı olmayı makul gerekçelerle anlatma söz konusudur. Böylelikle “deliller” sunarak haklılık zemini oluşturulmaktadır.

Ekonomik yük repertuarında öne çıkan hususlardan bir diğeri ise, Suriyeli sığınmacıların Türkiye’nin işini elinden alan konumuna oturtulmasıdır. Bu cümledeki gizli özne olan işveren ise, sorumluluktan azat edilmiştir. Lübnan iç savaşından sorumlu tutulan Filistinliler gibi (İbrahim, 2008) burada da sorumluluk sosyal güvencesi olmayan sığınmacının mağduriyetini kullanarak ucuza çalıştıran işverenden alınmış ve durumun kurbanı cümlelerin nesnesi sığınmacıya yüklenmiştir.

Sığınmacı oluş çoğunlukla göz ardı edilmiş bir takım suçlamamalar ile mağduriyetleri tartışılır hâle getirilmiştir.

Bir diğer husus ise tehdit bağlamına gömük cinsiyetçi tavidir.

“kadin çocuk ve ihtiyarlara kapımız açıktır. ancak erkekleri dönüp ülkeleri için savaşmalıdır. çünkü ya esadılardır yada muhalif. tıpkı yerleştikleri türkiyedeki gibi” (Alıntı 13: 06.09.2013 / Ekşi Sözlük)

Alıntıda, hem cinsiyet hem de yaşa dayanan kimlikler baz alınarak kimlerin burada kalabileceği belirtilmektedir. Cinsiyet rolleri kadınların (ev işlerinde, daha pasif alanlarda) ve erkeklerin (dışarıda, daha aktif alanlarda) toplumsal işbölümüne katılımına yön vermektedir (Çıtak, 2008). Bu noktadan baktığımızda kadın daha pasif, savaşamayacak olandır. Kadınların, ihtiyarların ve çocukların savaşmayan pozisyonuna yerleştirilmesi onları tehdit olmaktan çıkarmaktadır. Dolayısıyla kimliği inşa etme isteğine kaynaklık eden korku ve kaygılardan kaçma eğilimi, genç erkeği tehditleştirerek gelmemesi gereken konumuna yerleştirmektedir (Langman, 1998’den

akt., Howard, 2000). Böylelikle genç erkek kimliği Türkiye'deki kimlikler üzerinden kutuplaştırılmakta ve yazarın kendi kimliğinin varlığına ve sürekliliğine tehdit oluşturmaktadır. Bunun dışında çizilen bu çerçevenin dışına itilen genç erkeğin tarafsız olma hakkı elinden alınmıştır.

Peki ötekileştirilen, tehdit faili olarak yansıtılan ya da tehdidin aracı olarak kurgulanan Suriyeli sığınmacılar Türkiye'de yaşadıkları durumu nasıl inşa etmektedir?

“Bizi burada pek sevmezler, bazen gelip camdan içeri bir şeyler atarlar, niye geldiniz buraya derler.” (Eminönü, Kadın 56 yaşında)

“Karakoldan kovulduk, kimlik falan yok buradan gidin dendi” (Gaziosmanpaşa Erkek 46 yaşında) (İnsan Hakları Derneği, 2013).

Rapora göre sığınmacılar, ayrımcılık ve sosyal dışlanmaya maruz kalmaktadır.

Alıntıda görüldüğü üzere “niye geldiniz buraya” davranışı beraberinde fiziksel bir saldırıyı da getirmektedir. Bu tür ayrımcı davranışlar neticesinde gerginlik çıkmakta ya da çatışma yaşanmaktadır. Çatışmanın kaynağı alıntıdaki gibi Türkiyeli de olmayabilir. Ancak haberlerde yer alışı biçimi sığınmacıya tepkiyi kimi zaman daha çok artırmaktadır. Daha öncede bahsedildiği üzere, yapılan haberlerde Suriyeli kimliği öne çıkarılmaktadır.

Yücebaş (2015), Suriyeli sığınmacıların yaşadığı sınır illerimizden Gaziantep'in yerel basınında yer alan haberlerdeki olumsuzluk barındıran olaylarda Suriyeli kimliğinin vurgulandığını yaşanan olaylarda şiddetin sebebinin ve öznesinin muğlaklaştığını belirtmektedir. “[N]e Şam'ın şekeri ne Arap'ın yüzü” atasözünde de görüldüğü üzere, Suriyelilere olan bu nefreti besleyen bir takım sağduyusal bilgiler de elbette ki mevcut. Ekinci (2015), toplumda zaten Arap nefretini besleyen yeterince malzeme olduğunu belirtmenin yanı sıra ortalama bir milliyetçilik algısında Arap oluşu şu şekilde özetlemiştir. “[O]rtaçağ karanlığında debelenen ve modernleşmenin tarihsel olarak hep gerisinde kalmaya mahkûm.”

Sonuç itibarıyla ırkçılık ile karşılaşılan toplumlarda ırkçı söylemler üretilmesi muhtemeldir. Bu tür söylemler ise kalıp yargılar, ön yargılar ve ideolojiler üretir ve bunun neticesinde baskın söylemi korunur ve kollarır (Cashmore, 2004).

Bulguların bir kısmı ırkçılığın bariz örneklerini içerirken bir kısmının ise olumlu olduğu ve bu söylemlerin değişik yönlere çekilebileceği de anlaşılmaktadır. Dolayısıyla söylemlerin yaygınlık oranı, hangilerinin ilerleyen dönemlerde daha etkili olacağı da önem taşımaktadır (Tolay, 2011). Söylemlerin hangisinin daha yaygın olacağına dair soru ele alındığında, daha geniş bir veri mecrasına ihtiyaç duymanın yanı sıra gerçek hayatın karmaşık ve grift yapısı da bu soruyu cevaplamayı pek mümkün kılmayacaktır. Ancak Suriyeli sığınmacıların yaşadığı bölgedeki Türkiyelilerle odak

grup görüşmesi yapmak, yaygın söylemlere ulaşma imkânı tanıyabilir. Etkin olacak söylemleri görmek ve bunların olumlu yönlerini desteklemek, sığınmacı yararı ve insan hakları boyutu açısından önem taşımaktadır.

Bu doğrultuda Tolay'ın (2011) çalışmasında bahsettiği üzere, hâli hazırda var olan repertuarlar üzerinden tersine çevirebilir bir durum oluşturmak yani repertuarların olumlu taraflarını güçlendirmek ve olumsuz tarafları için ise karşı argüman geliştirerek olumsuzluklarını azaltmak mümkün olabilir. Bu bilgiler ışığında empati, Müslüman ve uygulama sorunu repertuarları olumluluk barındıran ve sığınmacı karşıtı olmayan repertuarlardır.

İlk olarak empati repertuarı değerlendirildiğinde, yazarların sığınmacıyı inşa ediş biçimleri çoklukla onların da insan olduğunu hatırlatmaları ile başlamış ve akabinde “benzer durumlar buralının başına gelse” diyerek sığınmacının ve yazarların ya da buralıların insan oluşları empati kurmaya teşvikle bir kez daha güçlendirilmiştir. Bir bakıma kategorizasyon zemini ayrıştırıcı olmaması, tam tersine daha kapsayıcı hâle getirmiş ve ulusal aidiyetler bir tarafa bırakılmıştır. Dolayısıyla güçlü bir temel üzerine oturan bu söylemin güçlendirilmesi, ırkçılığı tersine çevirebilir kılmak adına oldukça önem arz etmektedir. İkinci olarak Müslüman repertuarı ele alındığında yine sığınmacı kabulü açısından bir diğer önemli bir repertuar olmasının yanı sıra rağmen, içinde bir takım olumsuzluklar da barındırmaktadır. Katılımcı sözlük yazarları Müslüman kavramını kullanarak sığınmacı ve kendisi için üst bir kimlik üzerinde birliktelik oluştururken içeride bir öteki yaratmaktadır. Dolayısıyla bu repertuar, içeride ötelenenin sığınmacıya olumsuz bakışını destekleyebilme açısından risk taşımaktadır. Bunun dışında Müslüman olmayan sığınmacı, söylemin inşa alanına alınmamaktadır. İslam terminolojisine ait “ensar” kavramının kullanıldığı alıntılar ise daha olumludur. Çünkü burada yardım anlayışı ön plana çıkmaktadır. Bu doğrultuda bu söylemin yardım yönünün güçlendirilmesi anlamlı olacaktır. Son olarak uygulama sorunu repertuarı da sığınmacıya karşı kısmen olumlu bir bakış içermektedir. Bu repertuarda sığınmacıların şehirlerde oluşunu “*şehri bu hâle* getirme” şeklinde yorumlamakla birlikte, sığınmacıların göçmen politikalarındaki bir takım eksiklerin mağduru olmaları biçiminde yorumlama ile sığınmacı ihtilaflı bir durum içerisinden sığınmacı anlatılmaktadır. Bu noktadan hareketle, belki politikadaki bir takım düzenlemeler, sığınmacıya bakışı değiştirebilme olasılığını beraberinde getirmektedir. Bunun dışında daha materyalist bakış açısı içeren ekonomik yük repertuarında ise, karşıt argüman geliştirmek ve onların yük olmayacaklarına dair bir anlam inşası oluşturarak durumu tersine çevirebilir. Ancak bu noktada insani bir yaklaşımdan oldukça uzaklaşmaktadır. Bu minvalde Yücebaş (2015), Suriye'deki savaşın Gaziantep'teki halı piyasasını canlandırdığına ve kalifiye elaman soruna çözüm olduğuna dair Gaziantep yerel basınında yer alan habere karşıt bir argüman getirerek sığınmacı karşıtlığını azaltma durumunu, mağduriyetten fayda sağlamak şeklinde değerlendir-

miştir. Nitekim belirtildiği üzere ekonomik yük repertuarı insani olmaktan uzak daha materyalist bir anlayış üzerine oturtulmuş bir repertuardır.

Netice itibarıyla bulgular gösteriyor ki sığınmacıyı desteklemek veya desteklememek, savaş mağduru insan üzerinden değil de sığınmacının politik motivasyonlarının ortaya çıkardığı kimlik kesişimleri üzerinden tartışılmaktadır (Langman, 1998'den akt., Howard, 2000). Dolayısıyla insani bir meseleyi değerlendirmede politik tutumların etkisi görülmektedir. Yine bu minvalde bakıldığında dış politikaya dair söylemler oldukça geniş bir yer tutmaktadır. Bu nedenle disiplinler arası bir çalışmaya ihtiyaç duyulmaktadır. Bu çalışmanın kısıtlılığı, sosyal medyada sadece iki farklı platformda çalışılmasıdır. Daha geniş bir veri zeminine ihtiyaç muhakkaktır.

Bulgulara bir başka perspektiften bakıldığında, sığınmacılar olumsuz bir çerçeve içine sığdırılmakta ve bir anlamda “kötü” olarak inşa edilmektedir. Bu bağlamda insan İslam’a göre bir melek ile aynı seviyeye gelebildiği gibi hayvandan daha aşağıya da inebilmektedir. Çin felsefesinde ise insan, Ying-Yang’a göre zıt kutupları içinde barındıran olarak tasavvur edilmektedir. Bütün bu söylemlerden de anlaşılacağı üzere insana iyi ve kötüyü barındırabilme imkânı sunulmaktadır. Söz konusu bulgularda ise, öteki ya da tehdit olan sığınmacının bu iki zıtlığı barındırmasına ya da seçmesine imkân tanınmamıştır. Bir başka ifade ile sığınmacı, doğuştan kötü olandır. Bazı katılımcı sözlük yazarları *vaftize* müsaade etseler de, bazıları için onların iflah olmaları mümkün değildir. Bu minvalde kötünün inşası, kötü olanın hak ettiği muamele ve mülteci başlığı altında, ayrımcılık ile doğuştan kötü olma arasındaki ilişkiler gelecekteki çalışmaları konusu olabilir.

Extended Abstract

Social Construction of Syrian Refugees in Daily Speech in Turkey: Interpretative Repertoires and Social Media

Sümeyye Yıldırım^a, Göklem Tekdemir Yurttaş^b

Abstract

In this study, various ways of describing Syrian refugees as used by a specific group of social media users who identify themselves as “dictionary writers” have been studied through critical discursive psychology and interpretative repertoires. Ekşi and Uludağ collaborative dictionaries, which are the most popular online dictionary sites in Turkey, were used as a database in the process of collecting data, giving the opportunity to reach various discursive repertoires. One hundred web pages from Ekşi Dictionary (10 entries per page, a total of 1000 entries) were analyzed. Fourteen web pages from Uludağ Dictionary (25 entries per page except for five entries on the last page, a total of 330 entries) were also analyzed. When quoting extracts from the collaborative dictionaries, the page count was taken into consideration, thus more extracts were taken from Ekşi Dictionary. Extracts were analyzed using the critical discursive approach. As a result of this research, seven different repertoires were defined. First of all is the repertoire of “threat,” in which Syrian asylum seekers are constructed as a threat in two forms: while the asylum seeker is the primary threat in its first form, they are seen as the tool of the primary threat in its second form. According to the repertoire of “othering,” Syrian asylum seekers are “otherized” through subjection to humiliation, marginalization, and dehumanization. In the repertoire of “Muslim,” Syrian asylum seekers are defined with a supra-identity as a Muslim beyond national identities, positioning the dictionary writer on similar ground with the asylum seeker. In the repertoire of “empathy,” the refugees are the subject of statements regarding humanity as the common ground. In the repertoire of “normative refugee” an absolute refugee frame is sketched, discussing whether a Syrian refugee fills this frame or not and how they fit in. According to the repertoire of “administration problem,” the inadequate policies of government in relation to the current situation are held responsible and the refugees are identified as victims of governmental policies. Finally, in the seventh repertoire, which can be referred to as “economic burden,” the refugees are described as a burden on the economic system; they are given shelter and care but are also unwanted by the Turkish people.

Keywords:

Critical Discursive Psychology • Interpretative repertoires • Social media • Asylum seeker

a (✉) Social Psychology Division, Department of Psychology, Istanbul University, Fatih Istanbul 34459 Turkey • Email: sumeyyeth@gmail.com

b PhD., Department of Psychology, Istanbul University • Email: tekdemir@istanbul.edu.tr

Received: April 28, 2015

Accepted: June 19, 2015

OnlineFirst: August 22, 2015

Copyright © 2016 • The International Refugee Rights Association • <http://mejrs.com/en>

ISSN 2149-4738

DOI 10.12738/mejrs.2016.1.1.0004 • Spring 2016 • 1(1) • 103-122

“The foreigner is not one who comes today and goes tomorrow, the foreigner is one who comes today and does not leave tomorrow,” (Simmel, 1908). This quote explains one understanding of refugees, who are defined in various ways, as “foreigner.” It is related to the anxiety of the asylum seeker who has identified a sense of unease with foreign concepts such as will they leave again or will they share the residents’ space long-term. Here it is not a situation of being a foreigner of one’s free will but a situation of being a foreigner as a result of forced conditions. Namely, it is a question of the case of asylum. Asylum is born from the necessity of migrants beyond economic and cultural factors, and as a consequence has an important place. Because the ethical concerns of refugees are more easily accepted compared to other immigrants, asylum is seen to appear out of control (Tolay, 2011). Asylum seekers are considered to be illegal immigrants, for they have often left their own countries through informal ways and this situation leads to chaos. This situation in Western Europe, in spite of the matter of asylum seekers in Turkey, has not been discussed in political circles or in public opinion before the civil war in Syria (Tolay, 2011). In fact, Turkey faced the phenomenon of asylum seekers from the beginning because of the civil war that had emerged in Syria. Therefore, the problems of status faced by refugees and asylum seekers have emerged in Western Europe similarly as they have in Turkey, too.

A conceptual agreement has not been reached for the victims of the war coming from Syria. Therefore, because the Disaster and Emergency Management Chairmanship (AFAD) for the Prime Minister of the Republic of Turkey accepts people coming from Syria to Turkey seeking asylum as “Syrian asylum seekers,” this status has been used in the current study. However, some studies and newspaper articles have referred to people from Syria seeking asylum in Turkey in the form of “Syrian refugees.” Therefore, the concept of Syrian refugee will be used in data quoted from these sources, as appropriate to the original study or article (İçişleri Bakanlığına bağlı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2013).

Background

The Syrian Civil War and the Right to Asylum

The existence of external political forces along with high unemployment, growing social inequities, corruption, the regime’s denial and violation of basic human rights, a decline in buying power, and other economic and political reasons have all been identified within the background of the Arab Spring.

The Syrian Civil War, being a part of this movement, started on March 15, 2011. Since 1963 in general, opponents have demanded the Baath Party (since 1970 and later the Assad family in particular) be removed from power. In line with these demands, 15 children in the Syrian city of Dera were tortured on the grounds they

had written anti-regime slogans on the walls and this situation subsequently triggered the emergence of street protests by the people (Özekin & Akkaş, 2014). The Syrian government's intervention using violence on the street demonstrations increased the public response, leading to demonstrations across the whole country, and turned into a bloody war following these events. The demonstrations spread to Damascus and all of Syria after Dera (Güçtürk, 2014).

With the onset of events, Syrians without tangible opportunity could not leave the region they were in. Those who could first immigrated to areas of the country without war. As a result of war spreading country-wide, food and other staples for living decreased and gangs of thieves were selling these goods at inflated prices. For this reason Syrian people were forced to leave the country (Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi [ORSAM], 2013). People who were victims of the unusual situation of Friday, April 29, 2011, have claimed asylum in Turkey. Immigration in Turkey, which had started with 252 individuals, today is estimated to number 265,000 refugees staying at the outdoor camp in Suruç, while the number of refugees living outside these camps is estimated to be 1,622,839 according to the United Nations High Commissioner for Refugees (United Nations High Commissioner for Refugees [UNHCR], 2015).

The Middle East and Syrian Asylum Seekers in Turkish Affairs

The topic of the Civil War has been on Turkey's agenda for a long time due to Turkey and Syria sharing a border as well as references to changing foreign policy (with the motto "axis shift") and the extent of humanitarian aid.

The Arab Republic of Syria exists within the borders of the Middle East and is Turkey's greatest bordering neighbor. The decisions made by the Turkish government which reflect upon the civil war were brought together with a set of rhetoric relating to foreign policy change along with criticisms about the overly familiar situation in the Middle East and the oft repeated question of "what does the Middle East mean to us?" (Türkiye Stratejik Araştırma Enstitüsü, 2010; Tüysüzoğlu, 2012).

A number of newspapers and alternative news blogs have stated that Turkey, considering its imperial objectives, is involved in the region in reference to the mission of establishing order (Fuat, 2013). Some of them indicate that being in the vicinity, the fire will jump to Turkey, that the Assad regime needs to leave as soon as possible to minimize the damage, and that Turkey is producing a foreign policy in this direction (Çelik, 2013).

Dağlıoğlu (2014), from the authors of Agos gazette tried to understand the status of Syrian refugees left in the shadow of these reviews and policies by posing questions about the topic to experts. The issues discussed in the text via the questions "What

is a guest?" "What is a refugee?" and "What is an asylum seeker?" indicated that the people from Syria should be recognized as refugees under international law.

We can talk about the rhetoric of racism with two differences being the new and the old type. The old style of racism is defined as cases which support discrimination and separatist violence, one race based on another being biologically inferior, and the assumption of a distance that exists between races (Henry & Sears, 2002). The concept of modern racism emerged after the 1970s because the occurrence of racism in the community is no longer welcome and considered to be politically incorrect. Modern racism is defined implicitly as a form of harboring negative thoughts of racism against minorities together with having a view that advocates racial equality (Gaertner & Dovidio, 2005).

The "other" who had previously been exposed to direct discriminatory behavior is now exposed to implicit exclusion. A study conducted in England on this manner examined whether or not the behavior of discrimination or prejudice had occurred against Gypsies in a discussion that took place on a social networking site (Goodman & Rowe, 2013). On the social network sites used in the study, Gypsies were described as immoral, tending to be criminal, and inhuman. Therefore, writers who had entered comments like this on the social networking site contrived justifications like this to legitimize violence or discriminatory behavior against Gypsies, as well as their exclusion from the community (Goodman & Rowe, 2013).

According to another study (Doherty & Augoustinos, 2008), the Tampa Incident, where a group of refugees was rescued by Norwegian shipping vessels and not taken to Australia, was analyzed in Australian printed media as a legitimization in public discourse. The main focus of analysis via national rhetoric is the presentation format of asylum seekers in the media together with the rhetoric of the nation. The analytical focus in a critical discourse study is how the minority is marginalized by nationalist rhetoric. One of the interesting aspects of the study is how in the press, people who come with the request for asylum are reflected as "boat people" rather than expressed as "refugees" or "asylum seekers."

Geographically, Israel's deportation of Africans is more closely affiliated with Turkey. Owing to Israel's exclusion policy, Sheen (2014), an independent journalist and filmmaker, tried to make an analogy of being a refugee clear in his essay entitled "African refugees in Israel: The plight of non-Jews in the Zionist state."

Another study examined the problems of Palestinian refugees living in refugee camps in Lebanon. Ibrahim (2008) indicated that Palestinian refugee camps established in Lebanon during the 1948 Arab-Israel Wars had the worst living conditions for a refugee camp; it denotes that Palestinians in the camps did not have citizenship and this excluded them from Lebanese society.

In the study performed by Baklacioğlu (2008), during the era when less refugees were being brought in compared to current numbers, under the theme of “the process of ‘otherizing’ the social sphere of refugees,” a majority of refugees coming from Somalia and Iraq were identified as a generally easy but hopeless people who were ethically incompatible, choosing full-paid work, being lazy, noisy, having no habits of cleanliness, and unable to sustain themselves. They were identified by officials in local government and staff at charitable organizations as being “an indigent domestic social burden sharing insufficient resources.”

Tolay (2011) indicated that the topic of refugees in Turkey was not a subject that had been discussed in political circles or among the public before the civil war in Syria. Tolay has identified six different discourses which sought answers to the following questions of how are refugees are perceived and how do perceptions in this direction influence policy. In this study, the concepts of refugee, asylum seeker, and immigrant were often used in place of each other. Therefore, these words should be assessed within this context as discourses, not for the semantic parsing of the words. “Hospitality rhetoric,” in order to be hospitable in terms of the nature of kindness, is credited to the attribute of the temporariness of a guest, which while positive, constitutes a negative situation. “Pity rhetoric” emphasizes the suffering and unjust situations of refugees. “Multiculturalism rhetoric” is envisaged as an historical source discourse. The concepts of tolerance and multiculturalism, aside from being believed to be remnants of the Ottoman period, are often times seen to be incongruous with real life. The national rhetoric of Turkey belongs to Turks and it is assumed that foreigners operate against Turkey. The “why here” rhetoric has been constructed on Turkey’s inability and lack of self-sufficiency. The rhetoric of “economic conditions” is constructed on damage to the economy and the way it raises unemployment; compared to other discourses, this one is less emotional and more from a materialistic framework. “Security” rhetoric is discussed from what is rarely encountered when compared to the West. “Rights” rhetoric, as only mentioned through the voice of experts, is described as being a human right, a right for refugees seeking asylum.

In Turkey, discourses during the time in which the *foreigner who doesn’t leave* (another name for asylum seeker or refugee) is not enrolled, while having the same aspects, acquire a different character, albeit partially, even if it is a reflex or a reaction.

In a study addressing the level of Turkey’s social acceptance on the issue of Syrians, a public opinion survey was conducted (Erdoğan, 2014). Through the survey, the “Syrians are our brothers” rhetoric was found to not be a sustainable situation for living with Syrians. Turkish community, while placing a cultural distance between themselves with Syrians, is said to have not withdrawn from granting them immediate citizenship. However, Turkish society is mostly opposed to the premise of sending

Syrians back because of the ongoing war. On the subject of Syrians, the brotherhood and sisterhood of religion, neighborliness, and the idea of supporting escape from persecution have been interpreted as a high level of social acceptance.

While a high level of social acceptance is mentioned, refugees, asylum seekers, and minorities have been subjected to similar problems in Turkey as have been experienced in many parts of the world.

In the report from the Human Rights Association (İnsan Hakları Derneği, 2013), when considering studies about Syrian asylum seekers, Circassian, Roman, and Christian communities were stated to have hesitations with respect to Syrians staying in camps. Some of the asylum seekers staying outside of the camps had been exposed to discrimination and social exclusion. Asylum seekers who can't speak Turkish also experience problems in arranging access to public services and social relationships.

In the Female Asylum Seekers Living Outside of Camps Report (İnsan Hakları ve Mazlumlar için Dayanışma Derneği, 2014), The Society of Interdependence for Human Rights and the Oppressed (MAZLUMDER), while indicating that according to socio-economic status some asylum seekers living outside of the camp are in very good conditions, another part is stated to live in conditions quite far removed from human needs.

In terms of gender, studies which examine the intersection of the situation of ethnic refugees and female identity (Crenshaw et al., 1991 as cited in Pittaway & Bartolomei, 2001) describe through case studies the discrimination that female refugees have been exposed to.

Despite the claim of refugees as threats, according to data from the Department of Public Security's General Directorate of Security (Anadolu Ajansı, 2013), Syrian refugees were seen involved at a rate of 33 in 1000 criminal events. Authorities indicated these were not of a nature that would threaten general public security.

The actions of asylum seekers for the most part are recognized as a problem of "security" and from this framework are subject to assessment (Kolukırmık, 2009). The press, and some politicians and social welfare institutions, have similarly expressed crisis and danger are inherent to the situation. The press's submission format, intermediary to the reflection of the arrival process of asylum seekers to society, tries to make clear in the eye of the public what kind of threat asylum seekers pose (Kolukırmık, 2009).

In Turkey, the notions of the widespread use of cyberspace dictionaries, which offer points of view and sharing opportunities similar to social networking sites, and "collaborative dictionaries," which result from forum mergers distinct from the classic dictionary, emphasize that concepts are not limited by technical meanings

written in books, but are reshaped by those who use and speak them (Sönmez, 2009). The contributor with the most users and first from the dictionaries is Ekşi Sözlük (Sour Dictionary). During its founding it started with 20 people, then after periodically recruiting writers it now has approximately 700,000 contributors. This period is known as the first generation of authors. The information entered into the dictionary does not have to be accurate or objective. The difference in generations, which had at first been an indication of hierarchy, was abolished as of 2010.

Collaborative dictionaries are designed for open discussion, continuance of the discussion, and conclusion in a suitable structure through consensus or dissociation. Collaborative dictionaries create an alternative media domain while also enabling discourses that cannot find a place in mainstream media to come to light. Nevertheless, the structure of cyberspace naturally mitigates the likelihood of encountering different ideas from the ideas held by the people who use it. More precisely, it shows that a person with one statement, being a member of a site with similar ideas, usually tends to read those pages. While writing comments, a conservative will be a member of a similar site, a liberal of a liberal site, and a Marxist of a Marxist site. This situation inevitably leads to polarization (Sunstein, 2007).

The main objective of this study is to see which descriptive repertoires are used while conversations in Turkey on “Syrian asylum seekers” are being formed. Therefore, cases discussed in little-censored or uncensored format from the dictionaries Ekşi Sözlük (Sour Dictionary) and Uludağ Sözlük (Uludag Dictionary) were preferred as they are widely used by participants in Turkey. As mentioned, while the collaborative dictionary authors are speaking of Syrian asylum seekers, the versions characterizing these will be discussed in the framework of the interpretive repertoires that took place using the critical discursive psychology approach.

Method and Analytical Framework

Analytical Method

From the traditional standpoint of discourse studies, a discriminating post embeds language or rhetoric to the center of analysis. One form of critical discourse studies is critical discursive psychology, which performs analyses on three basic concepts. The approach of critical discursive psychology has the objective of investigating the subject position of the formed discourse, the ideological dilemmas, and which interpretive repertoires were used as well as how accessible these interpretive repertoires (linguistic resources) were if they did exist (Arkonaç, 2013).

The focus of this study will include “interpretive repertoire” as imported to the concept of social psychology. Potter and Wetherell (1987), in their book *Discourse*

and Social Psychology, define the concept of interpretive repertoire as “a system of repeatedly-used expressions that are used for defining and interpreting an activity, case, or event.” In a sense, events are a way to understand a situation or objective within the same history that has been experienced or continues to be experienced. When looked at it from this direction, the language offered for constructing an object or event supplies diversity and ways of understanding to the speaker. One is forced to make a choice from the ways of interpreting the world due as one way will be more powerful compared to any other format for linguistic speakers. Thus, while one portion of construct shapes can be more accessible, other construct shapes would be difficult to access (Edley, 2001). From the repertoires, the main one constantly changes and transforms these constructs that entered into the process of mutual speech. Analysis of the construct that occurred during this ongoing transformation, as it is not universal, will not pass beyond local interpretation. In other words, it has been built within a context, and it is specific to that context.

On the methodological plane, if discourse studies are differentiated from traditional social psychology, they will also vary in sample selection. They give significance to meeting with people that represent different discourses by determining likely discourses rather than reaching many people (Çoker, 2012).

This approach, in contrast to the unfeasible nature of neutrality, paves the way for the formation of an interview environment that enables confrontation. Therefore, it prepares groundwork that will trigger repertoires or language resources that the participants will bring to the moment of interaction (Potter, 2012).

Data Collection Technique

The study data was obtained from Ekşi Sözlük and Uludağ Sözlük, the most-used collaborative dictionaries in Turkey, allowing access to different discourse repertoires whose opening title was relative to “Syrian asylum seekers.” In total, 1000 comments were read from Ekşi Sözlük with 100 internet pages and 10 comments on every page. These pages corresponded to 216 pages when transferred to size A4 sheets. Fourteen pages were read from Uludağ Sözlük for a total of 330 comments, with 25 comments per page except for the last page which only had 5 comments. When converted to A4 format, these pages total 59 sheets. More comments were cited from Ekşi Sözlük based on the page-to-page ratio for the dictionaries. Comments that were cited will be discussed within the framework of the interpretive repertoires that received analytical focus, so as to identify other versions that are in the sub-heading of critical discursive psychology.

Analysis Results

When analyzing the data from the citations obtained from the dictionaries, seven different interpretive repertoires were encountered. From the first repertoire of “threat,” two different forms of threats were identified for Syrian asylum seekers. In assembling the first one, asylum seekers were identified as the primary threat, and in the second one, asylum seekers were an intermediary of the primary threat. If several strategies were used, it was marginalized into the “other” repertoire. In the “Muslim” repertoire, the asylum seeker has been identified beyond the national identity, and is assessed on the same footing as the author of the collaborative dictionary using their Muslim identity being the supra-identity; for the “empathy” repertoire, asylum seekers are defined by considering the common ground of humanity. The “normative refugee” repertoire discusses depictions of an absolute refugee framework and where these asylum seekers are to be contained. Another method discusses asylum seekers over “internal displacement” or “non-internal displacement” as another immigrant or refugee. In the “problematic administration” repertoire, asylum seekers are discussed in the framework of victimization due to the ruling party’s improper policies that are inappropriate for the situation of these Syrian asylum seekers. In the last repertoire of “economic burden” the asylum seeker is defined as a person who is considered to be a burden that Turks don’t want to look after and is damaging to the economy.

Threat Repertoire

In this citation, asylum seekers are criticized as threats in two different ways. The first version constructs asylum seekers themselves as the personal threat; in the second one, the asylum seeker has been constructed in nature as inert, feeble-minded, and the tool of violence.

Active Threat: Is the situation of eliminating or reducing the possible likelihood of threats that are made to “the ability to make plans peacefully for the future.” Syrian asylum seekers, having been placed in southern provinces, are constructed as the threat themselves, not knowing the “why” they are in Turkey. In order for “a peaceful future” to occur on behalf of an “unknown purpose,” the physical settlements in Hatay province that are suitable for being terrorist structures have been imagined as a state of concern by one writer of *Ekşi Sözlük*. The discourse strategy of “the enemy among us” (Lynn & Lea, 2003) coincides with the construction of a threat that is present.

Disposed Threat:

“For Turkey to pass to the level of a religious state, they are the brainless sheep that have been imported in order to provide potential votes to the government.

edit: I should add, it is not only the potential votes. At the same time in the moment

of regime change, these fundamentalist rabid dogs will probably arm and swing over the secularists.” (Excerpt 2: 26.10.2013 / Ekşi Sözlük)

In this comment, the threat that is differentiated from other comments has not been constructed about simply one that threatens or one that is being threatened. In this one, the threat is constructed over three separate elements: that which threatens, that which is being threatened, and the vehicle of the threat. The author from Ekşi Sözlük has stressed that the actual threat is to be found in the government, and that the ones being threatened are the secularists and the Republic of Turkey’s current regime. Syrian asylum seekers have been made feeble-minded, being the “brainless sheep brought in” as in the phrase of brainless sheep brought in for the purpose of providing potential votes to the government. In other words, the buyers and sellers are objectified as the threat. Thus emerging from the element of actual threat, this process of being brought in is positioned as the intermediary tool of the threat.

Other Repertoire

Participant dictionary writers have marginalized asylum seeker by using various strategies. The first of these is to humiliate them by endowing them with negative qualities and dehumanizing them, thus preparing the ground for them to be deserving of ill-treatment. The second is “otherizing” by marginalizing them through fiction with negative differences. Another form of “otherizing” is shaped to be constructed as punishment; the internal “other” fictionalizes as it negatively assimilates with the external “other;” namely, at the same time as the internal other is at the forefront with the negative characteristics of the asylum seeker.

The catchphrase “don’t f%\$#ing come, you bear!” from the movie *Feyzo, the Polite One* (1978), was used by one of Ekşi’s authors. It is a sentence that an urbanite said to Feyzo in the movie directed by Atıf Yılmaz. Therefore, the author has co-substantiated the “other” against the more modern and democratic Turkey via the character reference in the previous sentence. Feyzo had migrated from his village to the city and “couldn’t know” what was necessary in the city. The conditions for being a refugee have been taken from the refugees’ hands with the phrase “pathetic display,” devalued with the expression “war victims,” dehumanized with the expression “vermin swarm,” deemed unqualified with the expression “unemployed,” and fictionalized that they are prone to crime with the expression “criminal case.”

Muslim Repertoire

In this repertoire, refugees are defined through the supra-identity of Muslim, namely, a more inclusive understanding of nation. Again, an internal “other” was fictionalized in a similar way to the “other” repertoire.

“under the heading of Fascists of the Turkish Left, Eklemettinci recalls that Muslims are my brothers and sisters.” (Excerpt 6: 07/13/2014, Ekşi Sözlük).

The author defines himself and asylum seekers through the concept of Muslim and brotherhood; people who have equal rights through the fictionalization of an internal other in the “Fascists of the Turkish Left” quote.

“Of course we will stand beside the oppressed; we will be ‘Ansar’ but the state must take measures. It will not like this.” (Excerpt 7: 04/25/2015, Uludağ Sözlük).

“Ansar” is used in this quote to describe the people who became Ansar (the people of Medina) and shared their belongings with the ones who came during the migration from Mecca to Medina in the first days of Islam. In this last quote, it has been emphasized that assistance should not be anticipated from only the public, as was the case of Mecca and Medina, but also from the state.

Empathy Repertoire

Collaborative dictionary writers have been looking for a common denominator by inviting other authors to the ground of “humanity” and questioning what their position would be if a civil war like in Syria was experienced in Turkey.

“The speaker’s head is apparently scrambled. Let me remind you that they are human!

Tomorrow, tanks and vessels may come to the place where you eat sunflower seeds and drink beer, to the roads where you walk with your lover, and they may bomb there. Then you would become a ‘parasite’ in another country. Let’s see if you would think the same thing.

To hell with your conscience!” (Excerpt 8: 09/26/2013, Ekşi Sözlük)

This author has drawn asylum seekers and people from Turkey to the same ground together by reminding the person who the author was referring to with the quote “The speaker’s head is apparently scrambled” that asylum seekers are also human. The author describes a normal situation in the city and emphasizes that it would be impossible for Turks, doing the things that are expected of them in war, to be thought of as asylum seekers who have been shoved out, as normative refugees, as marginalized, or being menaced on the online dictionary. The author does this by appreciating the realization of a situation in Turkey similar to the war in Syria. The attitude that asylum seekers don’t belong to this region is emphasized by other authors while writing “parasite” in the online dictionary in quotation marks, reminding the reader of this each time they fictionalize another expression by using parasite rather than asylum seeker.

Normative Refugee

In the “normative refugee” repertoire, a refugee is signified by how they are defined through requirements or while displaying what they have become; Syrian asylum seekers have been referred to by the perception of what they have become.

“They are a group I can’t make sense of. I’m thinking now, if I go to a country as a refugee because of problems in my country, hell, I’d be a bit embarrassed! I would try to live inconspicuously in a corner. Consider the psychology of guests. Look at them. I see they are more relaxed than us, roaming around, shouting and disturbing people without hesitation.” (Excerpt 9: 06/08/2014 Ekşi Sözlük).

The author has constructed the criteria for being a refugee as being slightly embarrassed and living invisibly some place without drawing any attention. Hence, “to be a guest” can be defined as sitting at home in the room reserved for them, using the available space with the landlord’s permission, and standing in permitted spaces when possible.

Administration Problem

In the “administration problem” repertoire, collaborative dictionary writers describe the governmental immigration policy as deficient, putting asylum seekers in the position of the victim. This repertoire is only found on Ekşi Dictionary.

“The government is a shame of humanity. You can’t help people inside the border while receiving this number of asylum seekers. Shoot, the arrogance, leaving them to fight for their life on the streets and in parks. As a last written note, these people can be living in the streets blind and lame, but the winter months are ahead of us. In short, it is your shame, my shame, and Turkey’s shame to leave these families with children and babies to their death.” (Excerpt 11: 07/17/2014, Ekşi Sözlük).

The author refers to the struggle for survival on the streets as an administration problem, representing the problem not as living in the streets, but because the state took in this number of refugees, quoting “you can’t help people inside the border.” The author expressed that the problem will grow with winter, creating a conflicting situation by noting that to leave these people to their death is a shame for the country. It is conflicting because both cases of receiving and not receiving asylum seekers results in leaving them to their deaths. Finally, asylum seekers have been described here as victims of the government’s immigration policy.

Economic Burden

In this repertoire, which can be described as an economic burden or problem, Turks are faced with the situation of their relatively good opportunities worsening with the

influx of asylum seekers, and this comes across as a story of Turkey's opportunities being extorted.

"252. They are people who damage Turkey's economy every day. 1.5 million people have come. Come on, friend! I'm also a people person, but refugees like them cause my people to lose their jobs because they get hired so cheaply, as if the food they take is not enough," (Excerpt 12: 10/05/2014, Uludağ Sözlük)

In this excerpt, the responsibility of being hired cheaply has been placed on asylum seekers. They have to work in this case because of adverse conditions that were brought on by the war. The sentence "refugees like this cause my people to lose their jobs because they get hired so cheaply," which takes responsibility away from the employers who are hiring cheaply. Therefore, responsibility for these problems belongs to the workers who have been forced to work cheaply, not the employer. This definition of asylum seeker takes the form of "one who damages the economy."

Results and Discussion

In this study, seven different repertoires were mentioned in constructing conversations in Turkey related to Syrian asylum seekers. Firstly, Ekşi Sözlük authors identified two forms for the "threat" repertoire to justify why Syrian asylum seekers should not be in Turkey. In the first situation, asylum seekers are constructed as the threat itself, while in the second threat element, the asylum seeker is constructed as an object of the threat. Syrian asylum seekers have been constructed as the source of the threat through the "caste" dimension, whereas they have been constructed as tool for a government that has the danger of bringing a "sharia regime" through the dimension of "ancient fear."

Syrian asylum seekers have been constructed as ones who eliminate the "possibility to make plans for the future in a peaceful way," set up as inherently outside of the norm, "continually starting trouble," "with the potential to start trouble," and as an external threat in the line of a "vague objective." They are a threat in and of themselves. Asylum seekers, who have been made feeble-minded and have been objectified, have also been made instrumental in a few different ways for achieving the objectives of the ruling party by the collaborative dictionary writers. On one hand, asylum seekers have been fictionalized as the main source of threats in Turkey. On the other hand, they have been fictionalized as ones who speed up the process of "Arab-ization," as well as a group that the ruling party uses for a tool in disrupting the country's internal dynamics and demographic chemistry in order to Islamize it.

Aside from these, the new racism has been constructed as a threat by creating a context that is a negation of the “other,” a form of racism that is a new version made about the “other” (Cashmore, 2004). Pointing out the comments that have been made about asylum seekers shows the framework of racism and how asylum seekers have been turned into a threat in various ways. Thus, collaborative dictionary writers who direct negative claims like this against asylum seekers form justifiable grounds and offer reasonable justifications.

The new racism discourse “highlights the differences of others,” and these differences are mostly negative (Cashmore, 2004). Collaborative dictionary writers have been “otherizing” asylum seekers through humiliation, marginalizing them by negating their differences, making them appear feeble-minded as in *imported brainless sheep*, excluding their human qualities with expressions like *rabid dogs*, and placing them in an inferior position. In the construction of the “other,” differences were highlighted by forming a distance to all Arabs in the region through the use of the Arab identity, their greater identity beyond being Syrian.

The “other” description was constructed by emphasizing that asylum seekers do not have the appropriate qualifications for adapting to this environment they have joined. The self-identification of the collaborative dictionary writer as a non-villager appealed to others with the expression “Don’t f%\$#ing come, you bear!” which was used in the movie *Feyzo, the Polite One* (1978) during a conversation between a city dweller and one who had come from a village. The expression “A more modern, more democratic Turkey” explains the qualities that urbanites are able to experience; it comes from the comment shared by a dictionary author. In another excerpt, “they are trying to be like us” was defined. The author constructed “we” for accessibility here, as well as using the description of the other. In a sense, this usage can be understood to mean “they (Syrian asylum seekers) can’t be us.”

Another common factor in the threat construct is that by creating an “other” inside these quotations from the authors, it defines the Syrian asylum seekers as this “other.” The other created inside these comments places the asylum seeker against the anti-asylum seeker; the stance of others in support of asylum seekers is highlighted as having an “ox mentality.” Consequently, as one with an “ox mentality” will make decisions considerably removed from reason, it becomes necessary to not rely on their word. In this direction, “ox mentality” is constructed in the form of pro-government; namely, its meaning is equipped with characteristics such as incapable. In this way, these people will not have jobs that require skills. Inside this, the author, who himself is against Syrian asylum seekers, accepts the “other” and the “ox mentality” as unqualified. In this situation, due to a lack of social security, Syrian refugees have no other choice but to accept low wages, which seizes the internal “other’s” work

and constructs them as “unqualified staff.” Established in this train of logic is the conclusion that supports the power of the author’s decisions: because of the votes of unskilled voters, workers will lose their jobs. From this equation, it is understood that when the author changed the subject, the result stands out that he will not be the one who pays the cost, because the decision given by the qualified one is “true.” As a result, the “other has been constructed into a discriminatory discourse.

Asylum seekers in the “Muslim” repertoire are defined in accordance with the attitude that forces one to take the side of asylum seekers, using concepts that belong to the terminology of Islamic history, or through the identity of being Muslim, the inclusive identity. The authors in the previous “other” repertoire distanced themselves from the asylum seeker through the construct of the inner other; the authors of the “Muslim” repertoire have approximated themselves to the asylum seeker through an inner “other” identity construct. “Muslim” identity was not directly used; however, the word “Ansar,” which belongs to the terminology of Islamic history, again points to the same identity. The word “Ansar” indicates that “we” as Muslims should stop where we are and see what sort of attitude is inside. The concept of “Ansar” which was used in the comments can occur under the same identity without the need to fictionalize any other internal “other.”

In the “empathy” repertoire, authors who constructed for Turkey a civil war resembling the one in Syria still bring queries that are not applicable to what is required; the other authors have imposed “otherization,” threatening and marginalizing Syrians as asylum seekers.

With the words “people first,” we encounter an approach based on the right to life, bringing every indication that ethnicity is not what matters. The common ground of being created human is brought forward a little above national identity.

Another conceptualization of this repertoire changes place with the concept of asylum seeker as a “parasite.” Its use for people was deemed unnecessary and this unwanted concept was referred for mediation to other reviewers. In this context, the author, who had previously commented “consider a war like this in Turkey,” proposes thinking as if they were the refugees seeking asylum. This concept is also about considering what the Syrian asylum seekers are exposed to as opposed to holding an attitude against the asylum seeker. Accordingly, the author wanted the other authors who had written negative comments to see the facts of asylum as well as their own attitudes.

Asylum seekers, according to the absolute definition of asylum seeker in the “requirements” repertoire, have been defined as either being the effort to comply with the criteria for the absolute asylum seeker, or relatively as “what they are.” The author constructs existence as being absolute by locating the subject through the

definition of “requirements.” This construct does not fit the mold of Syrian asylum seekers, nor can it. With the other form of “requirements,” instructions for asylum are constructed on others outside of the Syrian asylum seeker.

The statement “guest psychology” in the “requirements” repertoire emphasizes that they will never have the same rights as the locals, and how long they will stay and what attitude they exhibit needs to be determined together.

One of the striking aspects of this repertoire, while the struggle to “be together” is appreciated, the recognition of Syrian asylum seekers’ “right” to be here is not appreciated enough. We did not leave our country in the War of Independence. This makes it impossible to understand those who left their country in the Syrian civil war, distancing us from appreciation. This is the kind of attitude that is exhibited here. No matter what, the situation of the Syrian asylum seekers will not mean a thing, because they have already lost coming here.

In the repertoire of “Administration Problem,” asylum seekers are constructed as victims of immigration policy and the ruling party. The authors in this repertoire express that the ruling party cannot cope with the number of asylum seekers received in the country, and providing opportunities for them would create hardship. Therefore, this is a situation of being left to die. However, to not receive asylum seekers in Turkey creates the conflicting understanding in practice is equally related to leaving them to die. This is because, taking the case in Turkey, death is inevitable for the ones who are in war (there is no where to flee to). In both cases, it would be relatively good in terms of accepting asylum seekers who have already claimed asylum, though hosting them is a disadvantage. The ruling party’s behavior has been interpreted through the higher concept of “shame of humanity.” Additionally, examination of “bringing the sharia regime” and “unfavorable conditions of asylum seekers” on the same plane is problematic and should be a separate discussion.

In the “economic burden” repertoire, the author indicates that his concerns are not unfounded, and he has constructed this repertoire against asylum seekers by offering reasonable grounds to protect the rationale of his position. The author has rejected racism with this attitude, achieving a number of social, economic and political gains (Billig, 1988 as cited in Every & Augoustionos, 2007). The author is able to distance himself from the guilt of “prejudice” that could be directed at a party.

Gender roles give direction to the participation of women (housework, the more passive areas) and men (outside, more active areas) in the social division of labor (Çıtak, 2008). When looked at from this point of view, women are the ones who are more passive and less able to fight. For women, the elderly, and children to be placed in a position of being unable to fight removes them as a threat. Therefore, the fear that is a source of the

desire to construct an identity and lean towards escape from anxiety puts the young man in a position that he should not be in by making him a threat (Langman, 1998 as cited in Howard, 2000). Thus, the identity of the young male is polarized through the identities in Turkey and is brought forth as a threat to the existence and continuity of the author's own identity. Except for this, the right to be impartial towards the young man pushed out of his drawn environment has been deprived.

Yücebaş (2015) states that the Syrian identity has been highlighted in events hosted negatively in the local news situated in Gaziantep, one of the border provinces where Syrian asylum seekers have been living; the cause and subject of violent events that have happened are ambiguous. As is seen in the proverb "neither Damascus' sugar nor an Arab's face," the right-brained information that feeds the hatred of Syrians is quite apparent. Ekinci (2015) has summarized being Arab in the average nationalist perception as follows: "one who struggles in the darkness of the Medieval Age and is always doomed to remain historically behind modernization;" he also specified that there is enough material already present in society for feeding the hatred of Arabs.

The results from the findings show that support, whether for asylum seekers or for war victims, has been discussed through the intersection of identity posed by the political motivations of the asylum seeker rather than the individual (Langman, 1998 as cited in Howard, 2000). Therefore, the assessment of the issue of the person shows the effects of political attitudes. However, when viewed this way, discourses on foreign policy retain wide coverage. For this reason, an interdisciplinary study is needed. The limitation of this study is that it only focused on two different platforms on social media. It certainly needs a larger database.

When the findings are looked at from another perspective, asylum seekers are put inside a negative frame; they are in a sense constructed as bad. According to Islam, a person can reach the same level as an angel or fall down to the same level as an animal. In Chinese philosophy, a person is considered as one who hosts opposite poles inside themselves according to yin-yang. In this context, people are offered the opportunity to host good and evil inside themselves. In these findings, neither the "other" nor the asylum seeker who is a threat is given the opportunity to host these opposites or to choose. In other words, they are innately bad. Even if some collaborative dictionary writers permitted baptism, it would not be possible for some to be cured. In this manner, the relation between being inherently bad with the construct of bad, the treatment that those who are bad deserve, and discrimination under the heading of refugee can all be topics for future studies.

Kaynakça/References

Anadolu Ajansı. (2014). *Suriyelilerin adli olaylara karışma oranı on binde 33*. <http://www.aa.com.tr/tr/turkiye/391660--suriyelilerin-adli-olaylara-karisma-orani-on-binde-33> adresinden 19 Eylül 2015 tarihinde edinilmiştir.

Arkonaç, S. (2013). Söylem analizi. Psikolojide araştırmalar ve yöntem tartışmaları. *Eleştirel Psikoloji Bülteni*, 5, 39–53.

Baklacioğlu, N. Ö. (2008). *Hayır kurumlarında mültecinin yeniden inşası: Uluslararası sosyal aktörden sadakanın nesnesine*. <http://www.sosyalhaklar.net/2009/bildiri/baklacioglu.pdf> adresinden edinilmiştir.

Cashmore, E. (2004). Racist discourse. In E. Cashmore (Ed.), *Routledge encyclopedia of race and ethnic studies* (pp. 351–355). London, UK: Routledge.

Çelik, C. (2013). Suriye’de İç Savaş nasıl başladı. *Vatan Gazetesi*. <http://www.gazetevatan.com/suriye-de-ic-savas-nasil-basladi--538013-gundem/> adresinden 15 Mayıs 2015 tarihinde edinilmiştir.

Çıtak, A. (2008). *Kadınların çalışmasına yönelik tutum: Cinsiyet, cinsiyet rolü ve sosyoekonomik düzeye göre bir karşılaştırma*. acikarsiv.ankara.edu.tr/browse/4122/4600.pdf adresinden edinilmiştir.

Çoker, Ç. (2012). Bir cinayet, ‘tehdit’ ve ‘biz’: Bir açıklayıcı repertuar çalışması. S. A. Arkonaç (Ed.), *Söylem çalışmaları içinde* (s. 33–58). Ankara: Nobel Kitap Yayınevi.

Dağlıoğlu, E. C. (2014, 28 Temmuz). 10 soruda Suriyeli mülteciler meselesi. *Agos Gazetesi*.

Doherty, K., & Augoustinos, M. (2008). Protecting the nation: Nationalist rhetoric on asylum seekers and the Tampa. *Journal of Community & Applied Social Psychology*, 18(6), 576–592.

Edley, N. (2001). Analysing masculinity: Interpretative repertoires, ideological dilemmas and subject positions. In M. Wetherell, S. Taylor, & S. J. Yates (Eds.), *Discourse as data a guide for Analysis* (pp. 189–228). London, UK: Sage.

Ekinci, Y. (2015). Misafirlik dediğim üç gün olur!: Suriyeli sığınmacılar ve sosyal dışlanma. *Birikim*, 311, 48–54.

Erdoğan, M. M. (2014). *Türkiye’de Suriyeliler: Toplumsal kabul ve uyum araştırması*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Göç ve Siyaset Araştırmaları Merkezi. <https://data.unhcr.org/syrianrefugees/download.php?id=8228> adresinden edinilmiştir.

Every, D., & Augoustinos, M. (2007). Contemporary racist discourse: Taboos against racism and racist accusations. In A. Weatherall, B. M. Watson, & C. Gallois (Eds.), *Language discourse and social psychology* (pp. 233–254). Hampshire, UK: Palgrave Mcmillan.

- Fuat, S. (2013). *Suriye İç Savaşı'nın bölgedeki etkileri*. http://marksist.net/selim_fuat/suriye_ic_savasinin_bolgedeki_etkileri.htm adresinden edinilmiştir.
- Gaertner, S. L., & Dovidio, J. F. (2005). Understanding and addressing contemporary racism: From aversive racism to the common ingroup identity model. *Journal of Social Issues*, 61(3), 615–639.
- Goodman, S., & Rowe, L. (2013). Maybe it is prejudice... but it is not racism: Negotiating racism in discussion forms about Gypsies. *Discourse & Society*, 25(1), 32–46.
- Güçtürk, Y. (2014). İnsanlığın kaybı; Suriye’de ki İç Savaş’ın insan hakları boyutu. Ankara: Siyaset Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı. http://file.setav.org/Files/Pdf/20140206131417_insanligin-kaybi-suriye-pdf.pdf adresinden edinilmiştir.
- Henry, P. J., & Sears, D. O. (2002). The Symbolic Racism 2000 Scale. *The International Society of Political Psychology*, 23, 253–283.
- Howard, A. H. (2000). Social psychology of identities. *Annual Review of Sociology*, 26, 367–393.
- Ibrahim, J. (2008). The discrimination against Palestinian refugees living in Lebanon. *Palestine-Israel Journal of Politics, Economics and Cultures*, 15(1/2), 83–90.
- İçişleri Bakanlığına bağlı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü. (2013). 6458 Sayılı Yabancılar ve uluslararası koruma kanunu. *Resmî Gazete* <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/04/20130411-2.htm> adresinden 11 Nisan 2015 tarihinde edinilmiştir.
- İnsan Hakları Derneği. (2013). *Yok sayılanlar; Kamp dışında yaşayan Suriye’den gelen sığınmacılar; İstanbul örneği*. İstanbul: Yazar.
- İnsan Hakları ve Mazlumlar için Dayanışma Derneği. (2014). *Kamp dışında yaşayan Suriyeli kadın sığınmacıların raporu*. <http://panel.stgm.org.tr/vera/app/var/files/m/a/mazlumder-kamp-disinda-yasayan-suriyeli-kadin-siginmacilar-raporu.pdf> adresinden edinilmiştir.
- Kolukırmık, S. (2009). Mülteci ve sığınmacı olgusunun medyadaki görünümü: Medya politiki üzerine bir değerlendirme. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(1), 1–20.
- Lynn, N., & Lea, S. (2003). A phantom menace and the new Apartheid: The social construction of asylum-seekers in the United Kingdom. *Discourse & Society*, 14(4), 425–452.
- Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi (ORSAM). (2013). *Reyhanlı’da Suriyeliler ile söyleşiler – VI*. (Rapor No: 179). http://www.orsam.org.tr/en/enUploads/Article/Files/20131217_179%20ing.pdf adresinden edinilmiştir.
- Özekin, M. K., & Akkaş, H. H. (2014). An empirical look to the Arab Spring: Causes and consequences. *Alternatives Turkish Journal of International Relations*. Retrieved from <https://www.ciaonet.org/attachments/27513/uploads>

- Pittaway, E., & Bartolomei, L. (2001). Refugees, race, and gender: The multiple discrimination against refugee women. *Refuge: Canada's Journal on Refugees*, 19(6), 21–32.
- Potter, J. (2012). Re-reading discourse and social psychology: Transforming social psychology. *British Journal of Social Psychology*, 51, 436–455.
- Potter, J., & Wetherell, M. (1987). *Beyond the attitudes and behavior: Discourse and social psychology*. London, U.K.: Sage.
- Sheen, D. (2014). *African refugees in Israel: The plight of non-Jews in the Zionist state*. The Jerusalem Fund For Education and Community Development.
- Simmel, G. (1908). On individuality and social forms; The stranger. In D. N. Levine (Ed.), *The heritage of sociology* (pp. 143–150). Chicago & London: The University of Chicago Press.
- Sönmez, Z. (2009). İnternette sözlük furçası. <http://www.on5yirmi5.com/haber/bilim-teknoloji/teknoloji-firmalari/5143/internette-sozluk-furyasi.html> adresinden edinilmiştir.
- Sunstein, C. R. (2007). Neither Hayek nor Habermas. *Public Choice*, 134, 87–95.
- Tolay, J. (2011). Türkiye’de mültecilere yönelik söylemler ve söylemlerin politikalara etkisi. İltica, Uluslararası Göç ve Vatansızlık: Kuram, Gözlem ve Politika içinde (s. 201–214). Ankara: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği Yayınları.
- Türkiye Stratejik Araştırma Enstitüsü. (2010). *Türkiye dış politikasında eksen kayması*. http://www.turksae.com/sql_file/382.pdf adresinden alınmıştır.
- Tüysüzöğlü, G. (2012, 11 Temmuz). Dış politikamızın ekseni değişen uluslararası sistem. *Yenişafak*. <http://yenisafak.com.tr/yorum-haber/dis-politikamizin-ekseni-degis-en-uluslararasi-sistem-11.07.2012-388112> adresinden edinilmiştir.
- United Nations High Commissioner for Refugees. (2015). *Syrian refugees. Inter-agency regional update*. Retrieved from <http://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/Syrian%20refugee%20crisis%20Inter-Agency%20Regional%20Update%2020150205.pdf>
- Yücebaş, M. (2015). Gaziantep yerel basınında Suriyeli imgesi yeni taşranın yeni suskunları: Suriyeliler. *Birikim*, 311, 38–41.



Değerlendirmeler

Reviews

Politik Üyeliğin “Öteki” Yüzü: Mülteciler, Sığınmacılar, Göçmenler ve Yabancılar

Abdül Samet Çelikçi^a

Ötekilerin Hakları: Yabancılar, Yerliler, Vatandaşlar
Seyla Benhabib
 İstanbul, 2014, İletişim Yayınları, 242 sayfa

Dünya genelinde bilhassa da Orta Doğu coğrafyasında göçmen, mülteci, sığınmacı, yabancı veya daha genel anlamı ile öteki olmanın bedeli çoğu zaman oldukça ağır olmaktadır. Öteki olmaktan kaynaklı oluşan trajik tablo ise her geçen gün biraz daha yakıcı hâle gelmektedir. Seyla Benhabib’in verili ulus devletler sistemi içerisindeki egemen devletlerin göçmenlere, sığınmacılara, mültecilere ve yabancılara dönük politikalarını ve uygulamalarını *vatandaşlık* (politik üyelik) kavramının sınırlarını zorlayarak tartıştığı bu kitabı, son dönemde ortaya çıkan trajik tablonun bir nebze olsun iyileştirilebilmesi için oldukça zihin açıcı bir nitelik taşımaktadır.

Benhabib, beş bölümden oluşan kitabının birinci bölümünde (s. 35-57), Immanuel Kant’ın *Kozmopolit Hak* kavramının yeniden bir okumasını yapmaktadır. Bu bölüm dâhilinde yazar yabancılara dönük olan, Kant’ın *konukseverlik* ve *geçici ikamet* olarak tanımladığı hakları ele almakta ve bunu bir kalkış noktası yaparak geçici ikamet hakkı sahibinin politik üyelik hakkına evrensel ahlaksallık bağlamında bir insan hakkı olarak yaklaşılması gerekliliğini tartışmaktadır. Yazar ikinci bölümde (s. 59-79), Hannah Arendt’in *haklara sahip olma hakkı* ifadesinden hareketle *insanlık hakkının* önemini açıklamaktadır. Bu bölümde yazar, ulusal egemenlik ve evrensel insan hakları arasındaki gerilimi tartışma konusu yaparak ulus devletler sisteminin çelişkilerini ortaya koymaya çalışmaktadır. Ulus devletlerce yaratılan sığınmacılar, azınlıklar, uyruksuzlar ve

a (✉) Muş Alparslan Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, Merkez 49250 Muş
 Elektronik posta: sametcelikci@hotmail.com & as.celikci@alparslan.edu.tr

yersiz yurtsuzlar gibi insan kategorilerinin sorunlarının ancak evrensel insan haklarının geniş biçimde uygulanması ile çözülebileceğini savunmaktadır. Yazar, göç hareketleri üzerine yoğunlaştığı üçüncü bölümde (s. 81-138) John Rawls'ın *kapalı toplum* modelinin eleştirel bir tartışmasını yapmaktadır. Bu çerçevede de devletlerin katı göç ve göçmen politikalarını eleştiren yazar, bu bölümde liberal demokrasilerde sınırların geçirgenliğinin ülkeler için bir tehdit değil aksine demokratik açıdan bir zenginlik olduğu görüşünü savunmaktadır. Dördüncü bölümde (s. 139-177) vatandaşlık kavramının geçirdiği dönüşümleri inceleyen yazar, vatandaşlık kavramını temel insan hakları ile ilintili bir biçimde ele almakta ve ayrıca pratik olarak Avrupa Birliği vatandaşlığını incelemektedir. Bu doğrultuda vatandaşlığa kabule hiçbir şekilde izin verilmemesini veya bunun çeşitli nedenlerle kısıtlanması gibi uygulamaları üyeliğe ilişkin insan hakkı ihlali olarak değerlendirmektedir. Yazar, kitabının beşinci ve son bölümünde (s. 179-219) *demokratik yineleme* kavramına odaklanmaktadır. Fransa ve Almanya'da gerçekleşen ve yabancılara dönük hak sınırlandırmalarının (başörtüsü ile okula girme, başörtüsü ile ders verme ve uzun süreli yabancı mukimlerin oy kullanma haklarının yasaklanması gibi) yaşandığı üç ayrı olay ve bu olayların çözüme kavuşturulması üzerinden demokratik yinelemeler sürecinin önemini ortaya koymaktadır.

Benhabib, kitabına *uluslar ötesi göçlerin* liberal demokrasilerin yapısal ikilemini ortaya koyduğunu tespit ederek başlamaktadır. Bu ikilem, bir yanda *egemen ulus devletlerin özbelirlenim* iddiaları ve diğer yanda ise *evrensel insan haklarına bağlılık* ilkesinin yaratmış olduğu ikilemdir (s. 12). Bu noktada, kendi önerisinin ne devletin sonu ne de dünya vatandaşlığı olduğunu ve Kantçı *kozmpolit federalizm* geleneği izlediğini ifade eden yazar, üyelik sorunlarına adil dağıtım eksenli çözüm arayan yeni Kantçı teorilerden farklı olarak, *adil üyelik* odaklı bir yaklaşım geliştirmeye çalışmaktadır. Yazara göre, adil üyelik “mültecilerin ve sığınmacıların ilk kabul için yaptıkları ahlaki talebin tanınması; göçmenler için geçirgen bir sınır rejimi; ulusal haklardan mahrum etme ve vatandaşlık haklarının kaybına karşı ihtiyati tedbir; her insanın ‘hakka sahip olma’, yani, tüzel kişi olma hakkının korunması” gibi temel hakları içermektedir. Bu haklar, politik üyelik statülerine bakılmaksızın, geri alınamaz bir nitelik taşımakla birlikte, *adil üyelik*, belirli şartları karşılayan yabancılara vatandaşlık hakkının verilmesini gerektirmektedir. Ayrıca, daimi olarak vatandaşlıktan çıkarma uygulamasının, liberal demokratik bir insan topluluğu kavrayışıyla uyumadığını belirten yazar, bunun temel bir hakkın ihlali olduğunu vurgulamaktadır (s. 13-14).

Öte yandan, yazar, kitap boyunca *göçmenler*, *mülteciler*, *sığınmacılar* ve *yabancıların* hukuki statüleri ve vatandaşlık haklarına ilişkin Kant'ın *kozmpolit federalizminden* Arendt'in *haklara sahip olma hakkına* ve Rawls'ın *halkların yasasına* kadar oldukça önemli felsefi ve teorik tartışmalar yürütmektedir. Bu felsefi ve teorik tartışmalar zaman zaman okuyucuyu asıl bağlamdan uzaklaştırır gibi olsa da kitabın temel savunusu için önemli bir zemin hazırlamaktadır.

Küreselleşmenin dünyanın her yerindeki insan topluluklarının birbirine olan bağımlılığını artırdığının, yeni temsil alanları ve dinamikleri yarattığının altına çizen yazar, *toprağa bağlı ve kültürel kimlik* ilişkisine dayandırılan üyelik biçimlerinin yetersiz olduğuna vurgu yapmaktadır. Buradan hareketle, kitap boyunca Kantçı bir çizgide *ahlaki evrenselcilik* ve *kozmopolit federalizm* için talepte bulunmaktadır. Merkeze liberal demokrasileri koyarak *Batı merkezci* bir yaklaşım içerisinde olmasına ve zaman zaman fazlasıyla teorik ve felsefi bir tartışma yürütmesine karşın Benhabib, kitap boyunca ötekilerin haklarına ilişkin oldukça önemli ve somut önerilerde bulunmaktadır. Örneğin, açık değil *geçirgen* sınırları savunmakta, mültecilere ve sığınma hakkı arayanlara *ilk kabul hakları* uygulanmasını ve bu ilk kabulün *tam üyeliğe dönüşme hakkının* olmasını istemekte ve vatandaşlığa kabulü düzenleyen yasaların *insan hakları* ilkelerine uygun olması gerektiğini belirtmektedir. Bunun yanı sıra, egemen halkların vatandaşlığa kabule izin vermemelerine ve aralarında yaşayan yabancıların vatandaşlığının önüne hukuki birtakım engel koymalarına karşı çıkmaktadır.

Benhabib’in bu kitabında, uluslar ötesi göçler neticesinde ortaya çıkmış olan mülteci, sığınmacı, göçmen ve yabancı gibi insan kategorilerinin hukuki statülerine ve kendilerine egemen ulus devletlerce tanınan hakların *yetersizliğine* dikkat çekmektedir. Bunun yanı sıra, yürüttüğü teorik ve felsefi tartışmalar ekseninde Kantçı bir çizgiden kozmopolit federalizm talebinde bulunmaktadır. Dahası, yine bu çerçevede bugün öteki olarak adlandırılan insanların mevcut hukuki statülerinin iyileştirilmesi, vatandaşlık haklarından mahrum bırakılmamaları, iltica ve sığınma haklarının düzenlenmesi ve bulundukları ülkedeki siyasal hayata katılmalarının önünün açılması gibi konuları temel insan hakları çerçevesinde ele alarak devletlerce uygulanması hiç de zor olmayan somut öneriler sunmaktadır.

Seyla Benhabib, İstanbul doğumludur. Yale ve New Haven üniversitelerinde çalışarak doktorasını 1977’de tamamlamıştır. ABD Yale Üniversitesinde profesördür. Siyaset bilimi ve felsefesi alanında çalışmaktadır.

Göç Araştırmalarına Eleştirel Bakışlar: Dünden Bugüne Göç Araştırmaları

Kübra Hıdıroğlu Alarçin^a

Critical Reflections in Migration Research: Views from the North and the South
Edited by Ahmet İçduygu-Ayşem Biriz Karaçay
İstanbul, 2015, Koç University Press, 178 pages

Göç, insanlık tarihi kadar eski bir olgudur. Uluslararası göç hareketleri, dünyada ekonomik, siyasi ve kültürel şartların değişmeye başladığı 19. yüzyıl ile tarihlendirilebilir. Ancak göç üzerine yapılan araştırmaların bu tarihlerden yaklaşık yüzyıl sonra 20. yüzyılın ortalarından itibaren ivme kazandığını söylemek mümkündür. Araştırmalar başlarda politik sebepler dolayısıyla devletlerin kontrolü altında yürütüldüğü için yeterli derecede açık ve objektif değildir. Ancak araştırmaların bu özelliklerinin zamanla hem perspektif hem de yöntem açısından daha olumlu yönde değişiklik gösterdiğini söylemek mümkündür. Özellikle pek çok araştırmanın (ki bugün hâlâ belli oranlarda geçerliliğini koruyarak) “gelişmiş” Batı perspektifinden dile getirildiğini görmek mümkündür.

Bununla beraber göç araştırmalarında dünyanın ekonomik, siyasi ve kültürel değişimine bağlı olarak her dönem farklı grupların –örneğin Sanayi Devrimi sonrası işçi göçleri- “popüler” hâle geldiği görülmektedir. Bu durum, her ne kadar şartların değişimine paralel olarak olağan bir yönelim gibi görünse de “dünyanın hangi yöne döndüğü” ile yakından ilgilidir. Bu noktada temel sorular şu şekilde formüle edilebilir: Uluslararası göç meselesi bakımından “dünyanın hangi yöne döndüğünü” belirleyen nedir? 20. yüzyıldan itibaren göç tiplerindeki ve dolayısıyla göç araştırmalarındaki değişiklikler nasıl açıklanabilir? Kuzey ve güney yarımküre arasında göç araştırmaları, kavramları ve perspektifleri açısından hangi değişiklikler göze çarpar?

a (✉) Kırklareli Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, Kayah 39000 Kırklareli
Elektronik posta: k.hidiroglu@gmail.com

Koç Üniversitesi Göç Araştırmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi (MİREKOÇ) Müdürü Prof. Dr. Ahmet İçduygu ve MİREKOÇ Araştırmacısı Dr. Ayşem Biriz Karaçay tarafından derlenen, 12 makaleden oluşan “Critical Reflections in Migration Research-Views from the North and the South” adlı eserde, Dünya’nın kuzey ve güneyindeki göçlerle ilgili farklı perspektiflerden derlenmiş makaleler ile genel olarak göç araştırmalarının dün, bugün ve muhtemel yarın değerlendirilmekte, mevcut eksiklikler ve bu eksikliklerin nasıl giderileceği, sorulması gereken soruların neler olduğu ele alınmaktadır. 2015 yılında Koç University Publishing tarafından basılan eserde bütünü itibarı ile göç araştırmaları ele alınırken farklı makaleler ile ülkelerin göç araştırmaları açısından değişen perspektifleri değerlendirilmektedir. Bu açıdan bir göç araştırmaları analizi sunan eserde, uluslararası göç hakkında temel noktalar hatırlatılarak eski ve yeni araştırmalar arasında amaç ve yöntem açısından köprü kurarak birçok açıdan karşılaştırmalı bir perspektif sunmak amaçlanmıştır.

İlk makale (Migration Research from the West: Shortcomings and Challenges, s. 19-34) Rinus Penninx’in çalışması olup makalede Batı’daki göç araştırmalarının eksiklikleri ve zorlukları ele alınmaktadır. Bu anlamda uluslararası göç alanında Avrupa’da ne gibi değişikliklerin olduğuna, Avrupa toplumlarının ve araştırma çevresinin bu değişimlere nasıl tepki gösterdiğine odaklanılmaktadır. Penninx, Avrupa’daki araştırma eksikliklerinin nedenlerine ve nasıl çare bulunabileceğine değinirken bunun pratikte hangi sonuçlara yol açabileceğini de ortaya koymaktadır.

Sema Erder ve Deniz Yüksek tarafından kaleme alınan ikinci makale (Challenges for Migration Research in Turkey: Moving Beyond Political, Theoretical and Data Constuctions, s. 35-56) Türkiye’de uluslararası göç çalışmalarının eleştirel bir değerlendirmesini ve bu değerlendirmeye dayanarak gelecekte yapılacak olan çalışmalara yeni perspektif önerileri sunmaktadır. Ayrıca Erder ve Yüksek bu makalede Türkiye’de araştırmaların ne gibi zorluklarla yürütüldüğüne, hangi alanlarda eksiklikler bulunduğu ve yeni araştırmaların hangi sorularla yola çıkması gerektiğine dair bir tartışma ortaya koymaktadır.

İzabela Grabowska-Lusinska’ya ait makale ise (New Directions in Migration Research in Poland in Light of Theoretical and Methodological Paradigms, s. 57-71) Polonya’daki göç araştırmalarının yeni yönelimlerini ele almaktadır. Lusinska’nın, Polonya’daki göç araştırmalarını özellikle uygulanan yeni yaklaşımlar ışığında tartıştığı makalede, bu araştırmaların Batı Avrupa araştırmalarına yakın ve uzak olduğu noktalar ele alınmıştır. Özellikle komünizmin çöküşünden önce ve sonra araştırmaların hangi yöne evrildiği üzerine odaklanan makalede uygulanan farklı yaklaşımlar da ele alınarak Polonya’da göç araştırmalarının yeni yönelimleri incelenmiştir.

Kitaptaki bir diğer çalışma olan Can M. Aybek’in, Alman göç ve uyum politikalarındaki son gelişmeleri ele aldığı makalesi (Recent Develoments in German İmmig-

ration and Integration Policy-Making, s. 75-90) 1955-1989, 1990-1998, 1998-2005 yılları olarak ele aldığı üç ayrı dönem üzerinden Batı Almanya’da savaş sonrası göç politikaları ve misafir işçiler döneminden mevcut yasal çerçeveye uzanan bir sürecin analizini sunmaktadır. Aybek, yüzyılın başından itibaren uygulanan yeni göç kanunu ile Almanya’da göç ve göç araştırmaları alanında nelerin değiştiğini ele almaktadır.

Yine özel olarak Fas ve Fransa arasındaki göçü inceleyen Anna Virkama’nın makalesinde (Migration Between Morocco and France, s. 91-101) iki ülke arasındaki göçün tarihi ele alınmıştır. Fransa’daki Faslı göçmenler üzerine araştırmalara odaklanan Virkama, Faslı göçmenlerin entegrasyon süreçlerini incelemektedir...

Polonyalıların, Birleşik Krallık’a göçünü ele alan makalede (Polish Migration to the UK, s. 103-122), Franck Düvell ve Michal Garapich’in detaylı çalışması ile bu göçün tarihi ele alınmakla birlikte Polonya’nın Avrupa Birliğine katılmadan önceki ve sonraki durumu dikkate alınarak detaylı bir çalışma oluşturulmuştur. Polonyalıların, Birleşik Krallık’a göçünü 1800’lere kadar geri götüren Düvell ve Garapich, göçü jeopolitik bir perspektiften ele almakta ve göçün göçmenler tarafından nasıl algılandığını, göçün bireysel ve sosyal sonuçlarını da irdelemektedir.

Bu çalışmanın devamı niteliğinde sayılabilecek bir diğer makale (The State of Research on International Migration in Poland, s. 125-145) Marek Okolski’nin Polonya’da uluslararası göç araştırmalarının durumunu yansıtan makalesidir. Okolski, 19. yüzyılın sonundan itibaren büyük çapta bir göç ülkesi olan Polonya’da uluslararası göçün sürekli güncel bir mesele olduğunu belirtir. Metodoloji çalışmalarına da değinen makalede aynı zamanda hem dışa göç hem de içe göç hakkındaki araştırmalar da incelenmiştir.

Türkiye’deki göç çalışmalarına odaklanan makalesinde (The State of the Art in Migration Research in Turkey, s. 147-153) Kemal Kirişçi göç çalışmalarının, literatürün ve Türkiye’deki göç yönetimini destekleyen kuruluşların durumunu ele almaktadır. Türkiye’de son yıllarda göç hakkında yapılan çalışma ve bu çalışmaları destekleyen ya da yürüten kuruluşların arttığı görülmektedir. Bu konuda Koç Üniversitesi Göç Araştırmaları Merkezi (MİREKOÇ), Hacettepe Üniversitesi Göç ve Siyaset Araştırmaları Merkezi (HUGO), Bilgi Üniversitesi Göç Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi, Gazi Üniversitesi Göç ve Nüfus Araştırmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi gibi örnekler artan ilgiye verilebilecek örneklerden yalnızca birkaçıdır.

Noureddine Harrami’nin kaleme aldığı makale (New Directions in Migration Research in Morocco, s. 155-160) Fas’taki göç araştırmalarının yeni yönelimleri üzerine odaklanmaktadır. Fas’tan göçün tarihine değinen Harrami, göç modelleri araştırmasını iki döneme ayırır. Göçün ekonomik bir gelişme için temel faktör olduğunu belirten Harrami’ye göre göç aynı zamanda sosyal hayatı da etkiler. Bu zaten kaçınılmaz bir etkidir. Burada ise akla gelen göçün sosyal hayatta kimliği nasıl etkilediği ve göçmenlerin kimliklerini nasıl değiştirdiğidir.

Pirkko Pitkanen'in yeni göç araştırmaları ve uluslararası işbirliği için bir çağrı niteliğinde olan makalesinde (A Call for New Questions and More International Cooperation to Enhance Research on Migration, s. 161-163) Pitkanen, bugün dünyanın farklı bölgelerinde tahminen 214 milyon göçmen bulunduğunu ifade ediyor ve tek bir disiplinin bu uluslararası göçün tüm bileşenlerini açıklayamayacağını belirtiyor. Bu tespit ve dolayısıyla çağrı araştırmacıların daha bütünsel bir anlayışa geçmeleri gerektiği üzerine bir öneri olarak da okunmalıdır. Pitkanen'e göre araştırmalarda asıl amaç, yalnızca ulusal değil aynı zamanda uluslararası düzeyde de göçmen toplulukları ve göç alan toplulukları etkileyen göç yollarını anlamak olmalıdır.

Jobst Koehler'in göç araştırmalarının altyapısını hükûmetler arası bir perspektifle ele aldığı makalesinde (Migration Research Infrastructure: An Inter-Governmental View, s. 165-168), Koehler makalenin amacını araştırma işbirliğini ve araştırma altyapısını kurmayı desteklemek olarak belirtmiştir. Günümüzde her ne kadar uluslararası araştırma işbirlikleri artıyor olsa bile, ne yazık ki hâlâ gereken sayıda uluslararası araştırma yapılamadığını söylemek mümkündür. Hem maddi yetersizlikler, fon bulma sorunları hem de özellikle göç araştırmalarında politik yönelimlerin araştırmalarda ortaya çıkıyor oluşu araştırmaları olumsuz yönde etkilemektedir.

Kitabın son makalesi (Practical Issues in Migration Research: A View from Europe's Periphery) Marek Kupiszewski'ye aittir. Göç araştırmalarında uygulamalı meselelerin Orta Avrupa ve Avrupa çevresinden farklı bakış açılarıyla ele alındığı makale, aslında bu iki çevrenin deneyimleri açısından ne kadar farklı olduğunu ortaya koymaktadır. Demografinin uluslararası göç çalışmaları için önemini de ortaya koyan Kupiszewski, Orta ve Doğu Avrupa'da ne yazık ki yeterince kurumsallaşamamış bir demografi ile karşı karşıya olduğunu belirtmektedir. Ayrıca göç araştırmalarında sıkça karşılaşılan fon bulma sorunu Kupiszewski'ye göre bilimsel incelemenin kalitesi açısından bazı olumsuz sonuçlara yol açmaktadır.

Sonuç olarak, bu kitapta da genel olarak tartışıldığı üzere, göç araştırmaları dünden bugüne görülebilir düzeyde gelişme gösterse de bugün hâlâ bazı sorunlar araştırmacıları zorlamaktadır. Bu açmazların neler olduğu, araştırmaların nereden nereye ulaştığı ve bundan sonrası için neler yapılabileceği üzerine ipuçları veren eser, sorulara cevap vermekten öte öncelikle biraz da soru sormaya teşvik etmesi bakımından alandaki yeni araştırmacılar için perspektifler geliştirebilir. Ancak yine de bu alanda uluslararası literatürü sıkı takip eden bir okuyucunun beklentilerini gidermesi açısından, her çalışmada görülebilecek zayıf noktalarla karşılaşabilir. Fakat bu durum eserin Türkiye'deki çalışmalar açısından bir boşluğu doldurduğu gerçeğini gözden kaçırmaya sebep olmamalıdır. Bu tür çalışmalar özellikle göç çalışmaları üzerine yoğunlaşan akademik çevreye yeni bakış açıları kazandırmaktadır. Yine de bu anlamda eserin dilinin İngilizce olması, hitap ettiği çevreyi de kısıtlayabilecek bir diğer faktör olarak göz önünde bulundurulmalıdır.

İnsanlık Trajedisine Düşülen Notlar: Kentin Yeni Misafirleri

Mehmet Ali Aydemir^a

Kentin Yeni Misafirleri: Suriyeliler

Ahmet Koyuncu*Konya, 2014, Çizgi Kitabevi Yayınları, 206 sayfa*

Göç en temelde bir insani hareketlilik ve yer değiştirme olarak değerlendirilebilir ancak insanlık tarihini anlamanın ve belki özetlemenin de bir yoludur. Çeşitli tanımlar ve kuramlar içinde göç ve göç türlerini açıklamak mümkündür. Ancak insanlık tarihini bir resimde görmenin, ona ana bir eksen çizmenin imkânı da göç olgusunun zaman içinde silinmeye yüz tutan izlerinde bulunabilir. Kayıt altına alınmışlar bir kenara konulsa bile dünden bugüne insanlar, hep bir göç hareketliliğinin içinde varlık sahasını genişletmiştir. Kendine yeni yurtlar arayan insanların tecrübesi bugünün toplumlarını inşa etmiştir. Evrensel bir olgu olarak göç, sosyolojik ilginin merkez konularından biri olarak çalışılan başlıklar arasında yer alır. Güncel sorunlardan biri olarak politikacıların da gündemini işgal eden göç, neredeyse her insanın bir şekilde tecrübe ettiği bir eylem olarak da anlaşılabilir. Hatta *yersiz yurtsuz* olarak tanımlanan modern insanın hayat durumunu en iyi anlatan kavramlardan biri olduğu bile söylenebilir. Sosyal, siyasal, dinî, ekonomik, hukuki daha pek çok açıdan sonuçlar içeren bir olgusal gerçeklik olarak göç, dün olduğu gibi bugün de en trajik görünümle gündemlerimiz içinde yerini almaktadır. Zaman zaman vicdanların kıyılarına vuran resimlerle anlatılsa da göç, çok boyutlu ve aktörleri itibarıyla hemen herkesi ilgilendiren konulardan biridir.

Göç, insanın kadim eylemlerinden biri olarak tarih boyunca süregelen yer değiştirme, toplumsal köklerden kopma/koparıma gibi cebri yahut gönüllülükle gerçekleşen, siyasi, ekonomik ve toplumsal farklı tezahürleri içeren önemli bir olgudur. Modern

^a (✉) Selçuk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, Selçuklu 42003 Konya
Elektronik posta: maliaydemir@gmail.com

zamanların insanı için daha müreffeh hayatlara ulaşma arzusu ile gerçekleşen bu eylem, dinler tarihinde hicret, fetih gibi anlamlar kazanmıştır. Doğal afetler, savaşlar vb. büyük olayların sonuçları içinde de yer alan bir sosyal eylem olarak göç, eylemin saiklerince belirlenen bir sürece yaslanmaktadır. Dolayısıyla bir göç olayının incelenmesi ancak onu var eden sosyal motivasyon kaynaklarının irdelenmesi ile mümkün olmaktadır. Göç araştırmalarının bu ekseninde tasnif edilmesi önemlidir. Eylemi gerçekleştiren ve etkilenen aktörlerin değer yönelimlerinin, kültürel yapılarının, alışkanlıklarının, sosyal bağlarının da araştırma içinde tartışılması ve sahada yürütülen incelemelerde sorgulanması önemlidir. Dolayısıyla bir göç araştırmasının yalnızca ortaya çıkan toplumsal sonuçlarla sınırlı kalması, sorunsallarını bu ekseninde sınırlaması gerçekliğin önemli bir kısmının gözden kaçırılmasına sebep olacaktır. Öncelikli amaç göç eden insanların toplumsal karakterlerinin betimlenmesi ve incelenmesi olabilir elbette, ancak bu eylemin çok boyutlu olarak anlaşılması için motivasyon kaynakları, sebepleri, sonuçları, süreçleri, kültürel farklılıkları vb. detayların irdelenmesi gerekir. Kısaca incelenen göç olgusunun özgün koşullarının tespit edilmesi ve mahsus karakterinin açıklanması önem arz eder. Aksi hâlde araştırmalar bir envanter çalışmasının bilgi sınırlarını ve analiz kabiliyetini aşamaz.

Bu kabulün yapılan çözümleme için de bhusus kullanılacağı belirtildikten sonra Ahmet Koyuncu'nun 2014 yılında gerçekleştirdiği alan araştırmasının sonuçlarını ihtiva eden çalışmasına geçilebilir. Arap coğrafyası olarak da anılan Orta Doğu ülkelerinin bazılarında yaşanan ve sonuçları itibarıyla halk devrimlerinin gerçekleştiği bir toplumsal hareketler zincirini dünya tecrübe etti. Yaşanan kitlesel ayaklanmaların sınırlı bir coğrafyada kaldığı düşünülebilir ancak sonuçları itibarıyla dünya siyasetinde yeni bir akım yaratılmış, yeni aktörler kazanılmış oluyordu. Adına *Arap Baharı* denilen bu hareketin önemi, ülkelerinde otoriter yönetimleri ile anılan liderleri hedef alması yanı sıra otokratik yönetimlerin kendilerince inşa ettikleri sarsılmaz iktidarların demokrasi adına halk elinde erimesiydi. Tunus ile başlayan ve son olarak Suriye'de unutulmaz bu zincirin barış, huzur ve demokrasi için neleri başardığı şimdilik bir muammadır. Ancak Suriye örneğinin bir travmaya dönüşmesi, kitleleri sukutuhayale uğratmasına dünya şahitlik ediyor. Yaşanılanların kendisi kadar ortaya çıkan insanlık dramının mülteci, sığınmacı, göçmen, misafir gibi yeni göç dalgaları yaratarak insanlığı yeni bir sınavdan geçirdiği de aşikârdır.

Kutsallaştırılan insan hakları ve demokrasi ilkelerinin yalnızca kitaplarda yazılı birer metinden ibaret olmadığını test etmek istercesine dünyanın gözü önünde cereyan eden olayların sonuçları şimdi yeni sınavları beraberinde getiriyor. Kendi içinde sınırlarını sıfırlayan modern dünya için hesaba katılmayan uzak coğrafyaların etkileri şimdi tel örgülü sınırlarda bekletiliyor. Oysa Türkiye gibi kıvılcımları ateşe dönüştürmeden söndürmeye çalışan ülkelerde durum tahmin edilenlerin çok üzerinde seyrediyor. Hatta demokrasi, insan hakları, özgürlük, adalet, ekonomik kalkınma vb. gibi konularda

itham edilen, eleştirilen Türkiye dünyanın seyrettiği toplumsal facialara çözüm üretme adına tüm kurumlarıyla, insanlarıyla fiili çaba sarf ediyor. Bugünlerde Türkiye özellikle Suriyeli göçmenlere karşı uyguladığı politikaları nedeniyle tüm dünya ülkeleri tarafından açıkça takdir ediliyor. Bu takdirin anlamı bir bakıma Orta Doğu coğrafyasını yakan ateşin etkilerinin Batı'ya ulaşmasını kısmen de olsa engellediği için olmalı.

Ahmet Koyuncu'nun çalışması öncelikle, Türkiye'nin ülke olarak Suriyeli göçmenlere yönelik takındığı bu tavrı bilimsel literatüre dâhil etme çabası olarak okunmalıdır. Konuya ilişkin farklı zamanlarda gerçekleştirilen ve sınırlı kalan çalışmalar yukarıda bahsedilen çok boyutlu sosyolojik analiz kabiliyetinden uzak kalırken Koyuncu'nun çalışması böylesi bir boşluğu doldurmaya yönelerek sorunu sosyolojik bir perspektifle incelemektedir. Dahası Koyuncu'nun bu çalışması farklı aktörlerin gözünden konuyu detaylandırmak adına nitel ve nicel araştırma tekniklerini birleştiren *karma* yöntemeye dayalıdır. Bu üç özelliği dolayısıyla *Kentin Yeni Misafirleri Suriyeliler* araştırması literatüre özgün bir katkı olarak değerlendirilmelidir. Bununla birlikte çalışmanın yalnızca Konya kent merkezinde gerçekleştirilmiş olması bir handikap olarak görülebilir. Zira ülke gündemini ilgilendiren bir konunun yalnızca bir şehir ölçeğinde incelenmesi bir eleştiri olarak değerlendirilebilir. Ancak ülke genelinde yapılacak araştırmanın ekonomik maliyeti bir akademisyen olarak araştırmacının imkân ve sınırlarını ziyadesiyle aşacak boyuttadır. Oysa göç araştırmaları konusunda uzmanlaşan birimlerin benzeri çok boyutlu araştırmalar yapmaktan kaçınmaları yahut araştırma tasarımlarını sınırlı düzeyde tutmaları daha fazla eleştirilmesi gereken konular arasındadır. Bu bakımdan Koyuncu'nun araştırması ileride gerçekleştirilecek ulusal çaplı projeler için bir örnek sayılabilir. Ölçeğin Konya kenti ile sınırlı olması elde edilen sonuçların ülke genelinden bağımsız olduğu anlamına gelmez. Tersine diğer şehirlerde benzeri tecrübelerin yaşandığı kamuoyu gündeminde sıklıkla yer bulmaktadır. Bu anlamda bir perspektif sunması adına çalışma özel öneme sahiptir.

Araştırma üç ana bölüm olarak tasarlanmıştır. İlk bölüm konuya ilişkin bir teorik çerçeve sunmakta ve kavramsal tartışmalara ilişkin bir açıklık kazandırmaktadır. Bu bölümde ilk olarak Arap Baharı ekseninde kısa bir izahatla Türkiye-Suriye ilişkileri ele alınmaktadır. Ardından çalışmaya adını veren kavramı yasal mevzuat ve statü çerçevesinde gerekçelendirilerek, tercih edilen başlığın ve bakışın romantik/duygusal olduğu yanılığısı izale edilmektedir. Ayrıca Türkiye'deki Suriyelilerin durumunu anlamak adına resmi rakamlar, yapılan çalışma ve raporların verileri detaylı olarak ele alınmıştır. Araştırmanın ikinci bölümünde ise çalışmanın ana omurgası olan Suriyeli mültecilerle yapılan görüşmeler analiz edilmiş, *yeni yaşamın ve umutların şifreleri* sürecin başından sonuna resmedilmiştir. Bu bölümde toplam 62 Suriyeli aile ve şehrin yerel aktörleri olan sanayici, STK temsilcileri, işverenler, belediye temsilcileri, konunun uzmanları vb. gibi çeşitli kurumların temsilcileriyle görüşmelerden elde edilen veriler analiz edilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak gerçekleştir-

rilen mülakatlar ile Türkiye'ye geliş serüvenlerinden, Konya'daki yaşamlarına, temel ihtiyaç, beklenti ve yerel halkla olan ilişkilerine, yaşanan tecrübelerle kadar geniş ölçekte bir değerlendirme yapılmıştır. Üçüncü bölümde ise araştırmayı özgün kılan bir diğer husus dikkat çekmektedir. Her ne kadar Suriyeli insanlar araştırmanın inceleme öznesi olarak görülse de bir diğer özne olarak yerel halkın görüşleri ve kanaatleri de incelenmiştir. Bu bölümde diğer pek çok saha çalışmasında yapılmayan ve konuyu yalnızca tek boyutlu inceleyen araştırmalardan farklı olarak halkın tepkilerini de içeren analizlere yer verilmiştir. Konya merkez ilçelerde gerçekleştirilen ve 1.200 anketin değerlendirildiği bu bölümde alt başlıklar olarak *Suriyeli karşıtlığı*, *misafirperverlik* ve *inanç* ile ilgili konular elde edilen verilerle detaylı olarak analiz edilmiştir.

Kentin yeni misafirleri Suriyeliler araştırması ile Ahmet Koyuncu ülkemizde ve dünyada göçün en sıcak gündemi olan Suriyeli insanların Konya özelindeki serencamını sosyolojik bir perspektifle incelemiştir. Şüphesiz konuya ilişkin farklı rapor, araştırma, inceleme, değerlendirme gibi çalışmalardan bahsetmek mümkündür. Ancak bu çalışmaların hemen hepsinde konu tek boyutlu ve yalnızca nitel veya nicel araştırma biçimlerinden biri kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmalarda kimi zaman kamplarda yaşayanları, kimi zaman sadece rakamları yahut kamuoyu gündeminde yer alan trajik/dramatik sorunları içeren analizlere yer verilmiştir. Koyuncunun çalışmasını farklı kılan özgün noktalardan biri derinlemesine görüşme gerçekleştirdiği Suriyeli insanların ülkelerinde yaşadıkları kentlerini, mahallelerini, toplumsal ortamlarını, itibarlarını/konumlarını, etnik kökenlerini, çalışma koşullarını ve eğitim durumlarını da analizlerinin içine dâhil etmesidir. Değişkenlerin fazla olması yapılan araştırmada gerçekliği olduğu gibi yakalamak adına önemlidir. Örnek olarak Konya'ya gelmeyi tercih eden insanların bu tercihlerinde geçmiş tecrübelerinin, akraba ve arkadaşlarının etkilerinin olduğu açığa çıkmıştır. Konya'ya geliş sebebi olarak bu şehirde hac-umre arkadaşı olduğu, dindar bir kent olduğu, insanları daha yardımsever ve paylaşımcı olduğu, çeşitli meslek erbablarının özel olarak geldiği vb. gibi detayları tespit etmiştir. Dolayısıyla gelenlerin Konya için ne gibi potansiyeller barındırdığını veya risk grubu oluşturduğunu keşfedebilecek veriler sağlamıştır.

Göç araştırmalarında gözden kaçırılan kültürel, ahlaki ve pek tabii insani boyut Koyuncu'nun bu çalışmasında dikkate değer bir özgünlük olarak ortaya konulmuştur. Ayrıca durum tespiti kabilinden yalnızca göç eden insanların yaşamlarını gösterme, sorunlarını sıralama amacındaki çalışmaların betimlediği göç olgusu, bağlamı belirsiz bir sorun olarak ele alınmaktadır. Ancak göç eden insanların uyum sorunu, yaşama sorunu, geçinme, eğitim, sağlık, inanç gibi temel haklara ulaşım, mülteci veya sığınması olarak statü ve politik tanınma problemleri gibi temel başlıkların incelenmesinin artık yeterli olmadığı açıktır. Bunların yanı sıra Koyuncu'nun araştırması; kültürel farklılıkları gösterme, kadın-erkek-çocuk olarak sorunların mahsus karakterini belirleme, geleceğe ilişkin umudu ve beklentileri tespit etme, uyum sorunlarının

kaynaklarını irdeleme ve politika yapıcılara gerçekçi veriler sağlama gibi amaçlara cevap arayışındadır. Bunun yanı sıra araştırmada yer verilen yerel halk ve kentin ev sahibi sakinleriyle yapılan görüşmelerle Suriyeli misafirlerin nasıl algılandıkları tespit edilmeye çalışılmıştır. Böylece Suriyeliler algısında din ve değerlerin rolünü irdelerken; gündelik yaşam pratiklerinin, iş ve çalışma ilişkilerinin, kültürel ve geleneksel alışkanlıklarının, yeme-içme gibi temel farklılıklarının nasıl karşılandığı da incelenmiştir. Söz gelimi Suriye’li ve Konya’lı kadınlar arasında yaşanan karşılaşmalar ve çatışmalar; Suriyeli göçmenlere işveren patronların şaşkınlıklarından, işçilerin serzenişlerine; Suriyeli insanlara yapılan yardımlardan, yardımların nasıl kullanıldığına; cinsiyet rollerinden, aile içi ilişkilere kadar detaylı örnek ve çözümlemelerle Konya’da Suriyeli olmak analiz edilmiştir.

Kentin yeni misafirleri olarak anılan Suriyeli insanların zaman zaman tartışma konusu olan statüleri nedeniyle Türkiye eleştirilmektedir. Ancak bugüne kadar gerek kamp koşulları gerekse halkın Suriyeli insanlara yönelik tavırlarına bakıldığında bu eleştirilerin yersiz ve haksız olduğu açıkça görülmektedir. Haddizatında insan hakları sözleşmelerinde ve anayasa metinlerinde önemle üzerinde durulan ilke ve esasları uygulama konusunda çekimser davranan, tutarsız davranan Batılı ülkelerin tavırları tüm dünya kamuoyu tarafından izlenmektedir. Bu konuda Türkiye’yi kanun yapmaya zorlayan AB ülkelerinin var olan kanunlarını işletme konusunda isteksizlikleri şaşırtıcı örnekler sunarken, trajediler ve insan hakları ihlallerinin yaşanmasına da sebep olmaktadır. Hukuk ve vicdan arasında kalan vatanını terk etmek zorunda kalan bu insanlar –ister mülteci, sığınmacı ister misafir- nasıl anılırsa anılsın insanca muameleyi hak etmektedirler. İnsanlık yeni bir tarihi, yine aynı kalem ve üslupla yazmamalıdır.



YAZARLARA NOTLAR

Middle East Journal of Refugee Studies (MEJRS), değerlendirme süreçlerine alınacak çalışmalarda temel bazı kriterler aranmaktadır:

MEJRS'e gönderilecek çalışmaların;

- Mültecilik konusu ile ilgili nicel, nitel, tek-denekli veya karma araştırma deseni kullanılarak hazırlanmış olmasına,
- Mültecilik konusunda son dönem alan yazını kapsamlı biçimde değerlendiren literatür analizi, metaanaliz veya metasentez çalışması olmasına,
- Mültecilik konusunda pratik olarak uygulanabilecek model önerileri sunmasına dikkat eder veya benzeri özgün nitelikte yazılar olmasını talep eder.

Bu çerçevede *MEJRS* ileri araştırma/istatistik yöntem ve teknikleri kullanılan güncel çalışmalara öncelik tanımaktadır. Çalışmaların yöntembilim açısından yetkinlikleri kadar alana orijinal ve yeni katkı sunmaları da temel yayımlanma kriteridir.

Yayımlanmak üzere gönderilen çalışmalar öncelikle Editör tarafından amaç, konu, içerik, sunuş tarzı ve yazım kurallarına uygunluk yönünden incelenmektedir. Editöryal ön değerlendirmedeki genel eğilimler şu şekildedir:

✓ Nicel araştırmalar için;

- Tek sürekli değişken veya iki sürekli değişken barındırıp sadece veya ağırlıklı olarak frekans, yüzde, fark ve ilişki istatistiklerine dayalı çalışmalar, çalışmanın kapsamına göre değerlendirilmektedir.
- Tek sürekli değişken veya iki sürekli değişken barındırıp tekli veya çoklu regresyon, yol (path) analizi, cluster analizi gibi ileri istatistikler kullanılarak hazırlanan çalışmalara öncelik verilmektedir.

✓ Ölçme aracı geliştiren çalışmalar için;

- Sadece ölçme araçları geliştirmeyi raporlayan çalışmalar, geliştirilen ölçme aracının otantikliği, kapsamı, geliştirilen grubun niteliği, geçerlik ve güvenilirlik işlemlerinin yetkinliği vb. ölçütler dikkate alınarak değerlendirilmektedir.
- Geliştirilen ölçme aracını bir araştırmada kullanarak raporlayan çalışmalara öncelik verilmektedir.

✓ Deneyisel araştırmalar için;

- Araştırma verileri nitel verilerle desteklenmiş deneyisel araştırmalara öncelik verilmektedir.

✓ Nitel araştırmalar için;

- Nitel araştırmalar için araştırma sürecinin geçerlilik ve güvenirlik koşullarının sağlanmış olmasına ve verilerin derinlemesine analiz edilmiş olmasına önem verilmektedir.
- ✓ Betimsel alışmalar için;
 - Dergide mltencilik ile ilgili temel sorunları ortaya koyan ve bunlara çözüm nerileri getiren analitik çalışmaların yayımlanması hedeflenmektedir. Diğer taraftan bu kapsama giren çalışmaların kitap bölümü tarzında olmaması beklenmektedir.
- ✓ Karma (mixed) desenli çalışmalar için;
 - Karma desenle hazırlanan çalışmaların yayımlanma oranı daha yüksektir. Bununla birlikte karma çalışmalarda niçin ve hangi karma metodolojinin kullanıldığının tekniği ile beraber açıklanması beklenmektedir. Karma desenli araştırmalarda araştırmanın nicel ve nitel kısımları ayrı ayrı değerlendirilir. Nicel ve nitel kısımların ayrı ayrı yukarıdaki kıstasları karşılaması beklenir.
- ✓ Ayrıca;
 - Alanda çok sık kullanılan lme araçlarına dayalı çalışmaların ve oldukça yoğun biçimde çalışılmış konularla ilgili araştırmaların yeni bir yönelim ortaya koymaları beklenmektedir.
 - Yüksek lisans ve doktora tezlerine dayalı çalışmalarda tezin bütününün, tezde kullanılan bütün verilerin raporlanması, tezlerde dilimlenme yapılmaması beklenmektedir.
 - Bütün araştırma türleri için verilerin güncelliğine önem verilmektedir. Araştırma verilerinin toplanması üzerinden 5 yıl veya daha fazla süre geçmiş ise araştırmaların güncelliğini kaybettiği yönünde görüş bildirilmektedir.

Editöryal n değerlendirme sonucunda bir çalışma, genel kriterleri veya yukarıdaki kriterleri karşılamıyorsa, çalışmanın Yetkilendirilmiş Yazarına gerekçesi ile birlikte, çalışmasının hakem değerlendirme sürecine alınamayacağı yönündeki karar bildirilmektedir.

MEJRS'te yayımlanan makalelerin;

- Sorumluluğu yazarına/yazarlarına aittir. Yayımlanan yazılar, dşnsel planda dergiye veya Türkiye Yeşilay Uluslararası Mülteci Hakları Derneğini bağlamaz.
- Yayımlanan yazıların yayım hakları Uluslararası Mülteci Hakları Derneğine aittir.



INSTRUCTIONS FOR AUTHORS

Contributors submitting their work to *The Middle East Journal of Refugee Studies (MEJRS)* should be informed that articles should include the following:

- Quantitative, qualitative, or mixed research methods,
- Comprehensive literature reviews, meta-analysis, or meta-synthesis,
- Model proposals, clinical experimental research model, or original writings of similar quality.

MEJRS gives priority to current studies using advanced research and statistical methods and techniques. The Journal's main criteria for publication are original contribution to the field and competency in methodology.

Manuscripts are first assessed by the Editorial Board for purpose, topic, content, presentation style, and mechanics of writing. During this preliminary assessment, the Editorial Board guidelines are as follows:

✓ For Quantitative Research

- Quantitative research based on a single variable or that mainly analyses frequency, percentage, difference, and correlational statistics is usually assessed in a preliminary assessment according to its contents. Quantitative research including multiple regressions, path and cluster analysis, or other advanced research and statistical methods is given priority.

✓ For Studies Developing a Measurement Tool

- The authenticity, scope, quality of the group worked on, and efficiency of the reliability and validity of studies are taken into consideration to decide whether the measurement tool can be published independently.
- The Editorial Board encourages contributors to send their manuscripts if the developed measurement tool is used in a study in which the findings are reported.

✓ For Experimental Research

- Findings must be supported, detailed, and further elaborated on with qualitative data.

✓ For Qualitative Research

- The reliability and validity studies and in-depth analysis of the data is of utmost importance.

✓ For Descriptive Studies

- The journal aims to publish analytical studies identifying and proposing solutions to the key issues related to refugee issues. However, such studies should not resemble a book chapter based only on a literature review.

✓ Mixed Research Designs

- Such studies have a higher likelihood of being published. Mixed research design studies should justify why and how the author adopted the research design used. Qualitative and quantitative sections are analyzed separately and are expected to meet the criterion described above.

✓ Please Note

- The editors emphasize that MEJRS articles should not include studies based on very frequently used measurement tools or on research topics that have been overly examined, unless they propose an innovative approach to the topic in question.
- Manuscripts based on thesis-related research should include all data used in the thesis. *MEJRS* does not publish any article including unethical practices such as sliding.
- MEJRS believes that the data collection process for original research should have been done in the last 5 years.

Authors of manuscripts that do not meet the general publication criteria or the criteria specified above will be notified of the decision along with the reasons for it and will not proceed to the referee review process.

Authors bear responsibility for the content of their published articles.

- Authors are assumed to have conformed to an ethical code of conduct during research. Ethical problems that may arise after publication are binding for authors only.
- MEJRS is not responsible for the content and opinions expressed in the published articles and these do not necessarily reflect the opinions of The International Refugee Rights Association, being the author entirely responsible for the scientific content in the paper. The publisher/editor of MEJRS is not responsible for errors in the contents or any consequences arising from the use of information contained in it. The opinions expressed in the research papers/articles in this journal do not necessarily represent the views of the publisher/editor of the journal.
- Publishing rights of the manuscripts belong to The International Refugee Rights Association.
- Articles may not be quoted without citing MEJRS and the author(s).